

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина

Predmet br: S 1 1 K 00 14093 14 Kri

Datum objavljivanja: 02.11.2015. godine

Datum pismenog otpravka: 20.01.2016. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Davorin Jukić predsjednik vijeća
sudija Jasmina Kosović član vijeća
sudija Darko Samardžić član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

Petra Kovačevića

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Dževad Muratbegović

Branilac optuženog

Petko Pavlović

IZREKA I OBRAZLOŽENJE	8
A. PROVEDENI DOKAZI	9
1. TUŽILAŠTVO BiH.....	9
2. ODBRANA	9
B. ZAVRŠNE RIJEČI	10
C. PROCESNE ODLUKE	15
1. Odluka o proteku roka od 30 (trideset) dana	16
2. Odluke o isključenju javnosti	16
D. ODLUKE O MJERAMA ZAŠTITE ZA SVJEDOKE	17
E. IZUZETAK OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA	18
1. Uvrštavanje zapisnika o saslušanju svjedoka u dokazni materijal	18
2. Dodatni dokazi Tužilaštva BiH	19
3. Prigovor neobjelodanjivanja dokaza odbrani	22
4. Izjava svjedokinje S2 data udruženju „Žena žrtava rata“	23
5. Rješenje o prihvatanju utvrđenih činjenica.....	24
F. STANDARDI OCJENE I OPĆA OCJENA DOKAZA	34
G. ZAKON KOJI SE PRIMJENJUJE	37
1. Bitna obilježja krivičnog djela ratni Zločini protiv čovječnosti	40
II. OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE	64
A. UBISTO MUJE GACKA	64
B. SILOVANJE S1, ZATVARANJE S1, NJENE MAJKE I H.F,	72
III. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST	77
IV. KAZNA.....	78
KAZNA KOJA JE NEPOHODNA I SRAZMJERNA TEŽINI KRIVIČNOG DJELA	78
1. Izrečena kazna mora biti neophodna i srazmjerna jačini opasnosti za zaštićena lica i vrijednost (član 2. KZ BiH)	78
2. Kazna mora biti srazmjerna stepenu patnje, te mora biti dostatna kako bi uticala na druge da ne čine slična djela u budućnosti (član 6. i 39. KZ BiH)	79

3. Krivičnopravna sankcija mora odražavati društvenu osudu ponašanja optuženog (član 39. KZ BiH)	79
4. Kazna mora biti neophodna i srazmjerna vaspitnoj svrsi Zakona, a to je da lica budu upoznata sa pogibljenošću zločina, te sa pravednošću kažnjavanja učinitelja	80
(član 39. KZ BiH)	80
B. KAZNA ILI KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA MORA BITI NEOPHODNA I SRAZMJERNA INDIVIDUALNOM POČINIOCU	80
1. Odvratanje i društvena rehabilitacija	82
C. ZAKLJUČAK	82
V. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE	82
A. TAČKA I OSLOBAĐAJUĆEG DJELA PRESUDE	82
1. Pomaganje u ubistvu Salke Mutapčića i Ibrahima Kusture	82
B. TAČKA II OSLOBAĐAJUĆEG DJELA PRESUDE	88
1. Ubistvo Kustura Šuhre, Kustura Fatime kćeri Derviša i Kustura Fatime kćeri Mehe i paljenje kuća Asima Kusture i Derviša Kusture	88
VI. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU	92
VII. MATERIJALNI DOKAZI	93
A. PRILOG DOKAZI TUŽILAŠTVA BiH	93
B. PRILOG DOKAZI ODBRANE	97

Broj: S1 1 K 014093 14 Kri
Sarajevo, 02.11.2015. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u Vijeću sastavljenom od sudija, Davorin Jukić kao predsjednik vijeća, Darko Samardžić i Jasmina Kosović kao članovi, uz učešće pravnog savjetnika - asistenta Tanje Curović u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Petra Kovačevića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. , tačka h) u vezi sa tačkama a, e) g) i kKrivičnog zakona Bosne i Hercegovine, (u daljem tekstu KZ BiH) u vezi sa članom 29 i180. stav 1., KZ BiH, postupajući po izmjenjenoj optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Tužilaštvo BiH) broj T 20 0 KTRZ 0000734 06 od 10.06.2014. godine, nakon održanog usmenog glavnog pretresa, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Dževada Muratbegovića, optuženog Petra Kovačevića i njegovog branioca Petka Pavlovića, nakon vijećanja i glasanja, Vijeće je donijelo, a predsjednik Vijeća dana 02.11.2015. godine, javno objavio

P R E S U D U

Petar Kovačević, sin Nikole i majke Stanojke rođene Racković, rođen 23.10.1943. godine u mjestu Bogilice – Dobrun, opština Višegrad gdje je i nastanjen, na adresi Bogilice broj 13, JMB ..., po nacionalnost ..., državljanin ..., oženjen, otac troje punoljetne djece, pismen sa završenom građevinsko-tehničkom školom, služio bivšu JNA 1964.godine u Puli i Brodu, neosuđivan,

KRIV JE

Što je,

U periodu od polovine maja do kraja avgusta 1992.godine u okviru širokog i sistematičnog napada vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine i policije Stanice javne bezbjednosti Višegrad, potpomognute paravojnim formacijama koje su dolazile iz Republike Srbije, usmjerenog protiv Bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad, kao pripadnik vojske Republike Srpske u VP 7158 Višegrad, znajući za takav napad i da njegove radnje čine dio napada, učestvovao u progonu Bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad na nacionalnoj i vjerskoj osnovi u vezi sa ubistvom, zatvaranjem, prisiljavanjem druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njen život ili tijelo na seksualni odnos (silovanje) na način da je;

1. U avgustu mjesecu 1992.godine u selu Dobrun u opštini Višegrad, uniformisan i naoružan kratkom puškom došao pred kuću S-1 i naredio joj da traži Gacka Muju, što je ona i učinila, tako što je otišla do mejtefa i kuće Gacka Muje i pozivala Gacka Muju da dođe, te kako se Gacka Mujo nije javljao na njene pozive vraćala se prema svojoj kući, u kom momentu je iza mejtefa provirio Gacka Mujo, pa kada ga je ugledao u namjeri da istog liši života, povikao „stoj, stoj“, otrčao prema oštećenom Gacka Muji i pucajući iz vatrenog oružja lišio ga života, nanijevši mu tom prilikom povrede u predjelu krova lobanje i središnjeg dijela lijeve ključne kosti, čiji kompletni skeletni ostaci su pronađeni prilikom ekshumacije izvršene dana 04.09.2002.godine na lokalitetu sela Dobrun u opštini Višegrad,

2. Istoga dana u avgustu mjesecu, 1992.godine u selu Dobrun u opštini Višegrad, a nakon što su S-1 i H.F. po njegovom zahtjevu u prisustvu dvojice nepoznatih uniformisanih i naoružanih srpskih vojnika zakopale ubijenog Gacka Muju, naredio S-1 i H.F. da idu ispred njega do kuće H.F., što su njih dvije u strahu i učinile, a zatim S-1 naredio da uđe u novu kuću H.F. i da se skine, a H.F. odveo iznad kuće, odakle se nakon petnaestak dvadeset minuta vratio do oštećene S-1, koja ga je u prizemnoj prostoriji čekala, gdje je S-1 prisilio na seksualni odnos, tako što je naoružan pištoljem naredio

da se mora skinuti i presaviti preko klupe, što je ona u strahu da je ne ubije i učinila, pritom ga moleći da se ne skida i da joj to ne radi, a potom je odpozadi silovao, odakle se udaljio sa lica mjesta u pravcu motela u Dobrunu, te za nekih sat vremena naoružan došao u kuću oštećene S-1, u kojoj su pored S-1 bile, njena majka i H.F., istjerao ih iz kuće, rekao im da ne smiju biti tu, da one hrane Zelene beretke, naredio da idu prema motelu u Dobrunu, što su one u strahu i učinile, odveo ih u kuću Isić Fatime, u blizini mjesnog ureda u Dobrunu, koji je služio kao zatočenički objekt za Muslimane sa područja mjesne zajednice Dobrun, nakon čega su dvojica nepoznatih vojnika odveli H.F. u nepoznatom pravcu, dok su S-1, njena majka i Isić Fatima u pratnji nepoznatog srpskog vojnika premještene u prostorije mjesnog ureda u Dobrunu, gdje je optuženog Petara Kovačevića jedanput vidjela i gdje su bile zatočene do 28. avgusta 1992. godine, odakle su premještene u logor Uzamnica u opštini Višegrad.

čime je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), progon ubistvom iz tačke (a), zatvaranjem iz tačke (e), prisiljavanjem druge osobe na seksualni odnos (silovanje) iz tačke (g), a sve u vezi sa članom 180. KZ BiH.

Stoga ga Vijeće Suda BiH, primjenom člana 285. ZKP BiH, u vezi sa članom 39., 40., stav a), 42., 48., 49. tačka b), 50. stav 1., tačka a) KZ BiH

OSUĐUJE

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 9 (devet) godina

Na osnovu člana 284., tačka c), optuženi se

OSLOBAĐA OD OPTUŽBE

Da je,

1. Dana 27. maja 1992.godine u selu Zlatnik u opštini Višegrad u kojem su živjeli Muslimani, obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa neutvrđenim brojem uniformisanih i naoružanih srpskih vojnika, bio u pratnji ostalih srpskih vojnika koji su u kući Kustura Islama lišili slobode civile Mutapčić Salku, Mutapčić Ahmeta, Kustura Islama i Kustura Ibrahima i sproveli ih do obližnjeg potoka, gdje je naoružan obezbjeđivao zatočene civile Mutapčić Salku i Kustura Islama, za koje vrijeme su srpskih vojnici odveli uz potok civile Mutapčić Ahmeta i Kustura Ibrahima i pucajući iz vatrenog oružja lišili života, nanijevši tom prilikom oštećenom Mutapčić Ahmetu povrede u vidu višestruke izlomljenosti kostiju glave, rubni defekt i prijelom stražnjeg lučnog dijela sedmog desnog rebra, a oštećenom Kustura Ibrahimu povrede u vidu višestruke izlomljenosti kostiju lobanje, četvrtog i sedmog do desetog grudnog kralješka i rubni polukružni defekt prvog i drugog desnog rebra, čiji kompletni skeletni ostatci su pronađeni prilikom ekshumacije izvršene dana 04.09.2002.godine na lokalitetu sela Zlatnik u opštini Višegrad,

2. Krajem jula 1992.godine u selu Zlatnik u opštini Višegrad, u kojem su živjeli Muslimani, obučen u vojnu uniformu i naoružan zajedno sa grupom naoružanih srpskih vojnika učestvovao u paljenju kuća Kustura Asima i Kustura Derviša, tako što je pucajući iz automatskog oružja zapalio kuće Kustura Asima i Kustura Derviša, za koje vrijeme su u kući Kustura Derviša bili civili Kustura Šuhra, Kustura Fatima kći Derviša i Kustura Fatima kći Mehe, što je za posljedicu imalo smrt oštećenih Kustura Šuhre, Kustura Fatime kći Derviša i Kustura Fatime kći Mehe, čiji fragmenti skeletnih ostataka su pronađeni prilikom ekshumacije izvršene dana 04.09.2002.godine na lokalitetu sela Zlatnik u opštini Višegrad i uništenje kuća Kustura Asima i Kustura Derviša.

Čime bi, pod tačkom 1., oslobađajućeg dijela presude, počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) u vezi sa članom 31. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1.KZ BiH, i pod tačkom 2. oslobađajuće presude

krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH u vezi sa tačkama a) i k), a sve u vezi sa članom 29. i 180. KZ BiH.

Optuženi se u smislu člana 188. stav 4. i 189 stav 1. ZKP BiH oslobađa obaveze da naknadi troškove krivičnog postupka i paušala koji u cijelini padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 2. i 3., ZKP BiH oštećeni se sa imovinsko pravnim zahtjevom upućuju se na parnični postupak.

I. OBRAZLOŽENJE

1. Optužnicom Tužilaštva BiH broj T 20 0 KTRZ 0009734 06 14 od 14. jula.2014. godine, optuženom Petru Kovačeviću radnjama opisanim u tačkama 1.do 4., na teret je stavljeno izvršenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti u vezi sa ubistvom, zatvaranjem, silovanjem, samovoljnim i vojnim potrebama neopravdanim uništenjem imovine u velikim razmjerama u vezi sa članom 180., 29 i 33., KZ BiH.

2. Sudija za prethodno saslušanje je dana 16.07.2014. godine potvrdio optužnicu, a optuženi Petar Kovačević se 25.08.2014. godine se izjasnio da nije kriv za krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

3. Glavni pretres je počeo dana 13.10.2014. godine.

4. Dana 10. juna 2015., godine Tužilaštvo BiH protiv optuženog Petra Kovačevića dostavilo je optužnicu izmjenjenu u pogledu činjeničnog sadržaja. Odbrana se protivila¹

¹ Izjašnjenje odbrane na izmjenjenu optužnicu od 15.06.2015. godine;

prihvatanju izmjenjene optužnice, ističići da se radi o bitnim činjeničnim promjenama iz kojih razloga izmjenjena optužnica od strane suda ne trebala biti prihvaćena.

5. Vijeće je nakon izvršenog uvida u izmjenjenu optužnicu utvrdio da se u konkretnom slučaju radi o činjeničnom preciziranju optužnice u skladu sa članom 275. ZKP BiH, budući da je tužilac uočio da do tada izvedeni dokazi ukazuju da se činjenično stanje izmjenilo, da učinjene promjene nisu narušile subjektivni i objektivni identitet prvobitne, od strane suda potvrđene optuženice, iz kojih je izmjenjenu optužnicu prihvatilo.

A. PROVEDENI DOKAZI

1. TUŽILAŠTVO BiH

6. U toku dokaznog postupka, Tužilaštvo BiH je izvelo dokaz saslušanjem sljedećih svjedoka: S1, S2, S3 Kadesa Kasapović, Jasmin Hajdarević, Fahrija Mutapčić, Mirsada Mutapčić, Edin Kustura, Sulejman Selimović, Eniz Mutapčić, Davor Fuks, Esma Nezir, i

7. Tužilaštvo BiH je izvelo dokaze saslušanjem vještaka dr. Zdenke Cihlarža.

8. Spisak materijalnih dokaza koje je tužilac prezentirao i uveo u spis dati su u poglavlju VII prilog A presude i čine njen sastavni dio.

2. ODBRANA

9. U toku dokaznog postupka odbrana je izvela dokaz saslušanjem svjedoka: Jelisavka Petrović, Desanka Lugonja, Božo Tešević, Miroljub Babić, Rade Totić, Dobrica Jakšić, Milisav Janković, Stanojka Kovačević, Jovan Vasiljević, Dušan Vidaković, Zoran Savić, Slaviša Berjan, Bogoljub Zarić.

10. Spisak materijalnih dokaza koje je odbrana prezentirala i uvela u spis dati su u poglavlju VII prilogu B presude i čine njen sastavni dio.

B. ZAVRŠNE RIJEČI

(a) Tužilaštvo BiH

U svojoj završnoj riječi tužilac je istakao da je tokom glavnog pretresa dokazao postojanje širokog i sistematičnog napada na teritoriji opštine Višegrad protiv bošnjačkog civilnog stanovništva, koje je izvršila vojska RS, policija i paravojne formacije. Taj napad ogledao se u pogoršanoj situaciji za nesrpsko stanovništvo u odnosu na slobodu kretanja, uvođenju obaveznih dozvola za putovanje ili obaveznog javljanja lokalnoj policiji, formiranju punktova na izlazu i ulazu u Višegrad na kojima su kontrolisana samo lica nesrpske nacionalnosti, prestanku rada lica nesrpske nacionalnosti u preduzećima, javnim ustanovama i policiji, opštoj mobilizaciji srpskog vojno sposobnog stanovništva, u dolasku naoružanih pripadnika Užičkog Korpusa u Višegrad, pucanju iz vatrenog oružja u noćnim satima iz sela koja su bila nastanjena srpskim stanovništvom u pravcu sela u kojima je živjelo nesrpsko stanovništvo, hapšenju i odvođenju nesrpskog stanovništva od strane pripadnika Višegradske brigade i policije u prostorije PS u Višegradu i logor Uzamnica, naredbi o predaji naoružanja, atmosferi straha kod nesrpskog stanovništva kada će neko od pripadnika Višegradske brigade ili policije doći i odvesti ih iz kuće, paljenju kuća u vlasništvu Bošnjaka u selima Dobrun, Zlatnik i drugim selima, ubistvima nesrpskog stanovništva kao i silovanju žena nesrpske nacionalnosti i drugim radnjama. Sve navedeno, prema ocjeni tužioca dokazano je izjavama saslušanih svjedoka: S-1, S-2, Kasapović Kadese, Mutapčić Eniza, Hajdarević Jasmina, Edina Kustura i dr., kao i materijalnim dokazima uvršenim u sudski spis broj T-3, T-21, T-25 do T-27.

Tužilac je dalje istakao da smatra dokazim da je optuženi svoje radnje počinio u okviru izvršenog napada svjestan istoga, te da su njegove radnje dio istoga. Ovo iz razloga što je on bio lice koje je u poređenju sa običnim građanima bio u poziciji da ima potpuniji uvid, a time i znanje u ono što se događa na području opštine Višegrad, a i šire, a sve u situaciji postojanja ustaljenog obrazca učestalih zločina koji su se dešavali u malo

opštini kao što je Višegrad. Pored toga optuženi Kovačević Petar dužio je uniformu i oružje koje je koristio pri izvršenju kriminalnih radnji i bio je dio Višegradske brigade čiji su pripadnici vršili napad na nesrpsko civilno stanovništvo i bio je upućen u svakodnevna dešavanja. Svjedoci S-1, Mutapčić Eniz, S-3, Nezir Esma i dr., saglasno su potvrdili da su optuženog Kovačević Petra u relevantnom periodu viđali u maskirnoj uniformi i naoružanog u društvu pripadnika Užičkog korpusa i Višegradske brigade. Njegovu pripadnost višegradskoj brigadi potvrdili su i svjedoci odbrane Vidaković Dušan, Savić Zoran, Babić Miroljub, Totić Rade, Jakšić Dobrica i drugi.

Pored opštih elemenata krivičnog djela iz člana 172. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, tužilac smatra da je dokazao i elemente konkretnih krivičnih djela i to; lišenje druge osobe života (ubistvo), zatvaranje, prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na život i tijelo, tj. seksualni odnos (silovanje) i druga nečovječna djela slične prirode učinjena u namjeri nanošenje velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja.

Optuženi Petar Kovačević se u tački 1. izmjenjene optužnice tereti da je izvršio progon bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad na nacionalnoj i vjerskoj osnovi počinjenog pomaganjem u ubistvu civila Mutapčić Ahmeta i Kustura Ibrahima.

Tužilac je istakao da dokazi izvedeni na prednju okolnost i to iskazi svjedoka Kustura Edina, Mutapčić Mirsada, Mutapčić Fahrije, Hajdarević Jasmina, Mutapčić Eniza, Nezir Esme, S3, Fuks Davora, Jakšić Dobrice, Vasiljević Jovana, Janković Milisava, Totić Rade, Babić Miroljuba, Savić Zorana, Vidaković Dušana i Zarić Bogoljuba, vještaka Cihlarž dr.Zdenka, interpretirajući njihove sadržaje, te sadržaje materijalnih dokaza T-4, T-9, T-10, T-12, T-13, T-15, T-15-a, T-15-b, T-16, T-16a, T-18, T-19, T-31, T-31b, T-31c, T-32, T-32a, T-32c, O-4, O-5, O-6, O-7 i O-8, dokazuju da je optuženi na način kako je to поближе opisano u tački 1. optužnice, počinio djelo koje mu je stavljeno na teret.

Optuženi Kovačević Petar se u tački 2. izmjenjene optužnice tereti da je kao saizvršilac izvršio progon bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad na nacionalnoj i vjerskoj osnovi počinjenog uništavanjem imovine Kustura

Asima i Kustura Derviša i ubistvima civila Kustura Šuhre, Kustura Fatime kći Derviša i Kustura Fatime kći Mehe, te njihovim ubistvom.

Tužilac je istakao da su svjedoci Kustura Edin, Mutapčić Fahrija, Mutapčić Mirsada, S-3, Nezir Esmā, Babić Miroljub, Totić Rade, Jakšić Dobrica, Janković Milisav, Vasiljević Jovan, Vidaković Dušan, Savić Zoran i Zarić Bogoljub, vještak Cihlarž dr.Zdenko, te uvedeni materijalni dokazi T-9, T-10, T-14, T-15a, T-32, T-32a, T-32ć, O-4, O-5, O-6, O-7 i O-8, potvrdili činjenične navode tačke 2. optužnice.

Optuženi Kovačević Petar se u tački 3. izmjenjene optužnice tereti da je izvršio progon bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad na nacionalnoj i vjerskoj osnovi ubistvom civila Gacka Muje.

Na okolnosti iz ove tačke svjedočili su svjedoci S-1, Kasapović Kadesa, S-2, Hajdarević Jasmin, Mutapčić Fahrija, Kustura Edin, Selimović Sulejman, Mutapčić Eniz, Babić Miroljub, Totić Rade, Jakšić Dobrica, Janković Milisav, Vasiljević Jovan, Vidaković Dušan, Savić Zoran i Zarić Bogoljub, vještak Cihlarž dr.Zenko te uvedeni materijalni dokazi T-4, T-8, T-9, T-10, T-11, T-15b, T-16a, T-31a, T-32, T-32a, O-1, O-3, O-4, O-8, O-17, O-19 i S-1. Analizom datih dokaza, tužilac je na stanovištu da je dokazao izvršenje djela opisanoj u navedenoj tački.

Optuženi Kovačević Petar se u tački 4. izmjenjene optužnice tereti da je izvršio progon bošnjačkog civilnog stanovništva na području opštine Višegrad na nacionalnoj i vjerskoj osnovi počinjenog silovanjem oštećene S-1 i zatvaranjem civila S-1, majke S-1 i H.F. Na okolnosti iz ove tačke saslušani su svjedoci S-1, S-2, Hajdarević Jasmin, ..., Babić Miroljub, Totić Rade, Jakšić Dobrica, Janković Milisav, Vasiljević Jovan, Vidaković Dušan, Savić Zoran i Zarić Bogoljub, pročitana izjava svjedoka Dizdarević Adila (dokaz T-16a), te uvedeni materijalni dokazi T-4, T-5, T-6, T-7, T-30, O-3 i O-2 dokument. Da je radnju silovanja izvršio optuženi, potvrdila je svjedokinja S1, čiji iskaz je potkrijepljen ostalim navedenim dokazima, čime je nesumnjivo dokazano da je isti počinio djelo silovanja, te protivpravno lišenje slobode, odnosno zatvaranje S1, njene majke i H.F.

Na kraju završne riječi, tužilac je predložio da se optuženi za počinjena djela oglasi krivim, te kazni po zakonu cjeneći na njegovoj strani, kao otežavajuće okolnosti cijeneći

broj počinjenih krivično-pravnih radnji, okolnosti pod kojima su krivično – pravne radnje počinjene, okrutno postupanje prema žrtvama koristeći njihovo stanje nemoći i straha, upornost koju je iskazao prilikom počinjenja krivično-pravnih radnji, činjenicu da su oštećena lica bili civili, koji ni na koji način nisu doprinijeli izvršenju zločina, da su Mutapčić Ahmet, Kustura Ibrahim, Gacka Mujo, S-1 i dr. bile njegove komšije, da oštećena S-1 i danas osjeća trajne i duboke posljedice u smislu traumatizacije, psihičkog i fizičkog bola, a porodice oštećenih Kustura Ahmeta, Kustura Ibrahima, Kustura Derviše, Kustura Fatime kći Mehe, Kustura Fatime kći Derviša i Gacka Muje psihičke bolove zbog gubitka svojih najmilijih.

(b) Završne riječi odbrane

U svojoj završnoj riječi odbrana je predložila da Sud optuženog oslobodi od odgovornosti da je počinio djela za koja se tereti jer tužilac nije dokazao postojanje njegove namjere da počini predmetna djela. Odbrana u tom pravcu ističe da Sud imajući u vidu primjenjive standarde ocjene dokaza, pretpostavku nevinosti, te princip dubio pro reo, van razumne sumnje ne može izvesti zaključak o krivnji optuženog.

Branilac je prigovarao, postupcima tužioca, koji mu nije dostavio dokaze koje je posjedovao, a koji su od kosriti optuženom, što je uzrokovalo neravnopravnost odbrane u odnosu na drugu strani. Tako je odbrana isticala da je tužilac posjedovao dokaze da sin optuženog, Nikola Kovačević u inkriminisano vrijeme nije bio na teritoriji opštine Višegrad, koja činjenica kompromituje svjedoke tužilaštva koji su govorili o njegovoj prisutnosti. Iz istih razloga, odbrana je prigovorila nedostavljanju svih zapisnika o saslušanju svjedoka u istrazi, kao primjer navodeći Zapisnik o saslušanju svjedokinje Mirsade Mutapčić koji je dala tužiocu 16.08.2012. godine i koji ne tek nakon naredbe Suda dostavljen odbrani.

Osporavajući postojanje širokog i sistematičnog napada, odbrana je tokom postupka, a i u završnim riječima osporavala postojanje istoga. Tako je branilac istakao, da u BiH nema saglasnosti kada je rat počeo, dajući viđenje istorijskih okolnosti koje su prethodile zvaničnom proglašenju neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja na

teritoriji BiH. Odbrana je na stanovištu da su događaji na teritoriji Višegrada u prvo vrijeme odlikovale netrepeljivosti između Srba i Muslimana, koju su uzrokovali rušenje spomenika Ivi Andriću, puštanje brane na rijeci Drini od strane Murata Šabanovića, napadu na srpska sela uslijed kojih su Srbi bježali ispred muslimanske vojske, te smirivanju situacije nakon dolaska vojnika užičkog korpusa.

U pogledu postojanja djela progona, branilac je istakao da nije dovoljno dokazati da optuženi djeluje na način koji diskriminira, nego da mora imati svjesnu namjeru da to čini, ističući da tužilac na tu okolnost nije prezentovao niti jedna dokaz, te da dokazi poput dokaza T-5, promjena u nacionalnoj strukturi stanovništva, T-6 Uputstvo glavnog odbora SDS-a o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda, ne predstavljaju dokaza koji pokazuju postojanje diskriminatorne namjere na strani optuženog.

U pogledu optužbe iz tačke 1. optužnice, branilac je u završnoj riječi istakao da tužilac nije dokazao da su oštećeni Ahmet Mutapčić i Ibrahim Kustura ubijeni, jer to niko nije vidio, niti da su njihovi posmrtni ostaci ekshumirani 4.09.2002. godine, jer DNK analiza nije urađena. Radnje izvršenja, djela pomaganjem u ubistvu, prema navodima odbrane nisu opisane, niti postoje dokazi koji ukazuju da je u odnosu na iste optuženi preduzeo i ijednu kažnjivu radnju. Osim toga, optuženi Kovačević prema iskazima svjedoka odbrane u inkriminisanom periodu nije bio na mjestu gdje se događaj desio, već raspoređen na liniji odbrane u selu Drinsko.

U pogledu dokazanosti radnji iz tačke 2. optužnice, prema kojima je optuženi učestovovao u paljenju kuća Kustura Asima i Kustura Derviša, što je za posljedicu imalo smrt Kustura Šuhre, Kustura Fatime kći Derviša, Kustura Fatime kći Mehe, što je za posljedicu imalo smrt navedenih lica, odbrana je osporavala iskaze svjedoka Mirsade Mutapčić i Fahrije Mutapčić koje su govorile o predmetnom događaju, ističući da ne predstavljaju kredibilne svjedoke, jer je nemoguće da je svjedokinji o tom događaju neko pričao 14. juna 1992 godine, a da se pri to inkriminisani događaj desio krajem jula iste godine. Isto tako, branilac je ukazivao kako je svjedokinja Fahrija Mutapčić odbijala dati odgovore na njegova pitanja, ali da je ipak izjavila da Petra u toku rata nikada nije vidjela, ali da jest njegovog sina Nikolu i brata Budimira, što je u suprotnosti sa tvrdnjom odbrane prema kojoj Nikola Kovačević, sin Petra u inkriminisanom periodu nije bio u Višegradu već u Srbiji. Na kraju branilac je istakao da nije dokazano da su lica, koja su

označena kao žrtve navedenog događaja ikada identifikovane jer nije izvršena DNK analiza pronađenih ostataka.

U pogledu dokazanosti radnji iz tačke 3. optužnice prema kojima je optuženi učestovao u ubistvu Muje Gacke, branilac je prije svega istako da niko nije vidio sam čin ubistva, te da je jedini svjedok od kojeg potiče priča da ga je optuženi ubio, svjedok S1, koja prema odbrani imajući u vidu, nedslednosti u vremenskom određenju kada se ovaj događaj, kao i događaj njenog silovanja iz tačke 4., optužnice nije u saglasnosti sa okolnostima o kojima je govorila, niti sa dokazom, Rješenjem Općinskog suda Sarajevo, prema kojem je činjenica smrti Muje Gacke a prema njenom kazivanju nastupila 16.09.1992., godine.

Isto kao u odnosu na prethodnu tačku, branilac je ukazivao da se i inkrminiacija za silovanje, te nezakonito zatvaranje, svjedokinje S1, njene majke i H.F, temelji na kontradiktornom i protivrječnom kazivanju svjedokinje S1, da je nakon što je ubijen Mujo Gacka, ona, od strane optuženog silovana na način kako je to pobliže opisano u datoj tački optužnice, te nakon određenog vremena zatvorena u kući Isić Fatime.

Branilac je ukazivao da je navedena svjedokinja u pogledu okolnosti pod kojima navodno silovana, nedorečena i konfuzna, motivisana različitim pogodnostima, te od strane određenog udruženja i Bakire Hasečić, instrusana da neosnovano inkrminiše optuženog. Na kraju branilac ističe da se na iskazu jednog svjedoka, kvaliteta kakav je iskaz svjedokinje S1, ne može zasnovati osuđujuća presuda, pozivajući se na sudsku praksu u pogledu način ocjene dokaza, te konačno predlažući da Sud optuženog oslobodi odgovornosti za djela koja mu se optuženicom stavljaju na teret.

C. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o proteku roka od 30 (trideset) dana

11. Između ročišta održanih 23.03. i 11.05.2015. godine, 06.07. i 24.08.2015. godine, protekao je vremenski period duži od 30 (trideset) dana.

12. Odredba člana 251. stav 2. ZKP BiH propisuje da: *“Glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmijenio sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca vijeće može odlučiti da se u ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu, odnosno da se koristi zapisnik o uviđaju”*. Kako su stranke u postupku i branilac optuženog od strane Vijeća obavješteni da se u naprijed navedenom vremenskom periodu glavni pretres neće moći održati u roku od trideset dana, isti su u smislu naprijed citirane zakonske odredbe dali svoju saglasnost, tako da u navedenim slučajevima glavni pretres ne počinje iznova s tim što je Vijeće prije nastavka glavnog pretresa izvršilo uvid u sve do tada provedene dokaze.

2. Odluke o isključenju javnosti

13. Vijeće je po službenoj dužnosti isključilo javnost sa pojedinih dijelova glavnog pretresa primjenom člana 237. ZKP BiH koji propisuje da *“Odluku o isključenju javnosti donosi sudija, odnosno vijeće rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno”*.

14. Isključenju javnosti opravdavali su razlozi zaštite interesa svjedoka kako zahtjeva član 235. ZKP BiH, a usljedili su u nastavcima glavnog pretresa koji su održani u dane 20.10.2014 godine, 27.10.2014. i 11.05.2015. godine.

15. Vijeće je prihvatajući prijedlog tužioca, tokom svjedočenja svjedokinje S1, isključilo javnost sa glavnog pretresa održanog dana 20.10.2014. godine. U tom slučaju, Vijeće je cjeneći iznesene razloge, datu saglasnost odbrane, vodeći računa o interesima zaštićenog svjedoka koji je žrtva silovanja, našlo cjelishodnim i skladu sa odredbom 236. ZKP BiH,

opravdanim isključiti javnost sa djela nastavka glavnog pretresa održanog 20.10.2014. godine, tokom kojeg je svjedok S1 svjedočio pred sudom.

16. Vijeće je također, na nastavku glavnog pretresa radi odlučivanja o prijedlogu za određivanje mjera zaštite prema svjedocima S2² i S3,³ isključilo javnost.

17. U tom slučaju, radilo se o kratkotrajnom isključenju javnosti tokom kojeg su tužilac i svjedok iznosili razloge zbog kojih traže mjere zaštite, a odbrana se izjašnjavala u vezi sa tim.

18. Imajući u vidu da uvijek nije moguće predvidjeti i potpuno kontrolisati dinamiku izjašnjenja o pravnim i činjeničnim pitanjima čiji sadržaj bi dospijećem u javnost mogao izazvati štetne posljedice po prava i interese zaštićenih svjedoka i na taj način imati negativnog uticaja na sam tok postupka, Vijeće je odlučilo da isključi javnost sa dijelova glavnog pretresa prilikom rasprave o pitanjima koje se tiču mjera zaštite u skladu sa datim okolnostima, te tokom davanja iskaza svjedoka u opravdanim slučajevima.

D. ODLUKE O MJERAMA ZAŠTITE ZA SVJEDOKE

19. Rješenjem sudije za prethodni postupak broj S1 1 K 0014093 14 Kri od 10.07.2014. godine određene su mjere zaštite proglašenjem tajnim svih ličnih podataka i pseudonim svjedoku S1, pod kojim se ovaj svjedok dao iskaz na nastavku glavnog pretresa održanom dana 20.10.2014. godine.

20. Na nastavcima glavnog pretresa zatvorenim za javnost, koji su održani u dane 20.10.2014. godine, 27.10.2014 godine i 11.05.2015. godine, tužilac je u skladu sa Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka (u daljem tekstu Zakon o zaštiti svjedoka), zatražio određivanje mjera zaštite prema svjedocima S2 i S3, te isključenje javnosti prilikom svjedočenja svjedoka S1.

² Nastavak glavnog pretresa od 27.10.2014. godine;

³ Nastavak glavnog pretresa od 11.05.2015. godine;

21. Nakon izjašnjenja svjedoka S1, S2 i S3 Vijeće je u skladu sa odredbama člana 3, 4. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka svjedocima, S2 i S3, odredilo navedeni pseudonim, tokom svjedočenja svjedoka S2 odredilo da se fotografija sa njegovim likom i sadržaj iskaza ne obavljuje u javnosti, dok je u odnosu na svjedoka S1, dodatno uz pseudonim, isključilo javnost sa nastavka glavnog pretresa na kojem je svjedočio.

22. Dakle, u situacijama kada je našlo opravdanim, Vijeće je donijelo odluku o određivanju mjera zaštite za svjedoke S2 i S3, te poštujući ranije određene mjere zaštite, isključilo je javnost sa pretresa od 20.10.2015. godine na kojem je svjedok S1 davao svoj iskaz,⁴ sve u cilju osiguravanja neotkrivanja njihovog identiteta i interesa. Vijeće je u svakom od navednih slučajeva, uzimajući u obzir opravdane razloge koje su svjedoci navodili, te njihove osobenosti,⁵ status koji imaju u konkretnom predmetu, prema istima odredilo mjere zaštite, pri tom poštujući cilj i svrhu zaštitnih mjera i prava optuženog.

E. IZUZETAK OD NEPOSREDNOG IZVOĐENJA DOKAZA

1. Uvrštavanje zapisnika o saslušanju svjedoka u dokazni materijal

23. Vijeće je postupajući u skladu sa odredbama člana 273. stav 2. ZKP BiH⁶ prihvatilo da se kao dokazi tužioca, pročitaju i uvedu u spis izjave svjedoka Adila Dizdarevića od 18.05.2007.,⁷ godine i Islama Kusture od 28.01.2009. i 18.03.2008. godine.⁸

⁴ Rješenje o određivanju mjera zaštite broj S1 1 K 04093 14 Kro od 10.07.2014. godine;

⁵ S1 je direktna žrtva inkriminišućih radnji (svjedok pod prijetnjom i ugroženi svjedok), S2 i S3 očevici i imaju saznanja o inkriminišućim događajima (svjedoci pod prijetnjom);

⁶ Članom 273. stav 1. ZKP BiH propisano je da : „Iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja ili pobijanja navoda.....“.

Stav 2. istog člana propisuje da izuzetno od stav 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu po odluci sudije, odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su.....ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć ili je znatno otežan iz važnih uzroka.;

⁷ Zapisnik o saslušanju svjedoka Adila Dizdarevića broj 17-04/2-04-2-526/07 sastavljen kod Državne agencije za istrage i zaštitu dana 18.05.2007. godine; Dokaz broj T-16a;

⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka Islama Kusture broj 17-04/2-3-04-2-99/09 od 28.1.2009. godine sastavljane kod Državne agencije za istrage i zaštitu broj T-15-a, I Zapisnik o saslušanju svjedoka Islama Kusture broj 17-04/2-04-2-248/08 od 18.03.2008. godine kod Državne agencije za istrage i zaštitu 18.03. 2008. godine dokaz broj T-15b;

24. Naknadno kao dodatne dokaze tužilac je u spis uvrstio i iskaze koje je svjedok Islam Kustura dao u postupcima pred haškim tribunalom i Centru službe bezbjednosti Sarajevo.⁹

25. Nakon izvršenog uvida u izvode iz matičnih knjiga umrlih,¹⁰ Vijeće je utvrdilo da su svjedoci Adil Dizdarević i Islam Kustura preminuli. Kako je iz tih razloga, neposredno saslušanje navedenih svjedoka pred sudom nije moguće, Vijeće zaključuje da su time ispunjeni uslovi propisani članom 273. stav 2. ZKP BiH za čitanje i korišćenja zapisnika iz istrage, kao dokaza na glavnom pretresu.

26. Stoga je Vijeće, iskaze svjedoka Adila Dizdarevića i Islama Kusture prihvatilo i pročitalo kao dokaz na glavnom pretresu održanom dana 19.01.2015. godine.

27. Kako se radi o izuzetku od neposrednog izvođenja dokaza, kojem Sud pribjegava kada na glavnom pretresu iz zakonom predviđenih razloga nije moguće neposredno saslušati svjedoka, Vijeće je odbrani dalo mogućnost, da navede pitanja koja bi eventualno bila postavljena svjedoku prilikom neposrednog svjedočenja.

2. Dodatni dokazi Tužilaštva BiH

28. Nakon okončanja redovnog postupka izvođenja dokaza, predsjednik Vijeća je primjenom odredaba člana 276. ZKP BiH, pitao stranke i branitelja da li imaju još neki dokazni prijedlog.

29. Podneskom od 23.marta 2015.godine, tužilac je dostavio prijedlog izvođenja dodatnih dokaza optužbe i to saslušanje svjedoka ... i uvrštavanje u spis materijalnih dokaza i to: Zapisnici Kliničkog centra Tuzla- Zavoda za sudsku medicinu- Ekspretni tim o utvrđivanu identiteta oštećenih Gacka Muje, Mutapčić Ahmeta i Ibrahima Kusture od 4.09.2002. godine, koje je vještak Cihlaž dr. Zdenko dostavio dana 19.01.2015 godine, nakon svjedočenja na nastavku glavnog pretresa održanog dana 12.01.2015. godine,

⁹ Dokazi Tužilaštva BiH, broj T-32 i T-32 a, i T-32c;

¹⁰ Izvod iz matične knjige umrlih na ime Adila Dizdarevića od 8.10.2013. godine- dokaz broj T-16; Izvod iz matične knjige umrlih na ime Islama Kusture od 22.12.2014. godine dokaz broj T-15;

Obavještenje R.W. Redi šef operativnog tima od 15. januara od 2015. godine, Izjava Islama Kusture data istražiteljima MKSJ od 28.oktobra 1997.godine, Izjava VG008 data istražiteljima MKSJ od 28.oktobra1997. godine,Izjava Islama Kusture data istražiteljima MKSJ data 18.11.1994. godine u prostorijama CSB Sarajevo, Obavještenje Gusde Witt, šef odjela – Odjel za žrtve i svjedoke od 25. septembra 2008. godine, Izvod iz presude MKSJ u predmetu Milan Lukić i dr, broj: IT-98-32/1-T pragraf 807, 808 i 809.

30. Obrazlažući razloge iz kojih ranije, u optužnici nije predložio izvođenje prednjih dokaza, tužilac je istako da je prijedlog da se sasluša svjedokinja ..., proistekao iz okolnosti jer je svjedokinja S1 prilikom svjedočenja, kao materijalni dokaza tužiocu neposredno pred davanje iskaza na glavnom pretresu dostavila nalaz i mišljenje ljekara specijaliste ..., te nalaz. Dr. Ljubović Senadina, kojima tužilac ranije nije raposlagao, niti je za iste znao. Kako je navedena dokumenta, tužilac naknadno dobio, uložio ih u sudski spis¹¹ tokom svjedočenja svjedokinje S1, to, imajući u vidu da isti predstavlja nalaz i mišljenje ... radi ispitivanja na okolnosti sačinjavanja predmetnog nalaza tužilac je predložio saslušanje ..., dok je u pogledu drugog nalaza sačinjenog od strane dr. Senadina Ljubovića, imajući u vidu da je Dr. Ljubović preminuo kao dokaz o tome, predložio i dostavio Izvod iz matične knjige umrlih na ime njegovo ime.¹²

31. U pogledu prijedloga za prihvatanje dodatnih dokaza, Izjava Islama Kusture, te prpratnih akata koji govore na koji nači su iste pribavljene od strane MKSJ-a, tužilac je obrazlažući razloge iz kojih ranije nije predložio predmetne dokaze istako da je po saslušanju svjedokinje Fahrije Mutapčić, kćeri Islama Kusture, dobio informacije da je Islam Kustura, svjedočio u Hagu, pa je iz tih razloga naknadno i predložio uvrštavanje istih u dokazni materijal.

32. U odnosu na prijedlog zapisnika Kliničkog centra Tuzla-Zavoda za sudsku medicinu-Ekspretni tim o utvrđivanju identiteta oštećenih Gacka Muje, Mutapčić Ahmeta i Ibrahima Kusture od 4.09.2002. godine, tužilac je istakao da se radi o dokumentima koje je vještak Cihlarž dr. Zdenko dana 19.01.2015. godine, nakon svjedočenja pred Sudom, dostavio tužiocu, a koji predstavljaju zapisnike o utvrđivanju identiteta ubijenih Ibrahima Kusture, Ahmeta Mutapčića i Muje Gacke i koji su u vezi sa njegovim usmenim svjedočenjem koje je dao na okolnosti sačinjavanja zapisnika o sudskomedicinskoj ekspertizi grobnica iz kojih su njihova tijela eksumirana, te sačinjen zapisnik uviđaju povodom izvršene ekshumacije.¹³

¹¹ Dokazi Tužilaštva BiH broj T-5;

¹² Dokaz Tužilaštva BiH broj T- 30;

¹³ Dokaz Tužilaštva broj T-10;

33. Odbrana se protivila prihvatanju dodatnih dokaza tužioca ističući da se u konkretnom slučaju radi o provođenju istrage od strane tužioca nakon što je optužnica podignuta i glavni pretres počeo.

34. Vijeće je, razmatrajući prijedlog Tužilaštva BiH i izjašnjenje odbrane, odlučilo da predložene dokaze prihvati kao dodatne dokaze i uvrstiti u sudski spis, nalazeći neosnovanim navode odbrane da je nakon okončanja istrage, tužilac u odnosu na optuženog preduzimo dodatne istražne radnje, cijeneći da se radi o okolnostima u kojim je tužilac nakon izvođenja dokaza na glavnom pretresu došao do informacija koje su u vezi sa već provedenim dokazima, iskazima svjedoka i materijalnom dokumentacijom, kojima iz opravdanih razloga ranije nije raspolagao, a čije uvrštavanje u dokazni materijala nije na štetu procesnih prava optuženog, već naprotiv, cijeni da su korisni za svestrano pretresanje predmeta raspravljanja. Stoga je Vijeće sa formalno pravne strane predložena pismena prihvatilo kao dodatne dokaze,¹⁴ a ocjenu njihove dokazne snage dalo je prilikom obrazlaganja presude u relevantnim djelovima koji su u vezi sa ovim dokazima.

3. Prigovor neobjelodanjivanja dokaza odbrani

35. Odbrana je tokom postupka isticala da je optuženom povrijeđeno pravo na odbranu i jednakost strana u postupku, namjernim nedostavljenjem odbrani dokaza koje je tužilac imao na raspolaganju, a iz razloga jer prema ocjeni odbrane ti dokazi kompromituju saslušane svjedoke tužioca na glavnom pretresu.

¹⁴ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-30 (izvod iz MKU na ime doktora Senadin Ljubović); T-31, T31 a, T-31b, T-31c / Zapisnici Kliničkog centra Tuzla , Zavoda za sudsku medicinu na ime Muje Gacka, Ahmeta Mutapčića I Ibrahima Kusture;/ Dokazi Tužilaštva BiH broj T-32, T-32a / Izjave Islama Kusture da te istražiteljima MKSJ-a od 28.okotobra 1997. Godine, Dokazi T-32b obavještenje R.W. Reid i T-32c Obavještenje Gus de Witt (korespodencija Tužilaštva BiH i MKSJ-a u vezi pribavljanja izjava koje je Islam Kustura dao u predemtima Haškog tribunala); Dokaz T-32 č Izvod iz presude u premetu Milana Lukća; Dokaz T-32č, Izjava Islama Kusture od 18.11.1994. godine data u prostorijama CSB Sarajevo; Dokaz broj T-32d Potvrda sačinjena 15.12.2014. godine kojom se potvrđuje da je Rukija Kustura Tužilaštvu BiH predala izjave Islama Kusture i podnesak korespodencije sa haškim tribunalom;

36. S tim u vezi odbrana je isticala, da je tužilac raspolagao dokazima prema kojima je Nikola Kovačević sin optuženog Petra Kovačevića, svo vrijeme rata radio i živio u Čačku,¹⁵ a nije ih dostavio odbrani, jer je to u suprotnosti iskazima svjedoka tužilaštva koji su Nikolu Kovačevića u inkriminisanom periodu navodno viđali na području Dobruna. Također, odbrana je prigovarala, neblagovremenom dostavljanju zapisnika o saslušanju svjedokinje Mirsade Mutapčić.

37. Cjeneći prednje prigovore, Vijeće, nalazi da odbrana nije prigovarala nedostavljanju dokaza čije je izvođenje je tužilac predložio u optužnici. Osim toga, tokom glavnog pretresa, Vijeće je naložilo tužiocu da sve dokaze koje posjeduje, a koji se odnose na predmet optužnice dostavi odbrani, te s tim u vezi Vijeće, nema informaciju da tužilac nije postupio po nalogima Suda.

38. Konačno, odbrana je tokom postupka, došla u posjed dokaza za koje je smatrala da su joj od koristi, ¹⁶ uložila ih u sudski spis, a Vijeće je u skladu sa pravilama o ocjeni dokaza i te dokaze cijeno tako i u vezi sa ostalim provedenim dokazima.

4. Izjava svjedokinje S2 data udruženju „Žena žrtava rata“

39. Odbrana je na nastavku glavnog pretresa od 3.11.2014. godine, tokom unakrsnog ispitivanja svjedokinji S2, istoj, predočavala Izjavu od 27.03.2007.godine koju je dala udruženju „Žena žrtava rata“ iz razloga što, nasuprot svom svjedočenju sa glavnog pretresa, u izjavi nije govorila o silovanju svjedokinje S1 i ubistva Muje Gacike.

40. Vijeće, ne nalazeći da u izjavi nisu navedene okolnosti koje su u suprotnosti sa onim što je svjedokinja govorila na glavnom pretresu, predmetnu izjavu nije našlo relevantnom za predmet optužbe, uvrštavajući je u spis kao dokument, a ne

¹⁵ Dopis Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0000734 06 od 9. decembra 2014. godine, dokaz odbrane broj O-21;

¹⁶ Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirsade Mutapčić od 23.10.2009. godine (dokaz odbrane O-6);

dokaz, podsjećajući da se radi o iskazu koji je dala dobrovoljno udruženju, a u kom slučaju nije postojala mogućnost unakrsnog ispitivanja, niti je svjedok prilikom davanja iste upozoren o pravima i obavezama u smislu važećih odredaba ZKP-a BiH, kojim je regulisan postupak ispitivanja u svojstvu svjedoka.

5. Rješenje o prihvatanju utvrđenih činjenica

41. Vijeće je dana 19.11.2014. godine donijelo Rješenje kojim se u cjelosti usvaja prijedlog Tužilaštva BiH od 02.09.2014. godine, te se činjenice utvrđene u pravosnažnoj presudi u predmetu MKSJ-a *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića* (IT-98-32) prihvataju kao dokazane u opsegu i redosljedom kojim su nabrojane u daljem tekstu:

- 1. „Od 4. aprila 1992. godine, srpski političari su uporno počeli tražiti da se policija podijeli po nacionalnoj osnovi.*
- 2. „Ubrzo nakon toga, obje suprotstavljene grupe podigle su barikade oko Višegrada, nakon čega je uslijedilo sporadično nasilje, uključujući pucnjavu i granatiranje.“*
- 3. „Početkom aprila 1992. godine jedan građanin Višegrada muslimanske nacionalnosti, Murat Šabanović, preuzeo je kontrolu nad tamošnjom branom i zaprijetio da će otvoriti branu.“*
- 4. „Oko 13. aprila 1992. godine, Šabanović je pustio nešto vode, čime su nanesene štete imanjima nizvodno.“*
- 5. „Narednog dana je intervenisao Užički korpus Jugoslovenske Narodne Armije (JNA), preuzeo kontrolu nad branom i ušao u Višegrad.“*
- 6. „Iako je mnogo Muslimana iz Višegrada pobjeglo upravo plašeći se dolaska Užičkog korpusa JNA, kada se to stvarno dogodilo, prisustvo Korpusa je u početku djelovalo umirujuće.“*

Zapisnik o saslušanju svjedoka Mirsade Mutapčić od 16.08. 2012 godine (dokaz odbrane O-7); Dokazi odbrane od O-12 do 18, na okolnosti prisustva Nikole Kovačevića na teritoriji opštine Višegrad u inkriminisano vrijeme;

7. „Nakon što su obezbijedili grad, oficiri JNA i muslimanski čelnici pokrenuli su zajedničku kampanju putem sredstava informisanja kako bi ohrabрили stanovništvo da se vrate svojim domovima.“

8. „Krajem aprila 1992. godine mnogi su to zaista i učinili.“

9. „JNA je pokrenula i pregovore između dvije strane, u pokušaju da se razriješi međunacionalna napetost.“

10. „U sastavu Užičkog korpusa su se nalazili isključivo Srbi“.

11. „Organizovani su konvoji iza kojih su mnoga sela ostala bez svog nesrpskog stanovništva. U jednom navratu, na fudbalski stadion u Višegradu dovedene su hiljade pripadnika nesrpskog stanovništva iz sela iz okoline Višegrada s obje strane Drine. Tamo su podvrgnuti pretresu u kojem se tražilo oružje.“

12. „Mnogi stanovnici sa desne obale Drine ostali u Višegradu, odlučili su se skrivati ili pobjeći.“

13. „Dana 19.05.1992. godine, JNA se povukla iz Višegrada.“

14. „Paravojne jedinice su ostale, da bi odmah nakon odlaska armije iz grada pristiglo još njih.“

15. „Priključilo im se nešto lokalnih Srba.“

16. „Nesrpsko stanovništvo koje je ostalo na području Višegrada, ili oni koji su se vratili svojim kućama, našli su se u klopci (i) razoružani.“

17. „U Višegradu se u tom periodu dogodilo i mnogo drugih slučajeva...ubijanja civila. Već početkom aprila 1992. godine počeli su nestajati građani nesrpske nacionalnosti. Tokom nekoliko narednih mjeseci ubijene su stotine pripadnika nesrpskog stanovništva, uglavnom Muslimana – muškaraca, žena, djece i starijih osoba.“

18. „Mnogi od ubijenih jednostavno su bačeni u Drinu tako da je nađeno mnogo leševa koji su plutali rijekom.“

19. „Iz masovnih grobnica na teritoriji opštine Višegrad i u njenoj okolini ekshumirane su još stotine muslimanskih civila svih starosnih dobi i oba pola.“

20. „Broj nestalih dosegao je vrhunac u junu i julu 1992. godine...Većina, ako ne i svi nestali, bili su civili.“

21. „Građani nesrpske nacionalnosti bili su podvrgavani i drugim oblicima maltretiranja i ponižavanja kao što su silovanje i premlaćivanje. Mnogima su oduzete

vrijedne stvari. Ozlijeđenim ili bolesnim građanima nesrpske nacionalnosti uskraćivao se pristup liječenju.“

22. *„Srušene su dvije gradske džamije u Višegradu.“*

23. *„Krajem 1992. godine u Višegradu je ostalo veoma malo građana nesrpske nacionalnosti.“*

24. *„Danas su stanovnici Višegrada većinom srpske nacionalnosti.“*

25. *„Po omjeru su promjene (u nacionalnom sastavu) koje su se dogodile u Višegradu manje samo od promjena koje su se dogodile u Srebrenici.“*

42. Tužilaštvo BiH je dana 02.09.2014. godine podnijelo prijedlog broj T20 0 KT RZ 000734 06 za prihvatanje kao dokazanih činjenice sadržanih u prijedlogu, tj. činjenice koje su utvrđene u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića (IT-98-32)*. U prijedlogu se predlaže da se navedene činjenice prihvate u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta, a u vezi sa članom 261. stav 1. i članom 15. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZKP BiH).

43. Tužilac navodi da je odredbom člana 4. Zakona o ustupanju predmeta propisano da, nakon saslušanja stranaka, Sud može na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnim odlukama u drugom postupku pred MKSJ, ukoliko se odnose na pitanja od značaja u tekućem postupku. Također se ističe da pomenutom odredbom nisu propisani kriteriji za odlučivanje o prihvatanju utvrđenih činjenica, ali da su isti utvrđeni dopunjenim pravilom 94. stav b) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, a koji kriteriji su prihvaćeni sudskom praksom Suda BiH. Tužilac smatra da su sve činjenice predložene u prijedlogu relevantne za predmetni krivični postupak i ispunjavaju navedene kriterije, a istovremeno ni na koji način ne inkriminiraju optužene.

44. Na kraju, Tužilaštvo BiH ističe da se Zakon o ustupanju predmeta u postupcima pred Sudom BiH može primijeniti kao *lex specialis*, predlažući da sudeće vijeće u cjelosti prihvati kao dokazane sve činjenice u prijedlogu, a koje su prethodno utvrđene od strane sudećih vijeća MKSJ.

45. Odbrana optuženog Kovačević Petra u izjašnjenju na predmetni prijedlog istakla je da je Sud BiH, prije svega, u obavezi da primarno primjenjuje odredbe ZKP BiH, među kojima i odredbu člana 15. u kojoj je predviđeno načelo slobodne ocjene dokaza, kao i to da prilikom ocjene da li neka činjenica postoji ili ne, nije vezan niti ograničen posebnim formalnim dokaznim pravilima. Nadalje, odbrana smatra da bi Sud, kada bi i prihvatio određene činjenice kao utvrđene iz presuda MKSJ, prekršio osnovne konvencijske garancije optuženog, odnosno člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) kojim se garantira pravo na pravično suđenje. Odbrana navodi da kod većine predloženih činjenica, Tužilaštvo citira djelove paragrafa iz presude, odnosno ne navodi paragraf u cijelosti, nego koristi njegov dio ili čak dijeli isti paragraf na nekoliko činjenica, u kojem slučaju se radi o vađenju iz konteksta (činjenice br., 8 i 15). Odbrana se ne protivi prihvatanju činjenice pod rednim brojem 1., 2., 4., 5., 7., 9., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 18., 19., 22., 23., 24., 25., jer se radi o opštepoznatim činjenicama. Dok, činjenice označene rednim brojem 1., 3., 4., 6., 8., 11., 13., 14., 15., nalazi irelevantnim za konkretan predmet, a na činjenice pod rednim brojem 17., 20., 21., prigovara iz razloga jer se iste mogu dovesti u vezu sa krivičnom odgovornošću optuženog jer govore o ubijanju stotina pripadnika nesrpskog stanovništva tokom aprila mjeseca i narednih nekoliko mjeseci.

46. U skladu sa naprijed navedenim, odbrana smatra da sudsko vijeće treba donijeti odluku kojom odbija prijedlog za prihvatanje kao utvrđenih činjenica.

47. Član 4. Zakona o ustupanju daje mogućnost Sudu da iskoristi činjenice koje su ranije utvrđene u pravomoćnim odlukama MKSJ, a s ciljem ekonomičnosti postupka uz istovremenu zaštitu prava optuženog na pravično suđenje. Naime, Zakon o ustupanju predmeta mora se tumačiti kao *lex specialis* u odnosu na ZKP, odnosno odredbe članova 15. i 273. koje se odnose na načelo slobodne ocjene dokaza i neposrednog izvođenja dokaza. Međutim, iako se teret dokazivanja prebacuje sa optužbe na odbranu, bitno je napomenuti da tako utvrđene činjenice predstavljaju oborivu pretpostavku, što znači da odbrana u svakom trenutku može osporavati navedene činjenice.

48. Opšte shvatanje utvrđenih činjenica, kako to pokazuje sudska praksa Suda BiH¹⁷ i praksa MKSJ,¹⁸ jeste da stvaraju pravnu pretpostavku vrijednosti te pojedinačne činjenice. I odredbe ZKP BiH¹⁹ kao i odredbe Konvencije²⁰ omogućavaju optuženom da osporava bilo koju utvrđenu činjenicu koju je prihvatio Sud. Na taj način je zadovoljen princip pravičnosti i jednakosti u postupanju. Ako se ima u vidu da se svi dokazi prihvaćeni kao utvrđene činjenice mogu osporavati na suđenju korištenjem svih pravnih ili činjeničnih argumenata ili protivdokaza²¹, slijedi da je ispoštovan i princip dokaznog postupka. Sud BiH nije obavezan da svoju presudu temelji na nekoj činjenici utvrđenoj u presudama MKSJ. Umjesto toga, utvrđene činjenice se prihvataju i razmatraju u svjetlu svih dokaza izvedenih tokom suđenja, u skladu sa principom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH. Usvajanjem ovakvog pristupa ispoštovan je osnovni princip pretpostavke nevinosti iz člana 3. stav 1. ZKP BiH i člana 6. stav 2. Konvencije. Relevantna sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava podržava ovakav pristup, ali pod uslovom da se optuženom pruži mogućnost osporavanja prihvaćenih činjenica.²²

49. Imajući u vidu da ni Zakon o ustupanju, niti ZKP BiH ne sadrže kriterije koji moraju biti ispunjeni da bi se određene činjenice prihvatile kao utvrđene od strane MKSJ,

¹⁷ Neka od rješenja o utvrđenim činjenicama koja su donijela pretresna vijeća Suda BiH:

Rješenje u predmetu protiv *Radovana Stankovića*, predmet br. X-KR-05/70 od 13.7.2006. g; Rješenje u predmetu protiv *Gojka Jankovića*, predmet br. X-KR-05/161 od 4.8.2006. g; Rješenje u predmetu protiv *Miloša Stupara i dr. (Kravica)*, predmet br. X-KR-05/24 od 3.10.2006. g; Rješenje u predmetu protiv *Momčila Mandića*, broj X-KR-05/58 od 5.2.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Kreše Lučića*, br. X-KR-06/298 od 27.3.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Nenada Tanaskovića*, predmet br. X-KR-06/165 od 26.6.2007. g; Rješenje u predmetu protiv *Željka Leleka*, predmet br. X-KR-06/202 od 3.7.2007. g; drugo Rješenje u predmetu protiv *Momčila Mandića*, predmet br. X-KR-05/58 od 5.7.2007. g; i dr.; Drugostepena Presuda u predmetu protiv *Dragoja Paunovića*, predmet br. X-KRŽ-05/16 od 27.10.2006. g, str. 5.; drugostepena Presuda u predmetu protiv *Neđe Samardžića*, predmet br. X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006. g, str. 8.-12.; drugostepena Presuda u predmetu protiv *Radovana Stankovića*, predmet br. X-KRŽ-05/70 od 28.3.2007. g, str. 10. (str. 9. verzije na engleskom jeziku); drugostepena Presuda u predmetu protiv *Nikole Kovačevića*, predmet br. X-KRŽ-05/40 od 22.6.2007. g, str. 5.-6.

¹⁸ Do sada najbolje razrađen primjer koji daje pregled prakse MKSJ/MKSR: Odluku o činjenicama o kojima je presuđeno u predmetu protiv *Vujadina Popovića i dr.*, predmet br. IT-05-88-T od 26.9.2006. g, kojom se dodatno razrađuju kriteriji obrazlagani u dvjema odlukama MKSJ-a o činjenicama o kojima je presuđeno, u predmetu protiv *Momčila Krajišnika*, predmet br. IT-00-39-T od 28.2.2003. g. i 24.3.2005. g.

¹⁹ Član 6. stav 2. ZKP BiH;

²⁰ Član 6. stav 3. tačka d) Konvencije;

²¹ Utvrđene činjenice su dokazi i mogu se osporavati kao i svi drugi dokazi svim sredstvima koja su procesno dopuštena. Ocjenu da li je osporavanje bilo uspješno ili ne donosi Sud u svojoj pravomoćnoj presudi;

²² Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Salabiaku p. Francuske*, donesena 07.10.1988. g, 13 EHRR 379, par. 28.-29. Vidi i obrazloženje u Rješenju o utvrđenim činjenicama u predmetu protiv *Milorada Trbića*, predmet br. X-KR-07/386 od 13.12.2007. g, str. 12.

vođen svojom obavezom poštivanja prava na pravično suđenje koje garantuje Evropska konvencija i ZKP BiH, Sud je primjenjivao kriterije koje je MKSJ utvrdio u predmetu *Tužilac protiv Vujadina Popovića i drugih* (predmet br. IT-05-88-T) i *Tužilac protiv Momčila Krajišnika* (predmet br. IT-00-39-T).

50. Sud je pri tom imao u vidu da su utvrđeni kriteriji u predmetima Krajišnik i Popović, veoma slični, uočavajući tendenciju da su kriteriji u predmetu *Popović* još dalje razrađeni, a radi se o sljedećim kriterijima: činjenica mora biti jasna, konkretna, da se može identifikovati, odnosno da je precizna, relevantna za neko pitanje u postupku koji je u toku, ograničena na činjenični nalaz i ne smije sadržavati karakterizaciju pravne prirode, da je dijelom presude koja nije osporavana žalbom, odnosno koja je utvrđena pravosnažnom odlukom u žalbenom postupku, pobijana u postupku i čini dio presude koja se trenutno osporava po žalbi, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Takođe, činjenica ne smije potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, odnosno, ne smije se odnositi na djela, postupke, ili duševno stanje optuženog, te se ne može zasnivati na sporazumu o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje, činjenica nije predmetom racionalnog spora između strana u postupku.

51. Ovi kriteriji nadopunjuju pravilo 94. stav b (formalno primanje na znanje) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ. Pored navedenog, isti kriteriji su već prihvaćeni i od strane Apelacionog vijeća Suda (presuda u predmetu *Samardžić Neđo* broj:X-KRŽ-05/49 od 13.12.2006 godine). Shodno navedenom, Sud je prilikom donošenja odluke imao u vidu gore navedne kriterije, nalazeći da se u kontekstu argumenata iznesenih u konkretnom predmetu u potpunosti štite interese stranke koja je podnijela prijedlog, prava optuženog, ispunjavaju svrhu Zakona o ustupanju predmeta i integritet sudskog postupka.

1. Činjenica mora biti relevantna za neko pitanje u tekućem postupku

52. Navedeni kriterij može se posmatrati i u vezi sa odredbom iz člana 239. stav 2. i odredbom 263. stav 2. ZKP BiH. Naime, dužnost je sudije, odnosno predsjednika vijeća, između ostalog, da se stara za svestrano pretresanje predmeta, ali i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari, jer iz zakona ne slijedi obaveza Suda da mora izvesti svaki predloženi dokaz. Takođe, u dokaznom postupku Sud može

zabraniti izvodjenje odredenog dokaza ako zaključi da on nije relevantan za konkretni predmet. Primjenom ovog kriterija, Sud je našao da su sve predložene činjenice relevantne za konkretan predmet iz kojih razloga je iste i prihvatio.

2. Činjenica mora biti jasna, konkretna i prepoznatljiva

53. Po navedenom kriteriju razmatranu činjenicu mora biti moguće identificirati uz uslov da se ne zasniva na drugim činjenicama koje ne ispunjavaju potrebne kriterije. Također, ta činjenica ne smije biti takvog karaktera da prikriva drugu glavnu činjenicu.

54. Kako bi se utvrdilo da li u konkretnom slučaju određena činjenica ispunjava pomenuta tri uvjeta, potrebno je da ista bude razmotrena u kontekstu cjelokupne presude. Vijeće, nijednu činjenicu nije odbilo iz ovog razloga, odnosno, nalazi da su nasuprot prigovoru odbrane u tom pravcu, sve predložene činjenice jasne, konkretne i prepoznatljive.

3. Činjenica koju formulira strana-predlagač ne smije se materijalno razlikovati od formulacije u izvornoj presudi

55. Vijeće može, u slučaju manjih netačnosti ili nejasnoća, usljed izvlačenja činjenice iz izvorne presude, koristeći svoje diskreciono pravo, ispraviti netačnost ili nejasnoće *proprio motu*.

4. Činjenica ne smije biti nejasna ili obmanjujuća u kontekstu u koji je stavljena u prijedlogu strane-predlagača

56. Predložena činjenica mora biti analizirana u svom izvornom kontekstu da bi se procijenilo da li kontekst u kojem predložena činjenica stvara određenu konfuziju oko njenog

pravog značenja. Dakle, nije dozvoljeno da se stavljanjem u određeni kontekst pojačava ili iskrivljuje smisao predložene činjenice.

5. Strana-predlagač mora činjenicu identificirati sa dovoljno preciznosti

57. Ovaj kriterij podrazumijeva da se predložena činjenica može identificirati u presudi iz koje se uzima. Međutim, kao što je pretresno vijeće MKSJ – a zaključilo²³, Sud može prihvatiti predloženu činjenicu čak i u slučaju kada je strana pogrešno citirala stav presude ako je očito da se radi o grešci i kada je drugoj strani potpuno jasno koji je bio namjeravani činjenični zaključak, te naravno ako su drugi kriteriji ispunjeni.

6. Činjenica ne smije sadržavati kvalifikacije koje su u osnovi pravne prirode

58. Iako postoji dosta neslaganja u pogledu ovog kriterija, načelno postoji saglasnost, da se njegovom primjenom onemogući prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju. Primjenom navednog kriterija treba onemogućiti prihvatanje činjenica koje u sebi sadrže pravnu kvalifikaciju.

59. Stav Pretresnog vijeća MKSJ u Odluci o činjenicama o kojima je presuđeno u predmetu *Mejakić i dr.*, isključuje činjenice koje govore o postojanju „politike za vršenje nečovječnih djela protiv civilnog stanovništva“ te „djela koja su počinjena na širokim osnovama i sistematičan način“ zbog njihove pravne prirode.

60. Vijeće cijeni da, kada se prihvati čisto činjenično stanje kao utvrđena činjenica, ona se smatra dokazom, kao što su i dokazi pribavljeni od svjedoka ili materijalni dokazi izvedeni za vrijeme suđenja. Stoga, u skladu sa članom 15. ZKP BiH, ovo Vijeće može

²³ Odluka o presuđenim činjenicama u predmetu protiv *Vujadina Popovića i drugih*, predmet br. IT-05-88-T, od 26. septembra 2006. godine (III - A - 9).

slobodno izvesti vlastite pravne zaključke na osnovu činjeničnih nalaza koje je prihvatilo kao utvrđene činjenice. Nadalje, prihvatajući da je definisanje ovog kriterija veoma važno, Vijeće se nije upuštalo u njegovu detaljniju razradu jer je stava da sve činjenice koje je predložilo Tužilaštvo, ispunjavaju i njegovu najstrožiju interpretaciju.

7. Činjenica se ne smije zasnivati na dogovoru strana u izvornom postupku

61. Jedan od uslova za prihvatanje neke činjenice kao utvrđene jeste da je ona ranije osporavana na suđenju. Prema tome, činjenica uzeta iz presude koja je nastala iz sporazuma o priznanju krivnje ili dogovora da određene činjenice nisu predmet spora između strana u postupku ne ispunjava preduslove za prihvatanje kao utvrđene činjenice. Ako nije osporavana u ranijem postupku, dokazna vrijednost činjenice ne dostiže nivo uvjeravanja potreban da se smatra da je optužba ispunila svoju prvobitnu obavezu iznošenja dokaza u korist svoje argumentacije.

8. Činjenica se ne smije odnositi na djela, ponašanje ili duševno stanje optuženog

62. U odluci MKSJ u predmetu *Popović i dr.* pojašnjava se najnovija praksa MKSJ u odnosu na ovaj kriterij: „Težište se stavlja isključivo na djela, ponašanje i duševno stanje optuženog - odnosno, na ponašanje optuženog koje ima fizička i duševna obilježja vida odgovornosti kojim se on tereti. To se ne odnosi na ponašanje drugih osoba za čija krivična djela i propuste je optuženi, kako se tvrdi, bio odgovoran u sklopu jednog vida odgovornosti ili više vidova odgovornosti (...).“²⁴ Praksa Suda BiH u ovom pogledu je različita; neka vijeća slijede definiciju datu u odluci MKSJ u predmetu *Popović i dr.*, prihvatajući sve činjenice koje ne pominju optuženog kao direktnog počinioca, dok druga imaju restriktivniji pristup isključujući dodatno činjenice koje bi mogle indirektno implicirati krivičnu odgovornost optuženog putem njegovog položaja nadređenog ili njegovog učešća u zajedničkom planu.

²⁴ Odluka MKSJ-a o činjenicama o kojima je presuđeno u predmetu protiv Vujadina Popovića i dr, predmet MKSJ-a br. IT-05-88-T od 26.9.2006. g, par. 13;

63. Kao i u prethodnim rješenjima o utvrđenim činjenicama u krivičnim predmetima ovog Suda, ovo Vijeće smatra da indirektno inkriminirajuće činjenice ne treba isključiti iz prihvatanja kao utvrđenih činjenica. U tom kontekstu svaki dokaz izveden na suđenju mora biti relevantan za predmet, svaki dokaz koji je izvela optužba mora makar indirektno voditi ka utvrđivanju odgovornosti optuženog. Bilo bi dakle nelogično ako bi se svaka i indirektna povezanost optuženih sa predloženim činjenicama uzela kao razlog za njihovo isključenje.

9. Činjenica ne smije biti predmet tekućeg žalbenog postupka

64. Ovaj kriterij se odnosi na preduslov da činjenice iz prvostepenih presuda MKSJ moraju biti potvrđene i u drugostepenom postupku, odnosno da ove činjenice nisu bile osporavane u toku drugostepenog postupka. Presuda iz koje su uzete činjenice u prijedlogu bila je predmet žalbe, ali predložene činjenice nisu osporavane ili njihovo osporavanje nije bilo uspješno.

65. Dakle, Vijeće je imajući u vidu naprijed navedeno prihvatilo sve predložene činjenice, nalazeći pri tom da iste ispunjavaju postavljene kriterije prihvatljivosti. Sve ove činjenice relevantne su za predmet protiv optuženog zbog toga što su krivična djela koja su utvrđena u predmetu protiv *Mitra Vasiljevića* počinjena u isto vrijeme i na istom geografskim području kao i djelo za koja se optuženi tereti.

66. Cilj zakonodavca prilikom davanja diskrecionog prava sudu da prihvati kao dokazane utvrđene činjenice obuhvata ekonomičnost postupka, promovisanje prava optuženog na suđenje u razumnom roku i uvažavanje svjedoka kako bi se smanjio broj sudova pred kojima oni moraju da ponove svoja svjedočenja koja često predstavljaju traumu za njih. Svrha Zakona o ustupanju predmeta da se optuženom omogući suđenje u razumnom roku može se promovisati u skladu sa pravom optuženog na suđenje bez odlaganja kako to propisuje član 13. ZKP BiH i član 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, svrha ekonomičnosti postupka i uvažavanja svjedoka mogu ugroziti pravo optuženog na pravično suđenje i pretpostavku nevinosti.

67. Prema tome, Sud može promovisati navedene ciljeve na način kojim će se poštivati navedena prava. U protivnom, dokazni postupak bi se *de facto* okončao na štetu optuženih i prije neposrednog izvođenja svih dokaza u postupku. Vijeće je u konkretnom predmetu uzelo u obzir član 6. Evropske konvencije, te član 3., 13. i 15. ZKP BiH prilikom korištenja svog diskrecionog prava iz člana 4. Zakona o ustupanju predmeta.

68. Prihvatanje utvrđenih činjenica kao dokazanih prema navedenim kriterijima ne oslobađa tužioca tereta dokazivanja niti umanjuje vrijednost pretpostavke nevinosti iz člana 3. ZKP BiH; to samo znači da je tužilac ispunio uslov izvođenja dokaza vezano za konkretnu činjenicu i da istu ne mora više dokazivati u okviru izvođenja svojih dokaza. Prihvatanje bilo koje činjenice ni na koji način ne utiče na pravo optuženog da pobija bilo koju prihvaćenu činjenicu prilikom iznošenja svoje odbrane. Također se poštuju i odredbe člana 15. ZKP BiH jer sud nije obavezan zasnovati presudu na bilo kojoj činjenici koja je prihvaćena kao dokazana. Utvrđene činjenice koje su prihvaćene kao takve bit će razmotrene zajedno sa svim ostalim dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu, a Vijeće će odlučiti o težini svakog pojedinačnog dokaza tokom završnog vijećanja i isto navesti u presudi

F. STANDARDI OCJENE I OPĆA OCJENA DOKAZA

69. Osnovna obaveza Vijeća u pogledu svih dokaza propisana je članom 281. stav 2. ZKP-a BiH u kojem se navodi: "*Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.*"

70. Sudska praksa je za osuđujuću presudu definisala standard "*dokaza van razumne sumnje.*" Prema opšteprihvaćenom stanovištu, dokazi van razumne sumnje su dokazi na osnovu kojih se pouzdano može zaključiti da postoji veći stepen vjerovatnoće da je optuženi počinio krivično djelo.

71. Sud je razmatrao i cijenio sve izvedene dokaze, ali će se u presudi osvrtni samo na one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku.

72. Sud podsjeća da član 15. ZKP BiH predviđa princip slobodne ocjene dokaza, koga ograničava jedino princip zakonitosti dokaza, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi *a priori* određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

Član 10. ZKP BiH (zakonitost dokaza) predviđa da:

“Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.“

73. Osim što iskaz svjedoka treba biti dat iskreno, neophodno je i da je iskaz pouzdan. Imajući to na umu, Vijeće je tokom cijelog postupka bilo svjesno da je u iskazima o činjenicama koje su se dogodile puno godina ranije, prisutna nesigurnost usljed nestalnosti ljudske percepcije u odnosu na traumatične događaje i sjećanja na te događaje. Prilikom ocjene iskaza svjedoka koji su svjedočili u predmetnom postupku, Vijeće je posebno cijenilo njihovo držanje, ponašanje i karakter, razmotrivši u odnosu na njih i druge dokaze i okolnosti u vezi sa ovim predmetom.

74. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače same po sebi da sudsko vijeće koje postupa razložno to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdan.²⁵ Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme događaja ne isključuju automatski mogućnost da se Vijeće osloni na takav iskaz. Međutim, trebalo bi da prilikom ocjenjivanja i odmjeravanja težine dokaza pretresno Vijeće vodi računa i takve faktore uzme u obzir.²⁶

²⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Čelebić*, par.485 i 496 – 498;

²⁶ Predmet *Kupreškić i dr.*, br. IT-95-15-A, Presuda žalbenog vijeća od 23.10.2001. godine, strana 12, par 31;

75. Vežano za posredne dokaze (dokaze iz druge ruke), Vijeće istiće da su u praksi ovog suda takvi dokazi prihvatljivi. Naravno, dokazna vrijednost takvih dokaza zavisi od konteksta i karaktera predmetnog iskaza, kao i od toga da li je taj iskaz potkrijepljen i drugim dokazima. Osim toga, Vijeće podsjeća da je Sud slobodan u ocjeni dokaza (u skladu sa članom 15. ZKP BiH).

76. Vijeće je imalo u vidu i praksu Evropskog Suda za ljudska prava²⁷ prema kojoj se Sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

77. Ne postoji zakonska obaveza da se u presudi izlože svi pojedini dokazi. Zakonska obaveza je razmatranje svih iznesenih dokaza prilikom donošenja odluke. Bilo bi nesvrishodno nametati bilo kojem sudećem Vijeću obavezu da svaki pojedinačni dokaz, dakle, svako svjedočenje i svaki materijalni dokaz koji su izneseni tokom glavnog pretresa, pojedinačno obrazlaže u presudi.

78. Žalbeno vijeće u predmetu *Kvočka* podsjeća na to da je stvar diskrecione ocjene pretresnog vijeća koje će pravne argumente razmotriti. Što se tiće zaključaka o činjenicama, pretresno Vijeće je dužno da izvede samo one zaključke o činjenicama koji su od suštinske važnosti za utvrđivanje krivice po određenoj tački optužnice. Nije nužno osvrutati se na svaki iskaz svjedoka ili svaki dokaz u sudskom spisu.²⁸

79. Isti stav je iznesen od strane Žalbenog vijeća MKSJ i u predmetu *Mucić i dr.:* „Pretresno vijeće nije dužno da u svojoj presudi iznosi i opravdava svoje nalaze u vezi sa svime što je izneseno tokom suđenja“²⁹

80. Žalbeno Vijeće podsjeća da pretresno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka.³⁰ Pritom pretresno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slućaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i

²⁷ Predmet Evropskog suda za ljudska prava *Garcia Ruiz v. Spain*, No. 30544/96, 21.01.1999. godine;

²⁸ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kvočka i dr.*, par. 23-25;

²⁹ Mucić i dr., Presuda Žalbenog vijeća, 20. februara 2001. godine, par. 498;

³⁰ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i drugi*, par.194, Međunarodni krivićni sud za Ruandu;

jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.³¹

81. U ovome predmetu, Sud je cijenio dokaze u skladu sa odredbama ZKP BiH, prevashodno primjenjujući pretpostavku nevinosti iz člana 3. ZKP BiH, koja otjelovljuje opšti princip prava prema kojem je na Tužilaštvu teret utvrđivanja krivice optuženog, koje to mora uraditi van razumne sumnje.

82. Vijeće je u skladu sa iznesenim stavovima i zakonskom regulativom, presudu zasnovao na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu, savjesno ocjenjujući svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene dokaza izvelo je zaključak da je optuženi počinio djela opisana u tačkama 1 i 2 osuđujućeg djela izreke presude, osuđujući ga na kaznu zatvora u trajanju od 9 (devet) godina, te istoga oslododilo optužbe za djela opisana u tačkama 1 i 2 oslobađajućeg djela izreke presude.

G. ZAKON KOJI SE PRIMJENJUJE

83. Optužnicom Tužilaštva BiH, tužilac je radnje izvršenja krivičnog djela optuženog Petra Kovačevića pravno kvalifikovao prema Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine kao Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

84. U kontekstu predložene pravne kvalifikacije djela iz optužnice, Vijeće je razmotrilo pitanje primjenjivog materijalnog prava na konkretan slučaj. Kada je u pitanju primjena materijalnog zakona koji treba primijeniti na ovo krivično djelo, u kontekstu vremena izvršenja krivičnog djela, Vijeće je, nalazeći da dokazane činjenice u ovom predmetu govore da je u konkretnom slučaju počinjeno djelo Zločini protiv čovječnosti, prihvatilo pravni ops djela iz optužnice primjenom sljedećih propisa:

³¹ Drugostepena presuda u predmetu *Nahimana i dr.*, par 194;

85. Članom 3. stav 2. KZ BiH koji se odnosi na načelo zakonitosti, propisano je da *“Nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna”*.

86. Radnje izvršenja krivičnog djela u konkretnom predmetu počinjene su tokom 1992. godine, u vrijeme važenja tadašnjeg KZ SFRJ koji nije propisivao krivično djelo Zločini protiv čovječnosti - kao posebno djelo, a koje novi KZ BiH definiše kao posebno krivično djelo. Prema pravnoj teoriji, zakon koji važi u vrijeme izvršenja nekog djela to djelo ne kvalificira kao krivično, imao bi se smatrati blažim zakonom. Tada bi postojala obaveza primjene blažeg zakona, jer ukoliko se zakon promijeni u odnosu na vrijeme izvršenja krivičnog djela, prema načelu zakonitosti, bilo bi neophodno primjeniti ranije važeći krivični zakon i zabranjena bi bila retroaktivna primjena krivičnog zakona na štetu počinioca.

87. Međutim, kada su u pitanju krivična djela Zločina protiv čovječnosti koje nije bilo definisano zakonima koji su bili na snazi u Bosni i Hercegovini tokom sukoba u periodu, konkretno 1992. godine. Krivično djelo sadržano u međunarodnom običajnom pravu koje je bilo na snazi u vrijeme izvršenja, a dodatno tome bilo je definisano i tadašnjim KZ SFRJ kroz pojedinačna krivična djela navedena u članovima 134. (Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti), 142. (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), 143. (Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika), 144. (Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika), 145. (Organizovanje grupe i podsticanje na izvršenje genocida i ratnih zločina), 146. (Protivpravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja), 147. (Protivpravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu), 154. (Rasna i druga diskriminacija), 155. (Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu) i 186. (Povreda ravnopravnosti građana). Pa tako, iako član 172. KZ BiH sada propisuje ovo djelo kao posebno krivično djelo, ono je egzistiralo i u vrijeme izvršenja krivičnog djela na način da je bilo zabranjeno međunarodnom normom i posredno, kroz tada važeća ostala nabrojana krivična djela.

88. Pravnu osnovu za suđenje ili kažnjavanje krivičnih djela prema opštim načelima međunarodnog prava daje član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH (“Sl. glasnik BiH” br. 61/04) koji propisuje da članovi 3. i 4. Krivičnog zakona BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je učinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima

međunarodnog prava. Ovim članom u cjelosti je preuzeta odredba člana 7. stava 2. Evropske konvencije i njime je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. Krivičnog zakona BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, kakav jeste i postupak protiv optuženog, jer se upravo radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava.

89. Zapravo član 4a. Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH primjenjuje se kod svih krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina, jer su upravo ova krivična djela smještena u glavu XVII Krivičnog zakona BiH koja nosi naziv krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, i zločini protiv čovječnosti prihvaćeni su kao dio međunarodnog običajnog prava i predstavljaju nederogirajuću odredbu međunarodnog prava.

90. Kada se ove odredbe dovedu u vezu sa članom 7. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu Evropska konvencija) koja ima prednost nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2. Ustava BiH) da se zaključiti da je načelo zakonitosti iz člana 3. Krivičnog zakona, sadržano u prvoj rečenici člana 7. stava 1. Evropske konvencije, dok druga rečenica stava 1. člana 7. Evropske konvencije zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Dakle, ova odredba propisuje zabranu izricanja teže kazne, a ne utvrđuje obaveznu primjenu blažeg zakona za učinioca u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

91. Međutim, stav 2. člana 7. Evropske konvencije sadrži izuzetak od stava 1. i dozvoljava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za djelo odnosno propust koji je u vrijeme činjenja ili nečinjenja predstavljao krivično djelo prema općim načelima priznatim kod civiliziranih naroda. Isto načelo sadržano je u članu 15. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima. Ovaj izuzetak je inkorporiran sa specifičnim ciljem da omogući primjenu domaćeg i međunarodnog zakonodavstva koje je stupilo na snagu tokom i nakon II svjetskog rata u pogledu ratnih zločina.

92. Princip obavezne primjene blažeg zakona, prema mišljenju Vijeća, isključen je u procesuiranju onih krivičnih djela koja su u vrijeme njihovog izvršenja, bila potpuno predvidiva i općepoznata kao protivna općim pravilima međunarodnog prava.

93. Medjutim, kada je u pitanju krivično pravna sankcija, Vijeće je na stanovištu da kazna koja se izreče prema odredbama KZ BiH za djela ratnih zločina, ne može biti strožija od kazne koja je bila propisana zakonom (KZ SFRJ-a), koji je vrijedio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i prema kojem je bilo moguće izreći kaznu zatvora u maksimalnom trajanju od 20 godina i time biti na štetu optuženog koji je odgovoran prema odredbama KZ BiH za koja djela je kao maksimalna, propisana kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 45 godina.

94. Stoga je prilikom odmjeravanja kazne u konkretnom slučaju, Vijeće imalo u vidu odredbu člana 38. KZ SFRJ-a prema kojem je u vrijeme izvršenja krivičnog djela za djela ratnih zločina kao najstrožiju kaznu bilo moguće izreći kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadesaet) godina.

1. Bitna obilježja krivičnog djela ratni Zločini protiv čovječnosti

(a) Uvod

95. Izmjenjenom optužnicom Tužilaštva BiH, optuženom Petru Kovačeviću na teret je stavljeno učinjenje krivičnog djela zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) progonom, u vezi sa tačkom a) ubistvom u odnosu na tačku 1. izmjenjene optužnice, a u vezi sa članom 180 i 31. KZ BiH, tačkom a) ubistvom i k) drugim nečovjenim djelima u odnosu na tačku 2. izmjenjene optužnice, tačkom a) ubistvom u odnosu na tačku 3. izmjenjene optužnice, tačkama e) zatvaranjem i g) silovanje u odnosu na tačku 4. izmjenjene optužnice, a sve u vezi sa članom 29. i 180. KZ BiH.

96. Optuženi se tereti prema doktrini individualne krivične odgovornosti, saizvršilaštva i pomaganja iz člana 180. stav 1., 29., i 31 KZ BiH.

Članom 172. KZ BiH, propisano je da

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

a) lišenje druge osobe života (ubistvo)

.....

e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;

.....

g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;

.....

k) druga nečovjena djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja.

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

97. Za tačke 1., i 2., izreke presude utvrđena je odgovornosti optuženog kao direktnog izvršioca, za što će Vijeće u nastavku obrazloženja dati argumentaciju pojedinačno za svaku tačku.

98. Prije nego obrazloži radnje i odgovornost optuženog, pretresno vijeće će elaborirati postojanje opštih elemenata koji su uslov egzistiranja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

99. Naime, iz zakonske definicije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, za koje se tereti optuženi, proizilaze sljedeći opšti elementi ovog krivičnog djela:

(1) postojanje širokog ili sistematičnog napada,

(2) napad je usmjeren protiv civilnog stanovništva,

(3) da je optuženi znao za takav napad i da su njegova djela dio tog napada.

(i) Postojanje širokog i sistematičnog napada

100. Element širokog napada podrazumijeva postojanje "široke razmjere počinjenih djela i broja žrtava",³² dok sistematičnost podrazumijeva postojanje „obrazaca zločina“, tj. redovnog ponavljanja sličnog kriminalnog ponašanja, koje nije slučajno.³³

101. Na osnovu provedenih dokaza, naročito iskaza svjedoka koji su u proljeće 1992. godine živjeli na području Višegrada, zatim materijalne dokumentacije, kao i utvrđenih, od strane Vijeća prihvaćenih činjenica iz predmeta MKSJ-a *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića* (IT-98-32)³⁴ Vijeće je izvelo nesumnjiv zaključak da je u periodu relevantnom za optužnicu, odnosno u periodu od sredine maja pa do kraja avgusta 1992. godine na području Višegrada postojao širok i sistematičan napad, koji je, prema dokazima izvedenim u ovom predmetu bio usmjeren protiv civilnog Bošnjačkog stanovništva opštine Višegrad.

a. Činjenična utvrđenja

³² MKSJ, Presuda Pretresnog vijeća Blaškić, 3.3.2000. godine, para. 206;

³³ MKSJ, Presuda Kunarac i dr., Žalbena vijeće, 12.6.2002. para. 94;

³⁴ Rješenje o utvrđenim činjenicama od 19.11.2014. godine;

102. Prije nego da analizu dokaza i pravnih zaključaka koja se odnose na širok i sistematičan napad u inkriminisanom periodu, Vijeće će dati osvrt na okolnosti i situaciju koje su vladale na području opštine Višegrad prije inkriminisanog perioda, a koje su bitne za kontekst postojanja širokog i sistematičnog napada u inkriminisanom periodu.

103. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 08.04.1992. godine, donijelo je Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti,³⁵ a 20. juna 1992., godine Odluku o proglašenju ratnog stanja na teritoriji R BiH.³⁶

104. Kada se radi o teritoriji opštine Višegrad, iz iskaza saslušanih svjedoka prozilazi, da je u navedenom periodu počev od formalnog proglašenja neposredne ratne opasnosti, uočljiva nacionalna netrpeljivost, zategnutost međusobnih odnosa između dvije etničke grupe Srba i Bošnjaka, podjele unutar institucija.

105. Svjedoci S1,³⁷ Fahrija Mutapčić,³⁸ Mirsada Mutapčić,³⁹ Eniz Mutapčići⁴⁰ Edin Kustura⁴¹, Jasmin Hajdarević,⁴² Kadesa Kasapović,⁴³ S2,⁴⁴ S3,⁴⁵ Nezir Esma⁴⁶ dali su širi pregled navedenih dešavanja na teritoriji opštine Višegrad.

106. Saslušani svjedoci govorili su o počecima rata na području Višegrada, koji se u prvo vrijeme odražavo u netrpeljivostima između dvije etničke grupe, a koje su tokom perioda maja, juna, jula i avgusta mjeseca 92. godine, prerasle o otvorena neprijateljstva koja su u situaciji nadmoći jedne strane, dovele do počinjenja zločina nad drugom stranom.

107. Stoga, u narednom tekstu prateći svjedočenja prema vremenskoj hronologiji događaja o kojima su svjedoci govorili, sadržaj prihvaćenih utvrđenih

³⁵ Dokaz Tužilaštva BiH br. T-21;

³⁶ Dokaz Tužilaštva BiH br. T-22;

³⁷ Iskaz svjedokinje S1 sa nastavka glavnog pretresa održanog 20.10.2014. godine;

³⁸ Iskaz svjedokinje Fahrije Mutapčić sa nastavka glavnog pretresa održanog 10.11.2014. i 17.11.2014. godine;

³⁹ Iskaz svjedokinje Mirsade Mutapčić sa nastavka glavnog pretresa održanog 10.11.2014. i 17.11.2014. godine;

⁴⁰ Iskaz svjedoka Eniza Mutapčića sa nastavka glavnog pretresa održanog 12.01.2015. godine;

⁴¹ Iskaz svjedoka Edina Kusture sa nastavka glavnog pretresa održanog 1.12.2014. godine;

⁴² Iskaz svjedoka Jasmina Hajdarevića sa nastavka glavnog pretresa održanog 3.11.2014. godine;

⁴³ Iskaz svjedoka Kadesa Kasapović sa nastavka glavnog pretresa održanog 27.10.2014. godine;

⁴⁴ Iskaz svjedoka S2 sa nastavka glavnog pretresa održanog 3.11.2014. godine;

⁴⁵ Iskaz svjedoka S3 sa nastavka glavnog pretresa održanog od 11.05.2015. godine;

⁴⁶ Iskaz svjedoka Nezir Esme sa nastavka glavnog pretresa održanog od 11.05.2015. godine;

činjenica i materijalnih dokaza iz spisa Vijeće će dati činjenična utvrđenja koja se odnose na širok i sistematičan napad i pravnu ocjenu dokaza u tom pravcu.

108. Prema popisu iz 1991 godine, Višegrad sa okolnom opštinama i selima imao je ukupno 21.199 stanovnika, od čega je bilo 13.471 muslimana, 6.743 Srba, 32 Hrvata, 319 Jugoslovena i 634 stanovnika koji su se izjasnili kao ostali.⁴⁷

109. Događaji koji su obuhvaćeni predmetnom optužnicom, desili su se u Dobrunu, Zlatniku, a svjedoci svjedočeći o okolnostima ratnih dešavanja pominjali su i sela Brezje, Okruglu, Žagre, Zanožije, Turjak.⁴⁸ Sva ova sela, prema popisu naseljavalo je većinsko muslimansko stanovništvo.

110. Prema iskazima svjedoka, rat na području Višegrada je počeo u proljeće 1992. godine. Počelo se pucati, kuće paliti, a bošnjačko stanovništvo iz opštine Višegrada na različite načine protjerivati.⁴⁹

111. Od 4. aprila 1992. godine, srpski političari su uporno počeli tražiti da se policija podijeli po nacionalnoj osnovi.⁵⁰ Ubrzo nakon toga, obje suprotstavljene grupe podigle su barikade oko Višegrada, nakon čega je uslijedilo sporadično nasilje, uključujući pucnjavu i granatiranje.⁵¹

112. Govoreći o počecima neprijateljstava na teritoriji opštine Višegrad, svjedokinja Mirsada Mutpčić je posvjedočila, da su već krajem 1991. godine, postavljane barikade na početku i kraju mosta na rijeci Drini u Višegradu na kojima su bili srpski vojnici. Da bi došla do svog radnog mjesta morala je preći most i proći kontrolu srpske vojske.

113. Svjedokinja S2 je izjavila da je u Višegradu živjela od 1977. godine, a da su se početkom aprila 1992. godine na poslu gdje je radila osjetile tenzije koje je svjedokinja

⁴⁷ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-3 (Nacionalni sastav stanovništva), Dokaz Tužilaštva BiH broj T-20((Karta opštine Višegrad);

⁴⁸ Fotodokumentacija panorama sela Turjak, Zanožje, Zlatnik, Dobrun od 12.11 i 13.11. 2013.godine, dokaz Tužilaštva BiH broj T-4;

⁴⁹ Svjedoci S1, Fahrija Mutapčić, Eniz Mutapčić, Jasmin Hajdarević i Kadesa Kasapović;

⁵⁰ Utvrđena činjenica broj 1;

⁵¹ Utvrđena činjenica broj 2;

opisala riječima na sljedeći način: „Sve manje se pričalo između nas, mada smo bili svi jako vezanidolazile su razne informacije s terena, da ima ukopanih tenkova da se nešto loše sprema i narod je bio u grču stvarno i više niko nikom nije vjerovo”.

114. Svjedoci S1, Fahrija Mutapčić, Eniz Mutapčić, Jasmin Hajdarević, Kadesa Kasapović, do rata su živjeli u mjestu Dobrun udaljenom oko desetak kilometara od Višegrada prema granici sa Srbijom. Većinsko stanovništvo je bilo bošnjačko, a manji dio Dobruna naseljavili su Srbi. Susjedna sela Dobrunu bili su selo Tasići i Vardište, Dobrunska Rijeka, Turjak i Zlatnik.

115. Svjedoci S2, Jasmin Hajdarević i Fahrija Mutapčić su posvjedočili, kako je jednog jutra u aprilu mjesecu, iz pravca sela Tasića koje je pretežno bilo naseljeno srpskim stanovništvom počela pucnjava prema Dobrunu. Govoreći o istom događaju, svjedok Eniz Mutapčić je izjavio da se iz Tasića prema Dobrunu pucalo iz pušaka i puškomitraljeza.

116. Prema riječima svjedoka Hajdarevića, jedan komšija je tada ranjen, a među bošnjačkim stanovništvom zavladao je panika, hici su pogađali kuće, prozore, a na njegovoj kući polupani su crijepovi. Usljed tog događaja u selu nastupila panika, a on se sjeća da su stariji ljudi koji su bili „neko ime“ u selu, evakuisali stanovnike u šumu. Te iste večeri, na prvi dan Bajrama, žene i djeca su, prebačeni u Višegrad. On odlazi u stan daidže u Višegradu, a u njegovoj kući ostaje djed i stric Husein Hajdarević.

117. Svjedokinja Kadesa Kasapović, potvrdila je da su Srbi u aprilu 1992. godine počeli pucati od čega ispred svoje kuće u Dobrunu zamalo nije poginula. U to vrijeme njenu porodicu činili su muž i dvogodišnja kćerka, a od ostalih članova njene porodice na području Dobruna su živjeli njen otac Mujo Gacka, majka Paša, sestra Adisa, amidža Meho Gacka, njegova supruga, dvoje djece, snaha i njihovo dvoje djece i nana. Kuća njenog oca Muje Gacka nalazila se 50-ak metara od njene kuće. Prve komšije su joj bili Hilmo Jašarević, zaštićena svjedokinja S1, roditelji svjedokinje Kadese Kasapović, kuća Fikrete Hajdarević i kuća oca Fikrete Hajdarević.

118. Svjedok Edin Kustura je do početka rata živio u selu Zlatnik kod Dobruna. Prema njegovim riječima krajem marta, početkom aprila počelo se puškarati. Jedno veče dok se vraćao sa radnog mjesta iz hotela u Dobrunu, iz pravca srpskih sela Tasića i

Bogilica pucalo se prema Dobrunu i Zlatniku u kojim su živjeli Muslimani. Radio je do mjeseca aprila, kada prestaje iz razloga sigurnosti jer mu je jedan srpski kolega rekao da nije poželjno da više dolazi na posao. Prema njegovim riječima, na samom početku neprijateljstava nije bilo ubistava, ali je bilo „puškaranja“ i različitih načina zastrašivanja Bošnjaka.

119. Sedam dana nakon odlaska svjedoka Jasmina Hajdarevića u Višegrad u stan daižde, Murat Šabanović prijeteći da će pustiti branu, što prozilazi i iz sadržaja utvrđene činjenice broj 3. koja glasi:

120. Početkom aprila 1992.godine jedan građanin Višegrada muslimanske nacionalnosti, Murat Šabanović preuzeo je kontrolu nad tamošnjom branom i zaprijetio da će otvoriti branu.⁵²

121. Među stanovništvom nastala je uzbuna i pometnja. Narod se počeo povlačiti na više tačke u gradu, jer je postojala opasnost od eksplozije brane i plavljenja grada. Svjedok Hajdarević, navodi da je toga dana stanovništvo krenulo na brdo Bikavac. Da je stanovništvo bježalo zbog opasnosti od puštanja brane saglasno su potvrdili i svjedoci S1, S2, Kadesa Kasapović i Mirsada Mutapčić.

122. Oko 13. aprila 1992. godine, Šabanović je pustio nešto vode, čime su nanesene štete imanjima nizvodno.⁵³

123. Narednog dana intervenisao je Užički korpus Jugoslovenske narodne Armije (JNA), koji je preuzeo kontrolu nad branom i ušao u grad.⁵⁴ U sastavu užičkog korpusa nalazili su se isključivo Srbi.⁵⁵

124. Prema riječima svjedoka Hajdarevića, nakon bjega na brdo Bikavac dolazi autobus koji ih preko mosta odvozi u jedan od tunela, a most nakon što je preko njega prešao autobus pao je u vodu. Nakon toga, kućni prijatelj dolazi po njegovu porodicu i dovodi ih u selo Međeđa prema Goraždu gdje ostaju oko sedam dana, zajedno sa ostalim

⁵² Utvrđena činjenica broj 3;

⁵³ Utvrđena činjenica broj 4;

⁵⁴ Utvrđena činjenica broj 5;

stanovnicima Višegrada koji su pobjegli. Međutim jedno jutro, došao je Romanijski korpus, okrenuo naoružanje prema njima pozivajući ih na predaju. Predali su se, a vojnici Romanijskog korpusa vratili su ih Višegrad.

125. Iako je mnogo Muslimana iz Višegrada pobjeglo upravo plašeći se dolaska Užičkog korpusa JNA, kada se to stvarno dogodilo, prisustvo Užičkog Korpusa u početku je djelovalo umirujuće. Nakon što su obezbjedili grad, oficiri JNA i muslimanski čelnici putem sredstava informisanja pokrenuli su zajedničku kampanju, kako bi ohrabрили stanovništvo da se vrate svojim domovima.⁵⁶

126. Svjedoci S1, Jasmin Hajdarević, Kadesa Kasapović, Fahrije Mutapčić, Mirsada Mutapčić, potvrđujući sadržaj utvrđene činjenice, nakon dolaska užičkog korpusa u Višegrad vraćaju u Dobrun i Višegrad. Međutim, ipak se nisu osjećali sigurno, krili su se po šumama jer su razoružavani, a muškarci su odvođeni. Po povratku u Dobrun svjedokinja S1 zatiče pretresenu i opljačkanu kuću.

127. Svjedokinja S1 je izjavila da po povratku u Višegrad, na brani zaustavljeni od strane uniformisanih i naoružanih vojnika, njen brat, snaha i očuh bježali u šumu jer su se bojali vojske, nekoliko mještana odvedeno u logor Uzamnicu, govoreći i o ubistvu Adila Kasapović, o paljenju kuće Hilme Jašarević, o zatvaranju žena u motelu u Dobrunu, kao i ubistvu nekoliko Bošnjaka u blizini Bosanske Jagodine.

128. Njen sin krio, a njegovo naoružanje su morali predati. Muž svjedokinje Kadese Kasapović, predao je puške vojnicima užičkog korpusa. Svjedok Eniz Mutapčić posvjedočio je o svom zatvaranju u garažu Avde Hajdarevića, ispitivanju od strane Ojdanića, a potom i zatvaranju u mjesnom uredu zajedno sa još pedesetak Muslimana.

129. Odbrana je nastojala osporiti kredibilitet i sposobnost svjedoka Mutapčića da svjedoči pred Sudom, na okolnosti njegovog zdravstvenog stanja ulažući u spis Nalaz i mišljenje Dr.Ćemalovića.⁵⁷ Vijeće cjeneći kazivanje ovog svjedoka, držanje tokom davanja iskaza, primjetilo je da isti na jasan i saglasan način sa drugim

⁵⁵ Utvrđena činjenica broj 10;

⁵⁶ Utvrđene činjenice broj 6 i 7;

provedenim dokazima nudi podatke vezane za događaje iz 1992. godine, što je u skladu sa Nalazom i mišljenjem Dr. Omera Ćemalovića iz kojeg ne prozilazi da svjedok Eniz Mutapčić procesno nesposoban da bude svjedok u postupku, ali da postupak samog ispitivanja treba prilagoditi njegovom zdravstvenom stanju i životnoj dobi, što je tokom njegovog svjedočenja i učinjeno. Stoga je i Vijeće, nalazeći da je isti sposoban da bude svjedok u krivičnom postupku koji se vodi protiv optuženog, iskaz Eniza Mutapčića cijenilo u sklopu ostalih provedenih dokaza.

130. U svojim izjavama svjedoci Islam Kustura i Adil Dizdarević govorili su o poremećenim odnosima, strahu od srpske vojske, zbog čega su se u selima gdje su živjeli krili po šumama.⁵⁸

131. U selu Turjak, svjedok Edin Kustura viđao je vojnike Užičkog korpusa koji su dolazili da traže oružje. Stanovništvo im je predalo par lovačkih pušaka. Iako nije bilo sigurno dok su tu bili, prema njegovima riječima nakon odlaska vojnika užičkog korpusa u pravom smislu riječi počinje progon, hapšenja, zatvaranja i ubistva Muslimana.

132. Dana 19.05.1992. godine, JNA se povukla iz Višegrada. Paravojne jedinice su ostale, da bi odmah nakon odlaska armije (JNA) iz grada pristiglo još njih. Priključilo im se nešto lokalnih Srba.⁵⁹

133. Prisustvo paravojnih jedinica na prostoru Višegrada, u inkriminisnom periodu potvrdili su svjedoci Kadesa Kasapović, Jasmin Hajdarević, S1 i S2. Vremenski se određujući, da je to bilo nakon povratka u Dobrun, S1 je ispričala, kako je komšinica njenom sinu koji je radio u „Terpentinu“, rekla da će „orlovi“ kupiti Muslimane, što se i dogodilo, jer je par muškarca od strane istih, odveden pod izgovorom da idu na razmjenu, ali da nikada nisu razmjenjeni jer su na prvom „drumu“ ubijeni. Sin svjedokinje S1 i još jedan muškarac Bošnjak, tada su se sakrili, a potom su pobjegli u brada i priključili se muslimanskoj vojsci u Goraždu. Svjedokinja S2, je izjavila da je narod živio u strahu jer su se po gradu kretale naoružane paravojne formacije. Svjedokinja ih je vidjela i svakodnevno se susretala s njima kada je dolazila u policijsku stanicu, čekajući da uđe na saslušanja. U

⁵⁷ Nalaz i mišljenje Dr. Omera Ćemalovića, sa pratećom medicinskom dokumentacijom, dokaz odbrane broj O-19;

⁵⁸ Izjava Islama Kusture, dokaz broj T- 15a; Izjava Adila Dizdarevića dokaz broj T-16a;

policijskoj stanicu u Višegradu su se djelile propusnice koje su morali imati svi koji su htjeli napustiti Višegrad.

134. Prema riječima svjedokinje S1 u selo Zlatnik, krajem proljeća-početkom ljeta, dolazi desetak muškaraca tražeći njihove muškarce. Te prilike, pucajući iz vatrenog oružja ubili su Adema Kasipovića i zapalili kuću Hilme Jašarevića.

135. Da se bezbjedonosna situacija za bošnjačko stanovništvo Višegrada i okolnih sela te opštine, pogoršala nakon odlaska vojnika užičkog korpusa potvrdila je svjedokinja Fahrija Mutapčić, koja je iz tog razloga u junu mjesecu napustila stan u Višegradu i otišla u selo Turjak. Prema njenim riječima stanje je bilo grozno, Srbi su palili i pljačkali kuće.

136. Svjedokinja S2, koja je zbog opasnosti od puštanja brane pobjegla u Srbiju, a u Višegrad je vraćena pod izgovorom da mora dati izjavu. Stan joj je bio opljačkan, a ona je imala obavezu da se svaki dan javlja u policijskoj stanicu u Višegradu.⁶⁰

137. Svjedoci S1, Mirsada Mutapčić, Kadesa Kasapović posvjedočile su kako su u periodu od maja do jula 1992. godine prestale ići na posao, te kako su muslimani dobijali otkaze u firmama. Svjedokinja Kasapović je svjedočila o odvođenju Bakira Zulovića, Sabahudina Velagić, Hajrudina Zuban iz preduzeća „Varda“ kao i otpuštanju Bošnjaka iz preduzeća „Šumarstvo“ Ona Dobrunu ostaje do 14.06.92., godine, kada odlazi kod sestre, a njen otac, ostaje u Dobrunu, gdje je i lišen života. Kako navodi sve im je popljeno, što potvrđuje i svjedokinja S3, koja je svjedočila o paljenju kuće Hilme Muhić u selu Dobrun i odvođenju njenog oca i drugih mještana Bošnjaka iz Dobruna od strane pripadnika srpske vojske. Svjedok Esmā Nezir svjedočila o odvođenju Mede Mutapčić i drugih Muslimana iz Višegrada.

138. Nakon što je prestala raditi, svjedokinja Mirsada Mutapčić sa svojom porodicom i komšijama odlazi u sela Zlatnik i Zanožije, a potom u selo Žagre. U to vrijeme⁶¹

⁵⁹ Utvrđene činjenice broj 14 i 15;

⁶⁰ Paragrafi 113, 115 i 133;

⁶¹ Period maja i juna mjeseca 1992. godine;

muslimanska sela Zlatnik, Zanožije i Turjak grantirana su iz srpskih sela Dobrunske Rijeke i Jablanice. Tako i svjedok Edin Kustura, krajem maja nailazi na popaljeno selo Zlatnik i svoju kuću.

139. Dana, 14.06.1992.godine oganizovan je konvoj u kojem svjedokinja Kadesa Kasapović sa djetetom, svekrom, svekrvom, zauvom, braćom i sestrama odlazi prema Olovu. Svjedok Eniz Mutapčić u Dobrunu ostaje do 27/28.07, vezujući to za napad srpske vojske na selo Okruglu, kada on odlazi u Međeđu.

140. Kako prozilazi iz iskaza svjedoka u periodu od juna do kraja avgusta Mirsada Mutapčić, Eniz Mutapčić, Fahrija Mutapčić, Jasmin Hajdarević, Esma Nerzir, napustili su svoje domove u Višegradu i okolnim selima. Nakon odlaska iz Višegrada, svjedok Hajdarević, po prvi put krajem avgusta početkom septembra ostvaruje kontakt sa majkom Fikretom Hajdarević koja je, nakon njegovg odlaska ostala u selu Zlatnik. Ispričala mu je kako su pokušali pobjeći, ali ih je srpska vojska zarobila, te nju njenog oca i komšije i prebacila u logor Uzamnica (vojnu kasarnu koja se nalazi iznad brane u Višegradu).

141. Svjedokinja S1, zajedno sa Fatimom Isić iz Dobruna zatvorena je mjesnom uredu u Dobrunu, nakon čega je zajedno sa drugim ženama koje su tu također bile zatvorene prebačena u logor Uzamnicu. Zajedno s njom u Uzamnici je zatvorena je majka svjedokinje S2, kao i mnogi druge žene i muškarci muslimani.

142. Prednje dokaze, relevantne sadržaje iskaza svjedoka koji su govorili o dešavanjima na prostoru opštine Višegrad, Vijeće nalazi saglasnim i međusobno nadopunjujućim. Vijeće primjećuje, da su svjedoci, svaki od njih u domenu svojih saznanja o onome što se dešavalo u kritičnom periodu govorili o onome što su vidjeli, čuli, osobno preživjeli, prenoseći sliku ratnih dešavanja u proljeće i ljeto 1992. godine.

143. Odbrana, po pitanju njihovih svjedočanstava, nije u pitanje dovela njihovu pouzdanost niti kredibilitete, iz kojih razloga su za Vjeće iskazi svjedoka prihvatljivi. Osim toga, oni su nadopunjujući sadržaju od strane Vijeća prihvaćenih utvrđenih činjenica, te potkrijepljeni sadržajem materijalnih dokaza koji dokazuju postojanja širokog i sistematičnog napada na civilno bošnjačko stanovništvo.

144. Naime, iz prednjih dokaza, koje je Vijeće prihvata kao vjerodostojne i istinite, nesumnjivo prozilazi da su početne netrpeljivosti, kako su to brojni svjedoci istakli postale očite nakon pojave političkih-nacionalnih stranaka. Netrpeljivosti su prerasle u neprijateljstva između dvije etničke i nacionalne grupe Srba i Bošnjaka. Rezultat istih, na teritoriji Višegrada ogledao se pogoršanoj bezbjednosnoj situaciji za bošnjačko stanovništvo.

145. Tako, iz sadržaja materijalnog dokaza T-23, koji je sačinio Risto Perišić načelnik SJB Višegrad navodi se... „*Da je nakon tri mjeseca po izbijanju rata u borbi sa neprijateljem oslobođeno oko 80% teritorije Srpske opštine Višegrad, da oslobođeni dio teritorije opštine u potpunosti kontrolišu civilni i vojni organi vlasti Srpske opštine Višegrad, da je nakon povlačenja jedinica Uzičkog korpusa, čije su jedinice ušle i oslobodile najuže područje grada, na području opštine izvršena i opšta mobilizacije vojnih obaveznika i uvedena radna obaveza za rad sposobnog stanovništva sa ciljem da se pod kontrolom održi i proširi oslobođeno područje o čemu se i uspjelo...*“⁶²

146. Imajući u vidu prednja uvrđenja, Vijeće nalazi da je na teritoriji opštine Višegrad, napad posebno intenziviran u drugoj polovini maja mjeseca bio usmjeren na civilno Bošnjačko stnovništvo imao karakter sistematičnosti.

147. Ograničenje slobode kretanja, obaveza javljanja lokalnoj policiji, formiranje punktova na izlazu i ulazu u Višegrad na kojima su kontrolisani Muslimani, njihovo razoružavanje na jednoj, pratilo je progresivno naoružavnje i organizovanje vojnih i policijskih formacija na drugoj strani. Tako su i svjedoci odbrane Dušan Vidaković,⁶³ Jovan Vasiljević,⁶⁴ Milosav Janković,⁶⁵ Rade Totić i Miroljub Babić,⁶⁶ govorili o opštoj mobilizaciji nakon odlaska vojnika JNA (Uzičkog korpusa).

148. Uslijed straha za goli život i slobodu, Bošnjaci su, prvo napuštali svoja radna mjesta, a potom domove, povlačeći se u muslimanska sela oko Višegrada.

⁶² Tužilaštvo BiH je uložilo dokaze : T-27 /Odluka o osnovanju skupštine srpskog naroda u BiH/; T-26 / Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovine u vanrednim okolnosti,/T-25/ Oluka o strateškim ciljevima srpskog naroda/

⁶³ Svjedok odbrane saslušan na nastavku glavnog pretresa održanog dana 9.03.2015. godine;

⁶⁴ Svjedok odbrane saslušan na nastavku glavnog pretresa održanog dana 23.02.2015. godine;

⁶⁵ Svjedok odbrane saslušan na nastavku glavnog pretresa održanog dana 23.02.2015. godine;

149. Upotreba vatrenog oružja u noćnim satima iz sela koja su bila nastanjena srpskim stanovništvom, kako u aprilu mjesecu, tako i tokom sljedećih mjeseci, u pravcu sela u kojima su živjeli Muslimani, stvorilo je atmosferu straha koja je navela mnoge civile da bježe u šume. Opisana dešavanja su izvršena na cijeloj opštini Višegrad uključujući sela i naselja, Dobrun, Turjak, Zlatnik i Zanožje. Prvobitna pucanja u pravcu Bošnjačkih sela, prerasla su u upade i paljenje istih, a krajem maja mjeseca u selu Zlatnik, ubijeni su Ahmet Mutapčić i Ibrahim Kustura.

150. Konačno, s obzirom da Višegradu niti u okolnim selima više nije bilo sigurno, jedan broj Bošnjaka, među kojim i svjedoci Mirsada Mutapčić, Eniz Mutapčić, Fahrija Mutapčić, Jasmin Hajdarević, Esma Nezir, napustili su teritoriju opštine Višegrad, dok je preostalo stanovništvo, hapšeno, zatvarano i ubijano.

151. O tome govori i sadržaj utvrđene činjenice broj 17 koja glasi: Tokom nekoliko narednih mjeseci⁶⁷ ubijene su stotine pripadnika nesrpskog stanovništva, uglavnom muslimana muškaraca, žena i djece.

152. Sve ovo ukazuje da je napad na civilno Bošnjačko stanovništvo opštine Višegrad imalo je karakter sistematičnosti. Napad je preduzet na identičan način u jednom kratkom vremenskom periodu uz učešće više osoba koje su doprinijele oduzimanju fizičke slobode, zatvaranju, premlaćivanju, silovanju i ubistvima. Postojao je jasan obrazac postupanje sa licima lišenim slobode, dvođeni su u zgradu policije ili u kasarnu, Uzamnica na dalje ispitivanje i premlaćivanje. Nadalje, razmjere preduzetih aktivnosti, poput onih opisane u osuđujućem dijelu presude, ne predstavljaju izolovane radnje, čije posljedice su slučajnog karaktera, već aktivnosti preduzete od strane vojske i policije Srpske Republike, u čemu su u češća uzele i paravojne formacije.

153. Širina preduzetog napada prozilazi iz činjenice da su cilj istoga bili stanovnici Višegrada Bošnjačke nacionalnosti, ne samo oni koji su naseljavali uže jezgro opštine Višegrad, već i okolna sela Zlatnik, Turjak i Dobrun, o čemu su govorili svjedoci, pričajući o

⁶⁶ Svjedoci odbrane Rade Totić i Mirosljub Babić saslušani na nastavku glavnog pretresa održanog dana 16.02.2015. godine;

⁶⁷ Utvrđena činjenica broj 17;

napadima kojima su ove oblasti i njihovi stanovnici bili izloženi. Svi ovi događaji u Višegradu, morali su biti djelom planiranja, organizacije i koordinacije sa ciljem, uspostavljanje Srpske opštine Višegrad u kojoj neće živjeti Bošnjačko stanovništvo, o čemu govori i sadržaj dokaza T-23.⁶⁸

154. Nasuprot prednjim utvrđenjima, odbrana je nastojala osporiti postojanje širokog i sistematičnog napada, ukazujući na sadržaje izjava svjedoka Jelisavke Petrović⁶⁹ i Bože Tešević.⁷⁰ Iz njihovih iskaza proizilazi da je u Višegradu izvršen napad na srpsko stanovništvo na način da je srušen spomenik Ive Andrića, zaustavljen autobus iz Čačka kada je premlaćen vozač autobusa, zapaljena crkvena zastava ispred hotela u Višegradu, zarobljeno i maltetirano desetak policajaca srpske nacionalnosti kod Hidroelektrane, ubijeno nekoliko lica srpske nacionalnosti u selu Jelašice, miniran tunel kod Dobruna, kao i otvarana vatra od strane Avdije Šabanović i njegove grupe prema PS Višegrad.

155. Vijeće, nalazi da činjenice o kojim su govorili ovi svjedoci nisu dovedeni u pitanje, ali da one nisu predmetnom konkretne optužbe, niti događaji o kojim su govorili mogu biti razlog počinjenju zločina prema suprotnoj strani, a posebno zaštićenoj grupi osoba- civilima koji se prema pripadnosti jednom narodu vezuju za tu stranu.

156. Stoga, pretresno Vijeće u ovom predmetu prihvata stav Žalbeno vijeće MKSJ koje je je zaključilo:⁷¹ „Prilikom utvrđivanja da li je došlo do napada na neko konkretno civilno stanovništvo, irelevantno je da je druga strana takođe počinila zvjerstva protiv civilnog stanovništva. To što je jedna strana izvršila napad na stanovništvo druge strane ne opravdava napad te druge strane na civilno stanovništvo ove prve, a niti ne isključuje zaključak da su snage te druge strane zapravo svoj napad usmjerile upravo na civilno stanovništvo kao takvo. Svaki napad na civilno stanovništvo neprijatelja je protivpravan i zločini počinjeni u okviru jednog takvog napada mogu se, ako su ispunjeni i svi drugi uslovi okvalifikovati kao zločini protiv čovječnosti.“

⁶⁸ Kratak pregled vojno bezbjedonosne situacije na području srpske opštine Višegrad, broj 08-3/92 od 13.07.1992. godine;

⁶⁹ Svjedok odbrane Jelisavka Petrović, glavni pretres od 9.02.2015 godine;

⁷⁰ ⁷⁰ Svjedok odbrane Božo Tešević, glavni pretres od 9.02.2015 godine;

⁷¹ Presuda žalbenog Vijeća u predmetu Dragoljub Kunarac i dr, broj: IT-96-23 od 12.juna 2002.godine paraf. 87 – 88;

157. I u konkretnom predmetu, cilj napada je bilo civilno stanovništvo, što je međunarodnim humanitarnim pravom i domaćim propisima decidno zabranjeno. Posljedice izvršenih napada, što je još jedan pokazatelj širine i isistematicnosti istoga bile su brojne i i dalekosežne. Bošnjaci su napuštali svoje domove, bili zatvaran i ubijani, žene silovane. Razogom napada i osnovom zarobljavanja, ubistva i silovanja, bila je njihova nacionalna i vjerska pripadnost.

158. Kako su u predmetu konkretne optužnice dokazi na jasan i nedosmislen način pokazali da su predmetom napada bili Bošnjaci, Vijeće je u tom pravcu, u odnosu na navode optužnice u kojima je stajalo da je napad izvršen na nesrpsko stanovništvo, izvršilo korekcije činjeničnog opisa osuđujućeg djela izreke presude .

159. Osim toga, žrtve inkrmininiranih radnji, počinjenih u avgustu mjesecu 1992. godine za koje je Vijeće optuženog Petra Kovačevića našlo odgovornim oštećena S1, njena majka i H.F, i Mujo Gacka su bili civili Bošnjaci.

160. Vijeće na temelju iznesenog, van razumne sumnje utvrdilo postojanje širokog i sistematičnog napada na području opštine Višegrad usmerenog protiv civilnog Bošnjačkog stanovništva, čime je ispunjen prvi opšti element krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH.

(b) Optuženi je znao za napad i da su njegova djela dio tog napada

161. Vijeće je na temelju činjenica i okolnosti koje su prezentirane tokom predmetnog postupka, utvrdilo postojanje veze između djela optuženog i napada, na način da su njegovi postupci i činjenja bili u direktnoj vezi sa izvršenim napadom.

162. Djela optuženog moraju biti „dio“ rasprostranjenog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, a ne samo vremenski ili prostorno koincidiraju s

njim.⁷² Inkriminisano djelo ne može biti izolirano djelo. Djelo se smatra izoliranim kada je toliko daleko od samog napada da se ne može, nakon što se razmotri kontekst i okolnosti pod kojim je počinjeno, razumno reći da je isto dio napada.⁷³

163. Pored namjere da se poćini osnovno djelo, optuženi mora znati za širi kontekst u kojem se, radnje koje vrši, nalaze, s tim da optuženi pogotovo mora znati za napad usmjeren protiv civilnog stanovništva, odnosno znati da je njegovo krivićno djelo dio toga napada ili u najmanju ruku rizikovati da njegova djela postanu dio toga napada.⁷⁴

164. Da je optuženi Petar Kovaćević bio svjestan kontekstualne osnove u koju su se uklapala djela koja je poćinio u osnovi zloćina i da je bio svjestan neksusa između svojih djela i tog konteksta, govore konkretne aktivnosti koje je poduzimao i ono što mu je nesumnjivo bilo poznato.

165. Zaključak o postojanju svjesti kod optuženog Kovaćević Petra može se izvesti na osnovu njegove pripadnosti Višegradskoj brigadi VP 7158. Kao pripadniku jedne od strana u sukobu zasigurno je bio upućen u svakodnevna dešavanja.⁷⁵ Optuženi je u tu brigadu angažovan krajem maja ili početkom juna mjeseca. Dužio je uniformu i oruđe.⁷⁶

166. Brojni svjedoci posvjedoćili su kako optuženog poznaju od prije rata, navodeći imena njegovih najblićih srodnika.⁷⁷ Ti svjedoci, bili su stanovnici Višegrada i okolnih bošnjaćkih sela sa kojima je selo Bogilice u kojem je optuženi nastanjen, gravitiralo. Oni su kako je to u prethodnom tekstu navedeno govorili o napadima iz okolnih srpskih sela na muslimanska sela, što optuženom s obzirom na mjesto gdje je stanovao nije moglo ostati nepoznato.⁷⁸

⁷² *Tadić*, Presuda Žalbenog vijeda ¶¶ 248, 255; *Kunarac i drugi*, Prvostepena presuda ¶ 417; *Kunarac i drugi*, Presuda Žalbenog vijeda ¶ 99;

⁷³ *Tadić*, Prvostepena presuda ¶¶ 629 – 633;

⁷⁴ *Kunarac i drugi*, Presuda Žalbenog vijeda ¶ 102;

⁷⁵ Dokazi Tužilaštva BiH broj T-1 i T-2; Iskazi svjedoka odbrane Božo Tešević, Miroљjub Savić, Dobrica Jakšić, Milisav Jovanović, Jovan Vasiljević, Zoran Savić, Dušan Vidaković;

⁷⁶ Iskaz svjedokinje S1; / pogledati taćku I osuđujućeg djela izreke presude/;

⁷⁷ Svjedoci Jasmin Hajdarević, Fahrija Mutapćić, Mirsada Mutapćić, zaštićeni svjedoci S2, S1, S3,

⁷⁸ Pogledati paragrafe 109 do 160 presude, podnaslov a. Činjenićna utvrđenja;

167. Optuženi je bio među licima koja su krajem maja 1992. godine u selu Zlatnik lišili slobode civile Islama Kustura, Salka Mutapčić, Ahmeta Mutapčić i Ibrahima Kusturu.

168. Svjedokinja S3, je govorila kako je u maju i junu mjesecu, optuženog naoružanog i u uniformi viđala po Dobrunu, kako prijeti muslimanima. Tako je prema njenim riječima krajem maja 7 početkom juna došao u Dobrun i zapalio kuću Hilme Muhića. Svjedokinja S2 je posvjedočila kako je čula od roditelja koji su ostali u Dobrunu da su Srbi iz okolnih sela dolazili njihovim kućama, a njena majka je među njima viđala i Petra Kovačevića. Svjedokinja Esma Nezir posvjedočila da je 16. juna 1992. godine ispred stana u Višegradu, vidjela Petra i njegovog brata Budimira, kako tuku Medu Mutapčića.

169. Konačno, optuženi je u avgustu mjesecu u selu Zlatnik silovao svjedokinju S1 i lišio života Muju Gacku, a tokom boravka u logoru Uzamnica, svjedokinja S1 ga je viđala da dolazi .

170. Prednji iskazi, dovedeni u vezu sa materijalnim dokazima, na jasan i nedosmislen način govore o radnjama optuženog kao i njegovom znanju o nepovoljnoj političkoj i bezbjedonosnoj situaciji i stanju u kojoj su se našli muslimani u Višegradu i okolini, te opsegu napada usmjerenog protiv njih.

171. Taj napad njemu nije mogao proći nezapaženo, a o čemu govore i njegovi postupci i njegove osobne radnje koje je kao pripadnik jedne od strana u sukobu počinio prema žrtvama u ovom predmetu.

172. Inkrimisane radnje za koje je optuženi osuđen, dogodile su se u vrijeme širokog i sistematičnog napada od strane vojske Republike Srpske, policije i paravojnih formacija na civilno stanovništvo opštine Višegrad, a je optuženi je bio svjestan tog napada te da njegove radnje predstavljaju dio tog napada.

a. Alibi optuženog

173. Odbrana je tokom postupka, nastojala dokazati alibi optuženog osporavajući njegovo učešće u radnjama koje su mu stavljane na teret, ističući da je, u inkriminisano vrijeme kao pripadnik 3. čete višegradske brigade bio angažovan u mjestu Drinsko.

174. Svjedok odbrane Dušan Vidaković ispričao je da je u 3. četvu višegradske brigade mobilisan 18.maja 1992. godine, a da je Petar došao dan nakon njega. Njihova jedinica je držala liniju na Drinsku. Komandir čete je bio Momir Savić.⁷⁹

175. Isti svjedok kao i svjedoci Miroljub Babić, Dobrica Jakšić,⁸⁰ Milisav Janković, Jovan Vasiljević i Zoran Savić,⁸¹ su posvjedočili da je Petar Kovačević, angažovan u toj jedinici i na tom prostoru gdje ostaju nepunu godinu dana, sve do aprila 1993. godine kada odlaze u Ustipraču. Svjedoci su također naveli da je Petar imao vojničku uniformu i pušku. Njihova jedinica nije učestvovala u akcijama u Dorunu, niti po selima Zlatnik, Turijak i Zanožje,⁸² niti znaju da je Petar učestvovao u paljenju ovih sela ili nekim drugim radnjama.⁸³

176. Imajući u vidu prednje navode, te sa istima u vezu dovodeći sadržaj materijalanog dokaza koji govori o pripadnosti optuženog Kovačevića Višegradskoj brigadi VP 7158, Vijeće, ne isključuje mogućnost da je optuženi, zaista i bio angažovan na prostoru Drinskog u tom djelu prihvatajući iskaze svjedoka koji su o tome govorili.

177. Pored prednjih navoda, ovi svjedoci su tvrdili da su svi pripadnici, te čete, tokom cjelog boravka na Drinsku, svako desetak dana, tokom večeri u grupama napuštali liniju i potom se odmah sljedećeg jutra vraćali na liniju, pri čemu niko od njih nije mogao duže ostati kod kuće. To bi zapravo značilo da optuženi, koji je na Drinsko raspoređen krajem maja 1992. godine gdje ostaje do marta/aprila 93. godine, u inkriminisano vrijeme i na inkriminisano mjestu u Dobrunu, odnosno selu Zlatnik nije mogao biti, niti počinuti radnje za koje se tereto optužnicom.

⁷⁹ Svjedok Dušan Vidaković, Miroljub Babić, Jovan Vasiljević, Zoran Savić;

⁸⁰ Svjedok odbrane saslušan na nastavku glavnog pretresa 16.02.2015 godine;

⁸¹ Svjedok odbrane saslušan na nastavku glavnog pretresa od 9.03.2015. godine;

⁸² Svjedoci Dobrica Jakšić i Jovan Vasiljević;

⁸³ Svjedok Dobrica Jakšić;

178. Prednje tvrdnje svjedoka, Vijeće nije prihvatilo. Prije svega, Vijeće primjećuje, da su savjedoci odbrane, bez izuzetka, po automatizmu, na pitanje branioca odgovarali da su kući dolazili naveče, a da su se ujutro morali vratiti. Međutim u pogledu drugih okolnosti, za koje je bilo očekivati da ih znaju i sjećaju ih se jer su prema njihovim navodima, gotovo bez prekida zajedno proveli na užem području godinu dana ipak, nisu bili saglasni.

179. Tako je svjedok Zoran Savić nije siguran kom vodu je pripadao, ko mu je bio nadređeni, iako je, prema sopstvenim riječima tu proveo skoro godinu dana bez prekida, samo na jednu noć odlazeći kući. Nasuprot tome, on se odlično sjećao da je Petar Kovačević u jednicu došao dan - dva poslije njega, sjeća se kako je bio obučen, te da baš on, nikada duže nije odsustvovao iz jedinice.

180. Svjedoci su također različito govorili kada je u pitanju vozilo kojim su odlazili kući, koji je vozač upravljao vozilom, koje su kape nosili pripadnici čete, a koje pripadnici interventnog voda,⁸⁴ kome su bili podređeni pripadnici interventnog voda i koje su bile aktivnosti interventnog voda, kao i ko su bili komandiri vodova u četi.⁸⁵

181. Nasuprot, nekonzistentnostima iskaza svjedoka odbrane u ovom djelu, stajali su iskazi svjedoka tužilaštva⁸⁶ koje nisu dovedeni u pitanje, a koji su govorili o

⁸⁴ Svjedok **Miroljub Babić** je izjavio da su dobrovoljci nosili šubare sa kokardom, da su bili podređeni Draganu Saviću svjedok Jakšić Dobrica je ustvrdio da nije viđao da su nosili kokarde, dok je svjedok Zarić Bogoljub na iste okolnosti ustvrdio da im nije bilo dozvoljeno da nose šubare i kokarde i da je komadant Pandurević tražio da budu jednoobrazno obučeni;

⁸⁵ **Svjedok Zoran Savić** je izjavio ustvrdio da su u četi bila možda dva voda, da on ne zna kojem je vodu pripadao i ko je bio komandir njegovog voda, ali zan da on nije pripadao interventnom vodu kojem je komandir bio Savić Dragan oko koga su se okupljali dobrovoljci; **Svjedok Vidaković Dušan** je izjavio da su u četi postojala dva voda, da je komandir jednog voda bio Savić Dragan, da se ne može sjetiti imena zamjenika Savić Dragana, kao i da ne zna ko je njemu bio komandir, sjeća se nekih dobrovoljaca za koje ne zna pod čijom su komandom bili; **Svjedok Milisav Janković** je izjavio da je u četi postojao interventni vod u kojem je bilo dobrovoljaca na čijem čelu je bio komandant bio Dragan Savić; **Svjedok Miroljub Babić** je izjavio je da je bila jedna četa dobrovoljaca koja nije bila pod komandom čete, a svjedok **Totić Rade** je čuo da je III četa imala interventnu jedinicu, te da ne zna da li su ti dobrovoljci bili pod nečijom komandom. Na iste okolnosti **svjedok Jovan Vasiljević** je izjavio da su Dragan Savić i interventna jedinica bili pod komandom Savić Momira, a **Milisav Janković** da je Dragan Savić bio komandir interventne, ali da taj vod nije imao nikave veze sa komandom Momira Savića, dok je **svjedoku Dobrica Jakšiću** poznato postojanje dobrovoljaca koji su bili u Drinskom i čini mu se da su ih zvali "Bijeli orlovi" ali nije siguran da su bili pod komandom Momira Savića, i postojanje interventnog voda pod komandom Drgana Savića; Svedoci su različito govorili da su kući odlazili tamićem, kombije, kamionom;

⁸⁶ Svjedoci Tužilaštva BiH S1, S2, S3, Fahrija Mutapčić, Mirsada Mutapčić, Edin Kustrua, Eniz Mutapčić i dr;

prisustvu optuženog Kovačevića i njegovim djelima u selima Zlatnik i Dobrun, a o čemu će biti riječi prilikom obrazlaganja suđujućeg dijela presude.

182. Osim toga, svjedoci odbrane nisu bili na mjestu gdje su inkriminisane radnje počinjene, niko od njih nije vidio ubistvo Muje Gacka, zatvaranje svjedokinje S1, njene majke i HF, niti imaju saznanja o silovanju S1, a pri tom, zasigurno svo vrijeme dok su na Drinskom (period od oko godinu dana) nisu mogli biti, niti u svakom trenutku imati uvida u kretanje optuženog Kovačevića.

183. Stoga, imajući u vidu prezentovane činjenice, Vijeće cijeni, da su iskazi svjedoka odbrane u djelu kojim daju alibi optuženom, nelogični, u suprotnosti sa ostalim prvodenim dokazima, prvenstveno iskazima svjedoka koji su bili očevici inkriminiranih radnji, te instrusani sa namjerom da bivšem saborcu pomognu kako bi se oslobodio odgovornosti, iz kojih razloga ih Vijeće kao vjerodostojne i pouzdane nije moglo prihvatiti.

(c) Djela u osnovi Zločina protiv čovječnosti

184. Nakon što je konstatovana ispunjenost opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH, Vijeće će u nastavku obrazložiti ispunjenost elemenata djela u osnovi zločina, iz tačke h) izvršenje progona, ubistvom, zatvaranjem i silovanjem za koja je optuženog Petra Kovačevića oglasilo krivim, a o čemu će činjenična i pravna utvrđenja biti data prilikom obrazlaganja osuđujućeg dijela izreke presude.

185. Odredba člana 172. KZ BiH u tački h) definiše progon kao „*namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici*“. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava, pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim

razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su opće prihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.⁸⁷

186. Prema zakonskoj definiciji elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;
- suprotno međunarodnom pravu;
- zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;
- protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu;
- u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.

187. Iz navedenog proizilazi da se djelo progona može učiniti sa svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

188. Sudska praksa MKSJ o radnji izvršenja (*actus reus*) progona zauzela je slijedeće zaključke:

- Međunarodno običajno pravo ne podržava usku definiciju progona.
- U svojoj interpretaciji progona sudovi uključuju djela kao što su ubistvo, istrebljenje, mučenje i druga teška djela protiv fizičkog integriteta kao što su ona sada navedena u članu 5. Statuta MKSJ.

⁸⁷ Komentari krivičnih zakona u BiH, Vijeće Evrope, 2005. godina, stranica 567 – 568.

- Progon može obuhvatati i razna druga djela diskriminacije koja uključuje atake na politička, društvena i ekonomska prava.
- Progon se obično koristi kako bi se opisalo niz djela, a ne jedno zasebno djelo. Djela progona obično tvore dio politike ili barem prakse koja slijedi određeni obrazac i moraju se posmatrati u svom kontekstu. U stvarnosti se djela progona često vrše u skladu sa politikom diskriminacije ili rasprostranjenom diskriminirajućom praksom.
- Diskriminirajuća djela za koja se tereti kao za progon ne smiju se posmatrati izolirano. Neka od pomenutih djela mogu sama po sebi ne biti tako teška da predstavljaju zločine protiv čovječnosti.⁸⁸

189. Slijedom navedenog, diskriminacija, odnosno diskriminatorni osnov, predstavlja jedan od osnovnih elemenata kojeg je potrebno utvrditi za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

190. U konkretnom slučaju, Vijeće je analizom svih izvedenih dokaza, zaključilo da je optuženi Petar Kovačević progon Bošnjačkog civilnog stanovništva izvršio ubistvom, silovanjem i protupravnim zatvaranjem civila, kako je to navedeno u tačkama 1 i 2., osuđujućeg djela izreke presude.

a) Član 172. KZ BiH tačka a) ubistvo

191. Član 172. stav. 1. tačka a) KZ BiH propisuje radnju „lišavanja druge osobe života (ubistvo)" koju karakterišu sljedeći elementi: (1) smrt žrtve, (2) smrt koja je posljedica činjenja ili nečinjenja optuženog ili njegovog podređenog i (3) pri čemu je optuženi ili njegov podređeni imao namjeru da žrtvu liši života ili da nanese tešku

⁸⁸ MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kupreškić i dr.*, paragraf 615.

povredu njenom fizičkom integritetu, a za koju je razumno mogao pretpostaviti da će izazvati smrt.

192. Vijeće iz radnji optuženog opisanih u tački I zaključilo, van svake razumne sumnje, da su se radnjama optuženog ostvarila bitna obilježja ovog djela, za što ga je i oglasilo krivim a o čemu će svakako biti više riječi u dijelu obrazloženja navedene tačke.

b) Član 172. tačka e) KZ BiH zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode

193. Protivpravno zatvaranje, kao radnja izvršenja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, podrazumjeva zatvaranje kojim se krše pravila međunarodnog prava. MKSJ je opisao obilježja ovog krivičnog djela kao zločina protiv čovječnosti na sljedeći način: „osoba je lišena slobode; lišenje je izvršeno samovoljno, tj. ne postoji pravni osnov za lišenje slobode; činjenje ili nečinjenje kojim se osoba lišava slobode djelo je optuženog ili osobe, tj. osoba za koje optuženi snosi krivičnu odgovornost sa namjerom da osobu samovoljno liši slobode ili znajući da njegovo činjenje ili nečinjenje može dovesti do samovoljnog lišenja slobode.“⁸⁹

194. Slijedom navednog, Vijeće nalazi da je zatvaranje civila protivpravno kada su (1) civili zatočeni suprotno članu 42. Ženevske konvencije IV, to jest, kada ne postoji razumna osnova da se vjeruje da je njihovo zatvaranje apsolutno neophodno zbog razloga bezbjednosti sile koja ih drži u zatočeništvu; (2) kada se u pogledu zatočenih civila ne poštuju zagantovani procesni zaštitni mehanizmi koje zahtijeva član 43. Ženevske konvencije IV, čak i onda kada je prvobitno zatočenje možda bilo opravdano; i (3) kada se zatvaranje pojavljuje kao dio rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva.

⁸⁹ Prvostepena presuda Suda BiH u predmetu *Mandić*, broj X-KR-05/58, str. 128, pozivanje na presudu *Krnojelac*, presuda pretresnog vijeća, par 115

195. Vijeće je iz radnji opisanih u tački II izreke presude, utvrdilo da su se u radnja optuženog stekla obilježija djela progona zatvaranjem, utvrđujući van razumne sumnje da je isti, lišio slobode S1, njenu majku i H.F, odveo ih do kuće Isić Fatime koja je služila kao zatočenički objekt za žene muslimanke, nakon čega je H.F odvedna u nepoznatom pravcu, a S1 i njena majka u pratnji nepoznatog srpskog vojnika prebačene u mjesni ured u Dobrunu.

196. Naime, Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženom od samog početka bilo jasno da su u navedenim prostorijama sakupljani Muslimani, koji su potom odvođeni u mjesni ured u Dobrunu.

(d) Silovanje

197. Iz člana 172. stav 1. tačka g) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine proizilazi da je silovanje:

“Prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje) ..., bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja”⁹⁰

1) Prema praksi MKSJ-a, *actus reus* silovanja sastoji se od:⁹¹

1) a) seksualne penetracije, *bez obzira koliko neznatne;*

b) vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinilac poslužio; ili

c) usta žrtve penisom počinioca;⁹²

⁹⁰ Krivični zakon BiH član 172.(1)(g);

⁹¹ *Furundžija*, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 185; *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća, 22. feb. 2001, paragraf 460., 447.–56.; *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juna 2002. godine, paragraf 127.–28. (slaganje sa definicijom silovanja iz presude Raspravnog vijeća). *Vidi takođe Kvočka*, presuda Raspravnog vijeća, 28. feb. 2005., paragraf 177. (oslanja se na definiciju silovanja datu u predmetu *Kunarac* i drugi., presuda Raspravnog vijeća);

2) bez pristanka žrtve.⁹³

3) uz upotrebu sile, ili pod prijetnjom sile protiv žrtve ili trećeg lica;⁹⁴

198. Mens rea krivičnog djela silovanja je: "namjera da se izvrši seksualna penetracija i svijest da se to dešava bez pristanka žrtve"⁹⁵

199. Činjenične okolnosti mogu biti dobar dokaz pri odlučivanju da li je optuženi imao neophodni *mens rea* da izvrši silovanje.⁹⁶ U pogledu postojanja primjene sile, prema međunarodnom pravu i domaćim propisima, korišćenje prisile, sile ili prijetnje upotrebom sile, poništava pristanak žrtve za odbranu optuženog.⁹⁷

200. Djela opisana u tekstu koji slijedi predstavljaju krivično djelo silovanja iz člana 172. stav 1. tačka g) koja je počinio optuženi lično.⁹⁸

II. OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE

A. UBISTO MUJE GACKA

201. U odnosu na činjenični sadržaj tačke tri izmjenjene optužnice, Vijeće je usaglašavajući isti sa izvedenim dokazima, izreku presude korigovalo u djelu koji se

⁹² *Furundžija*, presuda Raspravnog vijeća, 10. dec. 1998., paragraf 183- 86;

⁹³ *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juni 2002. god, paragraf 128-129;

⁹⁴ *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juni 2002., paragraf 129. (pojašnjava da primjena sile ili prijetnje primjenom sile svakako predstavlja neoporiv dokaz odsustva pristanka, ali primjena sile nije *po sebi* element bića silovanja. " Postoje drugi faktori [uz primjenu sile] zbog kojih se seksualna penetracija može smatrati činom na koji žrtva nije pristala i koji nije željela." Posebno je sud pojasnio da „primjena sile ili prijetnja primjenom sile omogućila bi počiniteljima silovanja da, koristeći koercitivne okolnosti, a bez primjene sile, izbjegnu odgovornost za seksualni čin nad žrtvama koje na njega nisu pristale."); *Vidi takođe Željko Lelek* X-KR-06/202, Prvostepena presuda 25. maj 2008., strana 36. (nalazi da se iznuđivanje nije trebalo dogoditi u vrijeme samog čina silovanja);

⁹⁵ *Kunarac*, presuda Žalbenog vijeća, 12. juni 2002. god, paragraf 127. i 129. (objašnjavaju da nedostatak pristanka može bit pokazan na osnovu više iznuđivačke sredine ili okolnosti, bez obzira na silu ili prijetnju silom); *Vidi takođe Kvočka*, presuda Raspravnog vijeća, 28. feb. 2005. godine, paragraf 179;

⁹⁶ *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća, paragraf 646.-47;

⁹⁷ *Kunarac*, presuda Raspravnog vijeća od 22.02.2001. godine para 461-62;

⁹⁸ Podnaslov B SILOVANJA stranica 72. presude;

odnosi na vrijeme izvršenja djela, nalazeći da je Mujo Gacka umjesto polovinom avgusta, ubijen u avgustu mjesecu 1992. godine.

202. Na okolnosti lišenja života oštećenog Muje Gacka na glavnom pretresu iskaze su dali svjedoci S1, Kadesa Kasapović, Jasmin Hajdarević, Eniz Mutapčić, Fahrija Mutapčić, a pročitani su zapisnici o saslušanju umrlih svjedoka Islama Kusture i Adila Dizdarevića.

203. Govoreći o ubistvu Muje Gacke, svjedokinja S1, koja je u inkriminisanom periodu živjela u selu Zlatnik, vremenski pokušavajući odrediti kada se ovo ubistvo desilo, prvo je posvjedočila o dešavanjima koja su prethodila ubistvu Muje Gacke, navodeći kao su se u proljeće pojavili nepoznati vojnici koji su pokupili žene, odveli u kuću Ismeta Hajdarevića, te zapalili kuću Hilmije Jašarevića.

204. Nakon toga, jednog dana, pred njenu kuću u kojoj su osim nje, bile njena majka i H.F, došao je Petar Kovačević, naoružan kratkom puškom obučen u šareno odjelo, sa crnom kapom i kokardom na kapi. Istjerao ih iz kuće, svjedokinji S1 naredio da ide tražiti Muju Gacku. Svjedokinja odlazi do Mujine kuće i potom do seoskog mejtefa. Muju nije pronašla, pa se vratila na mjesto gdje je bila njena majka, H.F i optuženi. U tom trenutku Mujo Gacka je provirio iza mejtefa.

205. Optuženi ga je ugledao i otrčao prema njemu, povikao "stoj, stoj". Puška se čula i ubio ga je, „ubio ga je iza ograde.“ Potom se Petar vratio do mjesta gdje su žene ostale i naredio im da idu i zakopaju Muju. Odveo ih je na mjesto između mejtefa i njegovog imanja gdje je ležao mrtav Mujo. Svjedokinja je na Mujinoj glavi vidjela krv.

206. Potom optuženi odlazi i ubrzo se vraća sa dvojicom vojnika kojima je naredio da ih čuvaju dok ona, njena majka i H.F ukopavaju Muju.

207. Svjedokinja Kadesa Kasapović, saznaje za ubistvo oca Muje Gacke, 93 godine, kada su je posjetile žene koje su došle na žalost povodom smrti njene sestre. Od njih saznaje, da su im S1, H. F i Iza Muhić pričala kako je Petar Kovačević ubio

njenog oca.⁹⁹ Nakon toga, 96 godine sreće se sa svjedokinjom S1, koja joj je tada ispričala da se kritične prilike njen otac sakrio u mejtef, da je nju Petar natjerao da ga traži, ali da ga nije pronašla. Međutim, Mujo je provirio iza mejtefa, Petar ga je ugledao, potrčao prema njemu, pucao iz puške i ubio ga.

208. Da je svjedokinja S1, pričala o ubistvu Muje Gacke ne samo njegovoj kćeri, već i drugim osobama, tokom svjedočenja na glavnom pretresu potvrdila je savjedokinja S2, koja je izjavila da je S1, jedne prilike posjećujući njenu majku sa kojom je zajedno bila zatvorena u logoru Uzamnica, ispričala kako je Petar ubio Muju, opisujući taj događaj u odlučnim činjenicama na isti način kako su to svjedokinje S1 i Kadesa Kasapović posvjedočile.¹⁰⁰ Prednje navode o ubistvu Muje Gacke potvrdio je i svjedok Eniz Mutapčić, kojem je S1 ispričala da je vidjela kako i ko je ubio Muju.

209. Svjedok Jasmin Hajdarević, je ispričao da mu je majka H.F, ispričala da je Petar Kovačević došao naoružan i u uniformi, njegovoj majci i S1, prijetio i govorio im da nađu Muju Gacku, S1 ga je potražila, ali da ga nije našla. Potom je njegova majka, čula hice. Petar Kovačević je pucao i ubio Muju. Potom je nju i S1 natjerao da ga zakopaju, što su one i učinile.

210. O posrednim saznanjima koja se odnose ubistvo Muje Gacke prema kojima je ga je optuženi lišio života, a potom natjerao svjedokinju S1 da ga ukopa govorili su Edin Kustura, Fahrija Mutapčić, a u svojim izjavama to su potvrdili i svjedoci Islam Kustura i Adil Dizdarević.¹⁰¹

⁹⁹ Žene od kojih to saznaje su Zumra Dizdarević, Samija Dizdarević, Tima Isić;

¹⁰⁰ Svjedokinja S2 je posvjedočila da joj je S1 pričala: *Da je bila u svojoj porodičnoj kući i da je došao Kovačević i da su...da je natjer'o nju i Fikretu Hajdarević da idu tražiti tog komšiju koji se valjda krio tu negdje iznad njihovih kuća bio je jedan mesdžid, to...pošto je džamija bila daleko to su napravili neposredno prije rata...i one su otišle da ga traži i pošto ga nisu našle da su se one vrati...da se ona vratila i valjda da je Kovačević rekao, da je psov'o na nju jer je valjda u momentu tad Mujo izvurio a on je potrčao i vik'o mu valjda stoj...i kad je otrč'o gore da su se začuli pucnji. I poslije da je se on vratio dole i natjer'o 'hi da idu kopati i da je doveo još dvojicu naoružanih osoba da ukopaju tu osobu i one su počele kopati kaže maltene i povraćale kol'ko je bilo jezivo to vidjeti.*

¹⁰¹ Zapisnik o saslušanju svjedoka Islama Kusture broj T-15-b broj 17-04/2-04-2-284/08 od 18.03.2008. godine, broj dokaza T-15b; Zapisnik o saslušanju svjedoka Adila Dizdarevića broj 17-04/2-04-2-526/07 od 18.05.2007. godine;

211. Vijeće, imajući u vidu prednje dokaze, njihovu brojnost i sadržaj na nesumnjiv način našlo je utvđenima da je optuženi Petar Kovačević, lišio života oštećenog Muju Gacku, jer to prozilazi iz iskaza svjedokinje S1, čije kazivanje su u odlučnim djelovima potvrdili i svjedoci Kadesa Kasapović, S2, Jasmin Hajdarević, Eniz Mutapčić, S3, te drugi izvedeni dokazi.

212. Međutim, pored utvrđenja da je to učinio optuženi, za pravilno presuđenje neophodno je bilo riješiti pitanje kada se zapravo ovaj događaj desio, s obzirom da se svjedokinja S1 u pogledu vremenskog određenja događaja precizno nije mogla izjasniti, pri tom navodeći da je dana kad je silovana ubijen Mujo Gacka, ona odvedena i zatvorena u kuću Fatime Isić, pa potom u mjesni ured gdje ostaje do 28. avgusta 1992. godine, što bi zapravo značilo da su se inkriminisane radnje prema njenom kazivanju desile krajem juna mjeseca, a ne kako je navedeno u optužnici početkom avgusta 1992. godine.

213. Radi razjašnjenja spornog pitanja, Vijeće je, pored iskaza svjedokinje S1, o kojim je prethodno bilo riječi, razmotrilo i materijalne dokaze uložene u sudski spis, dovodeći ih u vezu sa iskazima svjedoka Jasmína Hajdarevića i Kadese Kasapović.

214. U dispozitivu Rješenja Općinskog suda Sarajevo broj R-176/97 od 6.03.1998. godine koji je odbrana prezentovala,¹⁰² stoji da je Mujo Gacka poginuo dana 15.0_1992. godine, bez navođenja broja mjeseca. Kako je to rješenje dostavljeno u fotokopiji i kako mjesec u kojem je oštećeni poginuo nije upisan, Sud se radi razjašnjenja i dostavljanja ovjerenog prepisa istoga, po službenoj dužnosti¹⁰³ obratio Općinskom sudu Sarajevo kao donosiocu istoga.

215. Dana 1.04.2015. godine od strane Općinskog suda Sarajevo dostavljeno je ovjereni rješenja broj R-175/97 od 27.03.2015. godine, uz nazanak da u istome nije rađana ispravka niti dopuna. U izreci ovog rješenja olovkom u rukopisu je upisano je da oštećeni Mujo Gacka poginuo 15.09.1992., godine uz dostavljanje priloga oglasa iz

¹⁰² Dokaz odbrane broj O-17;

¹⁰³ Dokaz suda broj S1;

službenog glasnika od 30. decembra od 1997. godine u kojem je objavljano da je Mujo Gacka navodno poginuo dana 15.09.1992. godine u mjestu Dobrun općina Višegrad.¹⁰⁴

216. Vršeci uvid u predmetno rješenje Vijeće je uočilo protivrječnosti koje se odnosi na datum mjeseca kada je smrt oštećenog nastupila, jer je u dispozitivu upisano 15.09.1992. godine, dok iz obrazloženja istoga prozilazi da je to bilo 15.08.1992. godine.

217. Imajući u vidu prednje nejasnoće i nesaglasnosti, po kojima je u rješenju koje je dostavio branilac mjesec smrti nije upisan, da je u istom rješenju koje je dostavio Općinski sud mjesec smrti upisan u rukopisu a da je pri tom isti u nesaglasnosti sa datim obrazloženjem, iako se radi o sudskim odlukama, bar kada se radi o podatku iz dispozitiva ovih rješenja, Vijeće isključivo na istima nije moglo utemeljiti svoj zaključak kada je zapravo ubijen Mujo Gacka.

218. Međutim, kada se pogledaju obrazloženja oba rješenja, u kojima je po iskazima S1 i Ize Muhić, Mujo Gacka poginuo dana 15.08.1992. godine i taj podatak dovede u vezu sa iskazom Kadese Kasapović kćerke Muje Gacke, u kojem govori da je krajem jula mjeseca 1992. godine njen otac zasigurno bio živ jer joj muž rekao da tada nije htio s njim poći, napustiti selo i ostaviti stoku, u situaciji kada se svjedokinja S1 na glavnom pretresu na vremenske okolnost nije mogla precizno izjasniti, pri čemu je nesporno da je Mujo Gacka lišen života, kao jedini moguć zaključak, nameće se da se to dogodilo u avgustu mjesecu 1992. godine.¹⁰⁵ Osim toga, imajući u vidu da je rješenje Općinskog suda, kojim se utvrđuje činjenica smrti doneseno na osnovu iskaza svjedoka S1 i Ize Muhić dana 6.03.1998., godine, dakle svega nekoliko godina nakon što je oštećeni lišen života, to je i pamćenje svjedokinje S1, prilikom tog svjedočenja zasigurno bilo svježije, što je za Vijeće dodatni argument zbog kojeg smatra da je Mujo Gacka ubijen u avgustu 1992. godine.

¹⁰⁴ Dopis Općinskog suda u Sarajevu broj: R:176/97 od 27.03.2015. godine uz prilog (Rješenje i kopija stranice Službenog lista F BiH), uložen u spis 11.05.2015. godine, Dokaz Suda BiH broj: S-1;

¹⁰⁵ Svjedok Tužilaštva BiH Kadese Kasapović je izjavila kako je nakon mjesec i 10 dana kad je većina naroda preko šuma izašla iz Dobruna prema Međeđi tad mi je došao muž, a otac je i dalje ostao kući. Muž joj je ispričao kako je je zvao njenog oca, ali on nije htio krenuti i ostaviti stoku;

219. Također, kako je svjedokinja S1 izjavila da je počev od 28. avgusta 1992., godine u logoru Uzamnica provela tačno dvije godine i četiri mjeseca, pri čemu je prema potvrdi MKCK logor napustila 6.10.1994., godine,¹⁰⁶ to dodatno govori u prilog zaključku Vijeća, da navedena svjedokinja u pogledu vremena smrti, te njenog silovanja, na suđenju nije mogala dati pouzdan podatak, što međutim, u pitanje nije dovelo njena saznanja o onom što je ona osobno vidjela, čula i preživjela, a što su potvrdili i drugi svjedoci.

220. Pored toga, ukazujući na nemogućnost da se pouzdano izasni o datumu smrti, odbrana je potencirala da je na zapisniku o ispitivanju CJB Bijeljini, svjedokinja S1 izjavila da su ih, dok su ukoplavale Muju čuvala tri četnika, a na pretresu da su to bila dvojica vojnika, te da je silovana prije nego što je Mujo ubijen. Vijeće nalazi da sve ove različitosti nisu dovele u pitanje kredibilitet, niti suštinu svjedočenja svjedokinje S1 iz kojeg nesumnjivo prozilazi da je otuženi kritične prilike ubio Muju Gacku, što je potvrdila kako u istrazi, tako i tokom glavnog pretresa, a konačno i svjedoci kojim je o tome u različitim vremenskim periodima pričala.

221. Odbrana je ukazivala da svjedokinja S1, niti je bilo ko drugi prema iskazima saslušanih svjedoka, vidio trenutak kada je Petar ispalio smrtonosne hlice u pravcu oštećenog, te da je za razliku od nalaza iz Izvještaja o sudskomedicinskoj ekspertizi¹⁰⁷ u kojem su po ekshumaciji na tijelu oštećenog uočene povrede u vidu izlomljenosti kostiju lica i prednjeg segmenta krova lobanje, defekt i prijelom izgleda prostrelnih oštećenja središnjeg dijela lijeve ključne kosti, svjedokinja S1 dok ga je ukupavala vidjela povrede glave.¹⁰⁸

222. Nasuprot navodima odbrane, svjedokinja je, a kako je to i konstatovano u Izvještaju, vidjela povrede na glavi oštećenog, što je prema ocjeni Vijeća u okolnostima pod kojim se događaj desio, imajući u vidu da ista nije stručno lice iz oblasti medicinskih nauka, za traumatičnu situaciju u kojoj se našla njeno opažanje

¹⁰⁶ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-6;

¹⁰⁷ Dokaz tužilaštva BiH broj T-11, Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspretizi broj Kri-20/2 od 4.09.2002., godine;

¹⁰⁸ "Vide krv sa zadnje strane lobanje,,

sasvim zadovoljavajuće i u tom pravcu saglasno sa konstatacijom vještaka. Osim toga, iako DNK analiza ostataka Muje Gacke nije urađena, u izvještaju je navedeno da se radi o Muji Gacka, a ekshumaciji njegovih ostataka prisustvovala je njegava supruga, kćer i zet, pri čemu identitet istoga drugim provedenim dokazima nije doveden u pitanje. Konačno, a kako je to na tokom svjedočenja na glavnom pretresu, potvrđujući navode izvještaja izjavio prof. dr Zdenko Cihlarž uzrok smrti Muje Gacka je trauma glave, te vjerovatno strijelno oštećenje lijevog ramenog pojasa, što je u odlučnim djelovima u saglasnošću sa izjavom svjedokinje S1, da je Mujo imao povredu glave.

223. U pogledu prigovora na iskaze svjedoka koji se odnose na posredna saznanja o smrti Muje Gacka, Vijeće, slijedom njihovog sadržaja, primjećuje da su hronološki, sa velikom preciznošću opisivali kako je Petar došao do kuće svjedokinje S1, zajedno sa majkom i H.F, izveo ih iz kuće, S1 natjerao da traži Muju, da ga nije pronašla, ali se on pojavio, a potom ga ubio, te nju H. F, natjerao da ga ukopaju, što sve potkrijepljuje iskaz svjedokinje S1. Iako, zaista, ona nije vidjela, kada je Petar pucao u Muju, imajući u vidu okolnosti pod kojima je oštećeni nesumnjivo lišen života, da je po njegovom pojavljivanju Petar otišao u pravcu mjesta odakle je izvirió, potom se začuli pucnji, a nakon toga optuženi svjedokinju S1 i H.F natjerao da ga ukopaju, pokazuju kontinuitet logičnog razvoja događaja iz kojeg se može izvesti jedini razuman zaključak da ga je upravo optuženi lišio života.

224. Također, i iskazi svjedoka Jasmina Hajdarevića i svjedokinje Kadese Kasapović kojim je H.F, koja je kritične prilike sa S1, ukupavala Muju Gacku, osobno ispričala, sve ono što je o ovom događaju govorila S1, što je još jedna potvrda da se lišenja života Muje Gacke odigralo na nači kako je to opisala svjedokinja S1, te da S1 nije jedina osoba od koje potiče priča da je Petar Kovačevića ubio Muju Gacku kako je to odbrana pokušala prikazati.

225. Odbrana je osporavala kazivanje i svjedoka Jasmina Hajdarevića predočavajući mu zapisnik iz istrage¹⁰⁹ u kojem je izjavio da mu je majka pričala da je optuženi ispalio metak u glavu Muje Gacke, iz čega odbrana zaključuje da je H.F to vidjela. Međutim, Vijeće, cijeni da navedena konstatacija svjedoka u zapisniku ne znači da je H.F, zaista vidjela momenat pucanja u Muju Gacku, već da je pričajući o svojoj precepciji događaja, prenijela svoja zapažanja koja se odnose na povrede glave kod oštećenog, a o čemu je govorila i svjedokinja S1, a što je konstatovano i u Izvještaju dr. Cihlarža.

226. Također, činjenica da su svjedokinje Fahrija Mutapčić i Mirsada Mutapčić, tokom glavnog pretresa detaljnije govorile o ubistvu Muje Gacke, nego što je to bio slučaj tokom istrage,¹¹⁰ na što je ukazivala odbrana u nastojanju da pokaže kako su njihove izjave instruisane, po Vijeće nisu u pitanje dovele kredibilitete ovih svjedokinja niti tačnost onoga o čemu su govorile na glavnom pretresu. Tim prije jer se radi o svjedocima koji raspolažu posrednim saznanjima o onome što su o događaju čuli od drugih, čime su i njihova saznanja determinisana saznanjima drugih ljudi, a njihovo svjedočenje određeno sadržajem postavljenih pitanja na glavnom pretresu.

(a) Zaključak

227. Imajući u vidu konstitutivne elemente djela ubistva, Vijeće zaključuje da su u konkretnom slučaju ti elementi ispunjenji jer je riječ o lišenju života oštećenog Muje Gacika na način kako je to opisao u izreci presude.

228. Izvršeno ubistvo rezultat je diskriminacije, tj. postojanja diskriminatorne namjere na strani izvršioca Petra Kovačevića. U tom smislu, Vijeće nalazi da je

¹⁰⁹ Zapisnik o saslušanju svjedoka broj 16-04/2-3-04-2-172/11 od 6.04.2011.godine, dokaz odbrane broj O-3;

¹¹⁰ Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Fahrije, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-171/12 od 26.03.2012. godine, Dokaz odbrane O-4; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Mirsade, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-779/13 od 09.12.2013. godine, kao dokaz odbrane O-5; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Mirsade, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-805/09 od 23.10.2009. godine, dokaz odbrane O-6 Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Mirsade, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0005041 05 od 16.08.2012. godine, dokaz odbrane O-7;

optuženi bio svjestan svojih postupka i posljedica, znajući da njegove radnje predstavljaju grubo i flagrantno uskraćivanje temeljnog prava-prava na život civila Bošnjaka i to samo iz razloga njegove vjerske i etničke pripadnosti bošnjačkom narodu kao opredjeljujuće okolnosti za poduzimanje inkriminiranih aktivnosti. Niti jedan provedeni dokaz nije implicirao donošenje drugačijeg zaključka. Dakle, na strani optuženog, Vijeće je našlo postojanje diskriminatorne namjera, koja je njegovom djelu dala diskriminatorni karakter.

229. U vezi s tim, Vijeće nalazi dokazanim, da je optuženi Petar Kovačević postupajući s direktnim umišljajem, pod tačkom i izreke presude, u okviru široko rasprostranjenog i sistematičnog napada, znajući za taj napad i da njegove radnje predstavljaju dio tog napada, s diskriminatornom namjerom na nacionalnoj i vjerskoj osnovi počinio progon, ubistvom Muje Gacka iz člana 172. KZ BiH.

B. SILOVANJE S1, ZATVARANJE S1, NJENE MAJKE I H.F,

230. Istoga dana, nakon što je ubio Muju Gacku, a svjedokinja S1 i H.F ga ukopale, optuženi Petar Kovačević je silovao S1. O tome je svjedočila S1 osobno, kao i svjedokinja S2 i svjedok Jasmin Hajdarević.

231. Prema riječima svjedokinje S1, nakon što su ona i H.F, ukopale Muju Gacku, Petar im je naredio da idu ispred njega u pravcu novoizgrađene kuće H. F. Njoj je Petar rekao da uđe u novu kuću H. F. I da se skine, a H. F je odveo iznad kuće. Nakon petnaestak, dvadeset minuta optuženi je došao do S1, koja ga je prizmlju kuće čekala i naoružan pištoljem naredio joj da se skine i presavije preko klupe. Molila ga je da to ne čini, a on je presavijenu preko klupe otpozadi silovao. Svjedokinja je izjavila da je optuženi imao pištolj i da se bojala da će je ubiti.

232. Svjedokinja S1, potom je ispričala, da se Petar nakon što je silovao udaljio prema Dobrunu, a ona se vratila svojoj kuću. Nakon nekih sat vremena optuženi je ponovo došao, optužujući nju i njenu majku i H.F, da hrane zelene beretke, tjerajući ih prema kući Isić Fatime koja se nalazila u blizini hotela u Dobrunu.

233. Dolaskom u kući Isić Fatime zatiču četiri, pet žena, Almasa Dizdarevića ženu, Misica Senu i druge. Potom, dvojica vojnika, iz Fatimine kuće odvođe Fikretu da traži preostale žene u selu, ali nedugo nakon što su otišli, začuo se pucanj. Svjedokinja S1, vidi kako vojnici među sobom vode okrvavljenu Fikretu, a kako navodi, pričalo se da je puška slučajno opalila i metak je pogodio.

234. Nedugo potom, svjedokinja S1, njena majka i Isić Fatima, po naredbi i u pratnji nepoznatog srpskog vojnika premještene su u prostorije mjesnog ureda u Dobrunu, za vrijeme kog boravka je optuženog vidjela jedanput i gdje ostaje do 28. avgusta 1992. godine, odakle je premještena u logor Uzamnicu u opštini Višegrad.

235. Iskaz svjedokinje S1, potvrdili su i svjedoci S2 i Jasmin Hajdarević.

236. Svjedokinja S2 svojim svjedočenjem pred sudom potvrdila je iskaz svjedokinje S1. Ova svjedokinja je ispričala kako je slušala, kada je S1 pričala njenoj majci da je Petar silovao. Izjavila je da se S1, povjeravala njenoj majci, jer su njih dvije bile zajedno u logoru Uzamnica u Višegradu. Tako je svjedokinja S1, u prisustvu S2, pričala kako je Petar silovao, te nakon nekog vremena nju, zajedno sa njenom majkom koja je bila bolesna, odveo u kuću Isić Fatime.

237. Svjedokinja S2, je potom potvrdila iskaz svjedokinje S1 i u djelu u kojem govori o sudbini H.F koju su potom vojnici odveli da traže preostale žene u selu, da bi je nedugo zatim vidjela ranjenu.

238. Svjedoku Jasminu Hajdareviću, majka je pričala da je Petar, nakon što je su ona i S1, zakopale Muju Gacku, silovao S1. Svjedok tvrdi da je Petar, te prilike silovao i njegovu majku, ali da zbog stida njemu to nije pričala, već drugim članovima porodice od kojih je on kasnije saznao.

239. Svjedokinja ... potvrdila da se sjeća razgovara sa svjedokom, pacijenticom S1, koja je je pri kontaktu djelovala uznemireno, napeto, tjeskobno. Tokom razgovora ispričala je šta joj se desilo, što je svjedokinja i zapisala u Nalazu,¹¹¹ potvrđujući da je

¹¹¹ Dokaz Tužilaštva BiH, broj T-5, Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste od 5.09.2006. godine;

ona sačinila predemtni nalaz u vrijeme kada je pregledala svjedokinju. Na iste okolnosti tužilac je sudski spis uložio i Nalaz dr. Senadina Ljubovića¹¹² od 15.03.20017. godine, u kojem je kao i nalazu ..., konstatovano da je svjedokinja tokom rata zatvorena u logor Uzamnicu, preživjela i bila podvrgnuta najrazličitijim fizičkim i psihičkim torturama i silovanju.

240. Odbrana je nastojeći da ospori kazivanje svjedokinje S1, podsjećela je na ranije date iskaze, u kojima je prema tvrdnjama odbrane davala različite informacije u pogledu okolnosti pod kojima se silovanje odigralo. Tako je branilac ukazivao da je svjedokinja ranije govorila da je silovana prije nego što je Mujo Gacka ubijen, u izjavi iz SIPA-e, da joj je Petar prije nego što je silovao naredio da skine suknju, u izjavi koju je dala u CSB, da je reskopčala haljinu, na što je svjedokinja S1 jasno i nedvosmisleno izjavila da ne zna jel se skidala, šta je skidala, ali da zna da je silovana što je uvijek ponavljala a konačno rekla i na glavnom pretresu.

241. Iskaz koji je svjedokinja S1 dala na glavnom pretresu, Vijeće je prihvatilo kao vjerodostojan i istinit. Prije svega, očito je da je svjedokinja, iako je odbrana ukazivala na nekonzistentnosati između njenih ranijih izjava, koje nije ulagala u spis, u svim slučajevima dosljedno izjavljivala da je silovao optuženi Petar Kovačević. Osim toga, svjedokinja S2, svjedočeći o razgovorima njene majka i svjedokinje S1, u odlučnim djelovima potvrdila je hronologiju događaja koji su se odigrali toga dana, na način kako je to i S1 ispričala. Tako je S2 ispričala, kako je nakon Mujinog ubistva Petar iz kuće istjerao S1 i H.F, odveo ih do kuće H.F, te silovao S1, da bi nekon nekog vremena, obje njih zajedno sa majkom S1, otjerao do kuće Fatime Isić, odakle su odvedene i zatvorene u mjesni ured. Istovjetno kao i S2, svjedok Jasmin Hajdarević je ispričao da mu je majka H. F., pričala da je tada Petar Kovačević silovao S1.

242. Imajući u vidu, sadržinsku podudarnost iskaza svjedoka S2 i Jasmina Hajdarevića, te materijalne dokumentacije, sa iskazom svjedokinje S1, žrtvom inkriminiranih radnji, Vijeće nalazi da su ovi svjedoci vjerno i iskreno prenijeli ono što su čuli, dajući potkrijepljujući snagu i vrijednost iskazu svjedokinje S1, čije svjedočenje

¹¹² Izvod iz matične knjige umrlih na ime Senadin Ljubović, dokaz broj T-30;

ostalim provedenim dokazima nije dovedeno u sumnju, već naprotiv potkrijepljeno. Svjedok Jasmin Hajdarević je za silovanje S1 čuo od majke, žene koja je kao i S1, bila očevidac ubistva Muje Gacke, izvođenje iz kuće S1 od strane Petra Kovačevića u dva navrata istoga dana, zatvaranja u kući Fatime Isić, a potom i ranjavanja njegove majke. Svjedokinja S2, je prisustvovala razgovorima majke i S1, što je i sama S1 potvrdila. Sve navedeno nedovosmisleno govori da su svjedoci S2 i Jasmin Hajdarević, pred Sudom govorili istinu o onome što su čuli od svojih najbližih, iz kojih razloga Vijeće prihvata njihove iskaz, kao i iskaz svjedkinje S1, prihvata kao vjerodostojne i istinite.

243. Iz svih navedenih razloga, optuženi je odgovoran za silovanje izvršenim na način kako je to svjedokinja S1 izjavila, a kako je to opisano u činjeničnom sadržaju tačke 2. osuđujućeg dijela izreke presude.

244. Vijeće, nalazi da je optuženi, nakon što je silovao S1, nedugo potom, ponovo došao do njene kuće i nju, njenu majku i H.F., lišio slobode odvođeći ih u kući Fatime Isić, odakle su S1 i njena majka prebačene u mjesni ured u Dobrunu, gdje su zatvorene. Iz mjesnog ureda, svjedokinja je prebačena u logor Uzmnicu gdje je ostala sve do 6.10.1994. godine kada je oslobođena.¹¹³

245. Kako je to prethodno i navedeno, u odvođenju i zatvaranju su osim S1, posvjedočili su Jasmin Hajdarević i svjedokinja S2, čije iskaze Vijeće i u djelu kada su o ovome govorili, nalazi vjerodostojnim, tačnim i stoga prihvatljivim.

246. Prema riječima S1, po dolasku u kući Fatime Isić, zatekli su još žena Muslimanki iz sela, što očitno pokazuje da je Petar, imao razlog zašto ih tu dovodi, znajući i da se tu zatvaraju žene Bošnjakinje, koje se odatle odvođe u mjesni ured u Dobranu, što je konačno i zadesilo svjedokinju S1 i njenu majku.

¹¹³ Potvrda MKCK broj BAZ-302143 od 9.11.1994. godine, dokaz Tužilaštva BiH broj T-6;

(a) Zaključak

247. Izvršeno silovanje rezultat je diskriminacije, tj. postojanja diskriminatorne namjere na strani izvršioca Petra Kovačevića. U tom smislu Vijeće nalazi da je optuženi radnju preduzimaao svjestan da predstavlja grubo i flagrantno uskraćivanje temeljnih ljudskih prava, nepovredivosti života i tjela i ujedno naročito ponižavajuće postupanje preduzeto prema ženi i to samo iz razloga vjerske i etničke pripadnosti bošnjačkom narodu kao opredjeljujućoj okolnosti. za poduzimanje inkriminiranih aktivnosti.

248. Optuženi je naoružan, koristeći svoj položaj nadmoćnosti, iskorišćavajući strah koji je osjećala, silovao S1, na najgrublji način uražovajući njen fizički i psihički integritet, od čega ista i danas osjeća posljedice. Vijeće je, stoga na strani optuženog, našlo postojanje diskriminatorne namjera, koja je njegovom djelu dala diskriminatorni karakter. Niti jedan provedeni dokaz nije implicirao donošenje drugačijeg zaključka

249. Isto tako, optuženi je, tjerajući ih da napuste mjesto gdje su dobrovoljno boravile, naoružan, demonstrirajući silu na način što je kritične prilike u dva navrata, S1 i H.F, izvodio iz kuće, te konačno, S1, njenu majku i H.F, odveo u kući Fatime Isić u kojoj su bile i druge zatočene žene. Iako optuženi, kasnije istoga dana nije učestvoao u njihovom premještanju u mjesni ured, jasno je da ih je bez pravnog i stvarnog osnova i razloga bez njihove volje lišio slobode i odveo kući Fatime Isić, koje radnje na njegovoj strani ispunjavaju obilježja protivpravnog lišenja slobode i zavaranja. Optuženi je ove radnje preduzeo vodeći se diskriminatornom namjerom, prema ženama Bošnjakinjama iz razloga njihove vjerske i nacionalne pripadnosti tom narodu.

250. Iz navedenih razloga, Vijeće zaključuje da je van razumne sumnje dokazano da je optuženi Petar Kovačević postupajući s direktnim umišljajem, pod tačkom 2. izreke presude, u okviru široko rasprostranjenog i sistematičnog napada, znajući za taj napad i da njegove radnje predstavljaju dio tog napada, s diskriminatornom namjerom počinio progon silovanjem S1 i zatvaranjem S1, njene majke i H.F, iz kojih razloga ga je Vijeće našlo odgovornim za ta djela.

III. INDIVIDUALNA KRIVIČNA ODGOVORNOST

251. Vijeće je na osnovu provedenih dokazaka utvrdilo da je optuženi u kritično vrijeme poduzimao radnje kao izvršilac, te da je odgovoran po osnovu individualne krivične odgovornosti.

i. individualna krivična odgovornost (član 180. stav 1 KZ BiH)

Član 180. stav 1 KZ BiH propisuje sljedeće:

‘Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 172 (zločin protiv čovječnosti)....., ovog zakona kriva je za to krivično djelo.’

252. Vijeće podsjeća da je član 180. stav 1. KZ BiH izveden iz člana 7. stav 1. Statuta MKSJ i identičan mu je. Žalbena vijeće MKSJ zaključuje da član 7. stav 1. “...prije svega pokriva fizičko počinjenje krivičnog djela od strane samog prekršioca, ili kašnivi propust da se učini djelo obavezno po pravilima krivičnog prava.”

253. *Actus reus* koji je potreban za počinjenje krivičnog djela jeste da “...optuženi, bilo fizički, bilo na neki drugi neposredan, odnosno posredan način, svojim pozitivnim radnjama, odnosno-ako postoji obaveza djelovanja - propustima, učestvuje individualno ili zajedno s drugim u materijalnim elementima krivičnog djela za koje se tereti. Sam optuženi ne mora učestvovati u svim aspektima inkriminisanog ponašanja.¹¹⁴

¹¹⁴ *Stakić*, prvostepena presuda MKSJ-a, paragraf 439;

254. Potrebni *mens rea*, jeste da je optuženi djelovao s namjerom da poćini krivićno djelo...”¹¹⁵ ili, kao u slućaju drugih oblika ućestvovanja u krivićnim djelima iz ćlana 7. stav 1., on mora biti “svjestan vjerovatnoće, u smislu velikih izgleda, da će kao posljedica njegovog ponašanja biti izvršeno krivićno djelo”¹¹⁶

255. Dakle, na temelju izloženog, je Petar Kovaćević optuženi, postupajući s direktnim umišljajem svjestan svojih djela, želeći nastupanje zabranjenih posljedica, pod taćkom I ućestvovao u progonu ubistvom Muje Gacke, te pod taćkom II ućestvovao u progonu silovnjem S1, zatvaranjem S1, njene majke i H.F., zbog ćega ga je Sud i oglasio krivim za poćinjenje krivićnog djela Zloćini protiv ćovjećnosti iz ćlana 172. stav 1. taćka h), progon poćinjen ubistvom (a), prisiljavanjem druge osobe na seksualni odnos, silovanjem (g), zatvaranjem iz taćke (e), a sve u vezi sa sa ćlanom 180. KZ BiH.

IV. KAZNA

KAZNA KOJA JE NEPOHODNA I SRAZMJERNA TEŹINI KRIVIĆNOG DJELA

256. U pogledu samog krivićnog djela, Zloćini protiv ćovjećnosti iz ćlana 172. KZ BiH, Vijeće je razmatralo kaznu koja je neophodna i odgovara zakonskim ciljevima, kao i relevantne zakonske elemente. U središtu ovog sućdenja bio je progon Bošnjaćkog stanovništva općtine Višegrad i stim u vezi poćinjenje pojedinaćanih djela u osnovi zloćina.

1. Izrećena kazna mora biti neophodna i srazmjerna jaćini opasnosti za zašćićena lica i vrijednost (ćlan 2. KZ BiH)

¹¹⁵ *Limaj*, prvostepena presuda MKSJ-a, paragraf 509;

¹¹⁶ *Kvoćka*, prvostepena presuda MKSJ-a paragraf 251; *Limaj*, prvostepena presuda MKSJ-a paragraf 509;

257. Vijeće će u vezi s tim takođe uzeti u obzir zakonske elemente koji se odnose na ovu konkretnu svrhu, to jeste na posljedice izvršnih djela koje se ogledaju u ubistvu, povredama nanesenim psihičkom i fizičkom integritetu žrve, oduzimanju slobode.¹¹⁷

2. Kazna mora biti srazmjerna stepenu patnje, te mora biti dostatna kako bi uticala na druge da ne čine slična djela u budućnosti (član 6. i 39. KZ BiH)

258. Posebnu pažnju treba posvetiti pitanju odvratanja od eventualnog, budućeg činjenja ovih djela, jer se radi o teškom zločinu, te se mora i treba iskoristiti svako raspoloživo sredstvo u svrhu očuvanja vladavine prava kako bi se osiguralo da se ovakva djela nikada više ne ponove. Da bi se drugi odvratili od činjenja sličnih krivičnih djela, kazna mora biti učinkovita u smislu da u dovoljnoj mjeri odražava težinu zlodjela. Predmetna krivična djela predstavljaju teške povrede i potrebno ih je tretirati na način da to služi kao nauk drugima.

3. Krivičnopravna sankcija mora odražavati društvenu osudu ponašanja optuženog (član 39. KZ BiH)

259. Međunarodno pravo, zakon BiH, društvena zajednica, ponašanje optuženog karakteriše kao kažnjivo prema domaćim i međunarodnim propisima. Ovakvi zločini su za osudu, bez obzira na to koja ih je strana počinila ili na kojem mjestu su počinjeni, te stoga i ne smiju proći nekažnjeno.

260. U savremenom svijetu, bez obzira na okolnosti i razloge zbog kojih se ovakva djela čine, nemaju niti mogu imati opravdanja. Izražaj osude kroz adekvatnu sankciju pokazuje o kakvom i koliko se teškom zločinu radi.

¹¹⁷ Član 48. KZ BiH;

4. Kazna mora biti neophodna i srazmjerna vaspitnoj svrsi Zakona, a to je da lica budu upoznata sa pogibljenošću zločina, te sa pravednošću kažnjavanja učinitelja
(član 39. KZ BiH)

261. Suđenje i kažnjavanje ovih djela mora pokazati da se zločini počinjeni za vrijeme rata neće tolerisati i da je krivični postupak odgovarajući način da se zločini razotkriju. Vijeće ne može narediti pomirenje, niti ga presuda može zahtijevati. Međutim, kazna koja u potpunosti odražava težinu djela može doprinijeti pomirenju tako što će dati zakonski odgovor, te promovisati nastojanje da se na taj način zadovolji pravda umjesto ličnom osvetom ili osvetom zajednice.

262. Uzevši u obzir sve ove elemente kao relevantne za krivično djelo koje je optuženi počinio, Vijeće smatra da izrečena kazna zatvora u trajanju od (devet) godina predstavlja neophodnu i srazmjernu kaznu koja odražava težinu krivičnog djela.

B. KAZNA ILI KRIVIČNOPRAVNA SANKCIJA MORA BITI NEOPHODNA I SRAZMJERNA INDIVIDUALNOM POČINIOCU

263. Pravičnost kao zakonski uslov također se mora uzeti u obzir prilikom odmjeravanja kazne,¹¹⁸ kao i konkretne okolnosti kako samog krivičnog djela, tako i njegovog počinioca. Dva cilja su relevantna za lice osuđeno za krivično djelo: 1) da se počinilac odvрати od činjenja krivičnih djela u budućnosti¹¹⁹ i 2) rehabilitacija.¹²⁰ Rehabilitacija nije samo svrha koju Krivični zakon predviđa kao obavezu Suda, već je to jedini cilj kažnjavanja koji se izričito zahtijeva međunarodnim pravom o ljudskim pravima kojeg se Sud po Ustavu mora pridržavati.

Član 10. stav 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima glasi : „ *Kazneni sistem mora obuhvatati postupke prema osuđenima čiji je glavni cilj promjena njihovog ponašanja i društvena rehabilitacija*“.

¹¹⁸ Član 39. KZ BiH;

¹¹⁹ Član 6. i 39. KZ BiH;

¹²⁰ Član 6. KZ BiH.

264. Niz pravila su relevantna za ove svrhe jer utiču na kaznu koja će se izreći pojedinom licu koje je oglašeno krivim.¹²¹ U ta pravila, između ostalog, spadaju stepen krivične odgovornosti, ponašanje počinioca prije, za vrijeme i nakon počinjenja krivičnog djela, motivi za počinjenje djela i ličnost počinioca. Zavisno od činjenica, ovi elementi mogu predstavljati otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti koje je potrebno gradirati i cijeliti prilikom odmjeravanja kazne. Cilj razmatranja ovih elemenata jeste da pomognu Sudu u utvrđivanju kazne koja je neophodna i srazmjerna u smislu svrhe kažnjavanja i elemenata koji su već uzeti u obzir u odnosu na sam zločin i njegove posljedice po zajednicu, ali pod uslovom da ta kazna odgovara preventivnim i odgojnim zahtjevima u odnosu na konkretnog počinioca.

265. Pri odmjeravanju kazne za krivično djelo za koje je optuženi ovom presudom oglašen krivim, Vijeće je, polazeći od opšte svrhe kažnjavanja propisane članom 39. KZBIH i sljedeći pravila za odmjeravanje kazne predviđenih članom 48,¹²² KZ BiH, cijeno i uzelo u obzir sve okolnosti i optuženom Petru Kovačeviću izreklo zatvorsku kaznu u vremenskom trajanju kako je to navedeno u izreci ove presude.

266. Okolnosti navedene u službenim zabiljkama koje su uložene u sudski spis i prekršajne presude koje govore o radnjama i ponašanju optuženog, njegovim narušenim odnosima sa bratom Budimirom Kovačevićem, imajući u vidu da se ne radi o krivičnim djelima za slična ili istovrsna djela za koje je optužen oglašen krivim ovom presudom, Vijeće ih optuženom nije moglo pripisati i cjeniti kao otežavajuće okolnosti.
123

267. Kao otežavajuće okolnosti Vijeće je cijeno upotnost i istrajnost optuženog koja se ogleda o kontinuiranom poduzimanju većeg broja raznovrsnih radnji koja predstavljaju obilježja krivičnih djela za koje je optuženi proglašen krivim, (ubistvo, protivpravno zatvaranje i silovanje). Od olakšavajućih okolnosti, Vijeće je cijeno da je optuženi porodičan te, njegovo korektno držanje optuženog pred sudom, a kao osobito olakšavajuću okolnost, Sud je cijeno njegovu poznu životnu dob (72 godine) i

¹²³ Dokazi od T 28 do T-29 b;

narušeno zdravstveno stanje, iz kog razloga mu je i izrekao kaznu zatvora ispod zakonskog minimuma kazne za izvršeno djelo u trajanju od devet (9) godina, cijeneći da će se i ublaženom kaznom postići svrha kažnjavanja.¹²⁴

1. Odvraćanje i društvena rehabilitacija

Dužina zatvorske kazne kao kazne za zločin u većini slučajeva predstavljaju legitimna sredstva prevencije. Ovo počinocu daje mogućnost da razmotri posljedice svojih radnji na žrtve, razmisli o svojim greškama iz prošlosti i iskupi se za svoja djela.

C. ZAKLJUČAK

Sud nalazi da je kazna zatvora u izrečenoj dužini trajanja, s obzirom na sve otežavajuće i olakšavajuće okolnosti, te učešće i ulozi optuženog u počinjenju krivičnog djela, proporcionalna težini krivičnog djela i da će se ovom sankcijom ostvariti svrha kažnjavanja predviđena članom 39. KZ BiH.

V. OSLOBAĐAJUĆI DIO PRESUDE

A. TAČKA I OSLOBAĐAJUĆEG DJELA PRESUDE

1. Pomaćanje u ubistvu Salke Mutapčića i Ibrahima Kusture

¹²⁴ Član 49. tačka b) KZ BiH;

268. Tužilaštvo BiH je pod tačkom 1. optužnice, optuženog teretilo da je dana 27. maja 1992.godine u selu Zlatnik radnjama pobliže opisanim u činjeničnom sadržaju iste pomagao u ubistvu Ahmeta Mutapčića i Ibrahima Kusture, kao djelu Zločina protiv čovječnosti.

269. Izvedeni dokazi, posebno izjave Islama Kustura, koji je neposredni očevidac ovog događaja, koji su potkrijepljeni i drugim dokazima i iskazima svjedoka S3, Fahrije Mutapčić, Eniz Kustura, Jasmin Hajdarević, Edin Kustura potvrđuju navode optužnice da su oštećeni Ahmet i Ibrahim kritične prilike lišeni života.

270. Šta se zapravo desilo kritične prilike, u nekoliko navrata posvjedočio je svjedok Islam Kustura koji je preminuo i čije izjave je sudsko Vijeće prihvatilo i uvrstilo u sudski spis.

271. Tako je svjedok Islam Kustura ispričao da kritičnog dana Petar Kovačević naoužan i u unifomiri došao u selo Zlatnik. Vidio ga je među vojnicima koji su opkolili Ibrahima i Ahmeta. Tada su iz kuće izašli on i Salko, a potom ih vojnici među kojim je i Petar svu četvoricu vode niz selo, kada im se pridružuje druga grupa vojnika iz sela Sikirići.¹²⁵

272. U izjavi datoj 18.11.1994. godine, svjedok je naveo kako su kritičnog dana 27.05.1992. godine, "četnici" napali selo Zlatnik i u njegovoj kući ga zajedno sa Salkom Mutapčićem zarobili. Istjerali su ih napolje, kada dovode i njegovog sina Ibrahima Kusturu i Ahmeta Mutapčića, sina Salke.

273. Tu pred kućom prepoznaje Petra Kovačevića, njegovog sina koji je živio u Čačku i Dragana Pejovića. Sv u četvoricu ih odvode do proplanka gdje dolaze neki drugi vojnici iz pravca sela Sikirići. Među njima je bio i Dragan Savić, za kojeg tada nije znao kako se zove, ali kako navodi njegovo ime saznaje kasnije. Nakon nekog vremena Dragan Savić, je njegovom sinu Ibrahimu rekao da mora ići s njim na salušanje. Odveo ga je, a nakon dvije minute iz pravca u kojem je Ibrahim odveden

¹²⁵ Izjava svjedoka Islama Kusture data pred istražiteljima u predmetu MKSJ-om od 28.10.1997. godine; Dokaz Tužilaštva BiH broj T-32;

začuo se rafal. Dragan Savić se vratio noseći u ruci adresar njegovog sina, govoreći mu da više neće trebati. Potom je jedan drugi vojnik prišao Ahmetu, odveo ga prema potoku, a nedugo potom ponovo se začuo pucnj. Vojnik koji je bio sa svjedokom Islamom mu govori da će ga saslušati i odvodi ga do mjesta gdje je bila svježe iskopana zemlja, tada mu govoreći da mu se ništa neće desiti jer ga poznaje, da sačeka zvuk puščane paljbe i onda počne bježati, što je ovaj i učinio, pozivajući i Salku da bježi. Islam i Salko, bježeći naišli su pored potoka gdje su vidjeli Ahmeta i Salku mrtve.¹²⁶ Svjedok Kustura je vidio povrede na njihovim glavama.

274. Iako, u izjavama od 18.11.1994., 18.03.2008., godine i 28.01.2009. godine decidno ne spominje pojavljivanje duge grupe vojnika, kao što je to rekao tokom svjedočenja pred MKSJ-om, iz svih njegovih svjedočenja prozilazi da su u ubistvu njegovog sina i Ahmeta Mutapčića učestvovala lica koji svjedoku Kusturi u tom trenutku nisu poznata.

275. Cjeneći sadržaj iskaza svjedoka Kusture, Vijeće, iako opaža postojanje izvjesnih nedorečenosti, nalazi da to u pitanje nije dovelo konzistentnost njegovih svjedočenja u odnosu na kritični događaj ubistva Ibrahima Kusture i Ahmeta Mutapčića.

276. Svjedoci Eniz Mutapčić i Jasmin Hajdarević, iz priča koje su čuli do svojih majki, koje su kritične prilike bile u selu, posvjedočili su da je Petar Kovačević sa još par lica bio u selu dana kada su ubijeni Ibro Kustura i Ahmet Mutapčić. Svjedoku Hajdareviću je poznato da su odvedeni do potoka i tamo ubijeni, a to mu je ispričao i sam Islam Kustura.

277. Na približno isti način, kako je to govorio svjedok Kustura, također i svjedok Edin Kustura izjavljuje kako su mu Salko Mutapčić, Islam Kustura i Ahmetova majka pričali da je tog dana u selu bio Petar Kovačević sa još nekim licima, da su niz selo povelu Ahmeta, Ibru, Salku i Islama. Kada su bili u dnu sela, došlo je još vojnika. Navodno je neki vojnik, rekao Petru da ide da ih sasluša, na što je Petar rekao da neće i da ide on. Taj vojnik je otišao i odveo Ahmeta, a potom se čuo rafal. Potom je odveden Ibrahim, a Islama i Salku su pustili da idu, pucajući im iznad glava.

¹²⁶ Ibid;

278. Svjedokinje Fahrija Mutapčić i Mirsada Mutapčić o ovom događaju su govorile ono što su čule od Islama Kusture, Salke Mutapčića i drugih lica.

279. Mirsada Mutapčić je posvjedočila kako je čula od zaove da su Ahmet i Ibko poginuli, potom joj i svekar Salko Mutapčić, koji je kritične prilike bio sa Islamom Kusturom na mjestu događaja, pričao kako su ubijeni. Svjedokinja je tada rekla da je neki vojnik ubio Ahmeta, da je Petar, Islamu i Salku rekao da bježe, a što je u bitnim djelovima njenog iskaza potvrdila i svjedokinja Fahrija Mutapčić.

280. Nekoliko dana nakon toga, Islam Kustura i Salko Mutapčić, ukopli su tijela Ibrahima Kusture i Ahmeta Mutapčića, koja su ekshumirana 4.09.2002. godine.¹²⁷

281. Iako je odbrana osporavala kredibilitet navedenih svjedoka ističući da ne govore istinu jer su u par navrata kako kod opisivanja ovog događaja, tako i ranije govorili o prisutvu sina optuženog, Nikole Kovačević, koji je prema stavu odbrane, potkrijepljenom materijalnim dokazima tokom cijelog inkriminisanog perioda bio u drugoj državi, nastanjen u Čačku gdje je i radio, Vijeće u prednjoj nesaglasnosti između izjava svjedoka koji su govorili da su ga viđali po Višegradu i Dobrunu i materijalnih dokaza prema kojima on nije bio tu,¹²⁸ ne nalazi odlučujućeg značaja, koji bi u pitanje doveo njihov kredibilitet i istinitost onoga o čemu su govorili u djelu koji se konkretno odnosi na inkriminirajuće događaje u češću optuženog u istima, pri tom cjeneći da bi navedene razlike, bile od važnosti kod eventualnog razmatranja pitanja učešća Nikole Kovačevića u događajima, ali ne i od odlučujućeg značaja u predmetu protiv drugog lica, odnosno optuženog.

282. Dakle, iz prednjih dokaza prozilazi da su oštećeni kritične prilike lišeni života i da je optuženi Petar Kovačević bio prisutan na mjestu događaja, uz postojanje određenih razlike u interpretiranju činjenica od strane posebno svjedoka koji su o

¹²⁷ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-10 /Zapisnik o uviđaju/ Dokazi broj T-12 i T-13 Izvještaji o susdskomedicinskoj ekspertizi skeletnih ostataka Ibrahima Kusture i Mutapčić Ahmeta;

¹²⁸ Dokazi odbrane broj O-12do O-16;

ovom događaju govorili po čuvenju od drugih lica,¹²⁹ na što je odbrana ukazivala, ali koje su po ocjeni Vijeća razumljive i prihvatljive jer isiti nisu očevici događaja.

283. Vijeće, razmatrajući prednje dokaze, izjave Islama Kusture, nije našlo upitnim pitanje prisustva optuženog u selu Zlatnik kritičnog dana, njegovo pojavljivanje pred kućom Islama Kusture, te kretanje mjesta odakle, nepoznati vojnik odvodi oštećene i ubija ih, imajući u vidu da prednji dokazi ne ostavljaju prostora za sumnju u tom pogledu, jer su međusobno saglasni, a drugim provedenim dokazima nisu dovedeni u pitanje.

284. Dakle, iz prednjih dokaza proilazi da su oštećeni kritične prilike lišeni života i da je optuženi Petar Kovačević bio prisutan na mjestu događaja, uz postojanje određenih razlike u interpretiranju činjenica od strane posebno svjedoka koji su o ovom događaju govorili po čuvenju od drugih lica,¹³⁰ na što je odbrana ukazivala, ali koje su po ocjeni Vijeća razumljive i prihvatljive jer isiti nisu očevici događaja.

285. Kako se temeljem izvedenih dokaza pokazalo da je optuženi bio na mjestu događaja, nepohodno bilo riješiti pitanje njegove odgovornosti za ubistvo oštećenih, jer je tužilac optuženog teretio za ubistvo prema doktrini pomaganja.

Šta se podrazumjeva pod oblikom odgovornosti pomaganjem propisano je članom 31. KZ BiH:

(1) Ko drugom s umišljajem pomogne u učinjenju krivičnog djela, kaznit će se kao da ga je sam učinio, a može se i blaže kazniti.

(2) Kao pomaganje u učinjenju krivičnog djela smatra se osobito: davanje savjeta ili uputa kako da se učini krivično djelo, stavljanje na raspolaganje učinitelju sredstava za učinjenje krivičnog djela, uklanjanje prepreka za učinjenje krivičnog djela te unaprijed

¹²⁹ Odbrana je osporavajući konzistentnost kazivanja svjedoka Fahrije Mutapčić, Mirsade Mutapčić, Edina Kusture u spis je uložila zapisnike o njihovm saslušanju iz istrage (dokazi Tuižilaštva BiH broj O-4, O-5, O-6, O-7 i O8); Svjedoci Tužilaštva BiH Mirsada Mutapčić, Fahrija Mutapčić, Eniz Mutapčića, Edin Kustura;

obećano prikrivanje krivičnog djela, učinitelja, sredstava kojima je krivično djelo učinjeno, tragova krivičnog djela ili predmeta pribavljenih krivičnim djelom.

286. Međutim, oslanjajući se na iste dokaze, Vijeće nije moglo izvesti zaključak van razumne sumnje da radnje optuženog predstavljaju pomaganje u ubistvu oštećenih.

287. Prije svega, iz predočenih dokaza ne može se zaključiti da je pomaganje izvršiocu ubistva bilo unaprijed „obećeno“ niti da između lica koje je izvršilo ubistvo i optuženog postoji neposredna veza iz čega bi se dalo zaključiti da je na strani optuženog postojao umišljaj da drugom licu pomaže u ubistvu, a što je nužno za postojanje oblika odgovornosti za pomaganje.

288. Ovo iz razloga jer su svjedoci, a prije svih Islam Kustura, govorili o grupi vojnika,¹³¹ koja se pojavljuje nakon što su njih četvorica, povedeni ispred njegove kuće. Po Vijeću, to što su Islam Kustura, Ibrahim Kustura, Ahmet Mutapčić i Salko Mutapčić lišeni slobode od strane grupe u kojoj je bio optuženi, sama po sebi ne govori da je umišljaj optuženog bio usmjeren na ubistvo Ahmeta i Ibrahima, koje će se desiti kasnije i koje je počinilo lice, koje je najvjerojatnije, došlo u grupi vojnika, nakon njihovog lišenja slobode.

289. Osim navedenog, radnje koje je optuženi preduzeo kritične prilike, ne mogu se podvesti ni pod jednu od pomagačkih radnji koje zakonodavac navodi u članu 31. stav 2. KZ BiH,¹³² niti koju drugu radnju iz koje bi se van razumne sumnje dalo zaključiti da je optuženi kako to predviđa stav 1. istog člana znao i htio lišenje života oštećenih od strane drugog lica.

290. Dokazi koji govore o lišenju slobode Ahmeta i Ibrahima, potom lišenju slobode Islama Kusture i Salke Mutapčića od strane optuženog Kovačevića i još grupe vojnika, kojima se nakon toga, pridružuju vojnici među kojima je i lice koje je potom

¹³⁰ Odbrana je osporavajući konzistentnost kazivanja svjedoka Fahrije Mutapčić, Mirsade Mutapčić, Edina Kusture u spis je uložila zapisnike o njihovm saslušanju iz istrage (dokazi Tuižilaštva BiH broj O-4, O-5, O-6, O-7 i O8); Svjedoci Tužilaštva BiH Mirsada Mutapčić, Fahrija Mutapčić, Eniz Mutapčića, Edin Kustura;

¹³¹ Iskaz svjedoka Edin Kusture; Eniza Mutapčića, Mirsade Mutapčić, Fahrije Mutapčić;

lišilo života Ahmeta i Ibrahima, ne predstavljaju dostatne dokaze koji bi van razumne sumnje pokazuju da je umišljaj optuženog usmjeren na ubistvo oštećenih, koje je počila druga osoba.

291. Slijedom navedenog, Vijeće je, na stanovištu da Tužilaštvo BiH nije ponudilo dovoljno dokaza prema kojima je, Van razumne sumnje dokazano da je optuženi preduzeo bilo koju radnju koja bi se mogla okvalifikovati kao pomagačka u ubistvu oštećenih Ibrahima Kustura i Ahmeta Mutapčić, kako je to optužnicom Tužilaštva činjenično opisano i optuženom stavljano na teret, iz kojih razloga je primjenom principa "in dubio pro reo" u skladu sa odredbom člana 284., tačka c) ZKP BiH oslobodilo od optužbe da je počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) u vezi sa članom 31. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

B. TAČKA II OSLOBAĐAJUĆEG DJELA PRESUDE

1. Ubistvo Kustura Šuhre, Kustura Fatime kćeri Derviša i Kustura Fatime kćeri Mehe i paljenje kuća Asima Kusture i Derviša Kusture

292. Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi krajem jula 1992.godine u selu Zlatnik opština Višegrad, u kojem su živjeli Muslimani, obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa grupom naoružanih srpskih vojnika učestvovao u paljenju kuća Kustura Asima i Kustura Derviša, tako što je pucajući iz automatskog oružja zapalio njihove kuće, koje prilike su u kući Kustura Derviša bili civili Kustura Šuhra, Kustura Fatima kći Derviša i Kustura Fatima kći Mehe, što je za posljedicu imalo njihovu smrt.

293. Iz iskaza svjedoka Edina Kusture, Fahrije Mutapčić, Mirsade Mutapčić, Eniza Mutapčića, te izjava Islama Kustura, koji su svjedočili na prednje okolnosti,

proizilazi da su kuće Kustura Asima i Kustura Derviša zaista zapaljene, te da su Kustura Šuhra, Kustura Fatima kći Derviša i Kustura Fatima kći Mehe, vjerovatno usljed paljenja smrtno stradale u kući Derviša Kusture.

294. Svjedokinja S3 je posvjedočila da je krajem maja/ početkom juna 1992. godine Petra Kovačevića vidjela u selu Zlatnik, kretao se preko šume, nosio kanister, razbio prozor ubacio kanister u kuću Hilmije Muhića i zapalio je.

295. I svjedok Edin Kustura, ispričio je kako je krajem maja napadnuto selo Zlatnik, popaljene su brojne kuće i pomoćni objekti, a među njima i kuća njegovih roditelja Asima i Fatime Kustura. Dan nakon što je zapaljeno, on dolazi u selo i u kući Derviša Kusture zatiče majku, koja mu je ispričala da je oko 12 sati, prethodnog dana upala grupa vojnika u verandu njihove kuće, anju su otjerali u kuću Derviša Kustra. Njena kuća je tada zapaljena, u što se i sam uvjerio. U kući Derviša Kusture njegova majka ostaje oko mjesec i po dana, sve dok i kuća Derviša kuća nije zapljena, kada je ista zajedno sa Šuhrom Kusturom i Fatimom Kusturom stradala u toj kući.

296. Da je zapaljena kuća Derviša Kusture, svjedoku Edinu Kusturi je poznato, jer mu je o tome pričao Islam Kustura koji mu je rekao da su kuće koje nisu zapaljene u prvom napadu 27. maja, popaljene u julu kada je zapaljena kuća i u njoj žene, među kojima je bila i njegova majka. Svjedok Kustura je rekao, da mu Islam tada nije rekao ko je u tom učestvova, jer bilo više vojnika koje nije mogao prepoznati jer je sve to gledao iz šume gdje se skrivao.

297. Saglasno sa onim što je rekao svjedoku Edinu Kusturi, svjedok Islam Kustura je naveo i u svojim izjavama. Tako je prema njegovom kazivanju selo napadnuto i popaljeno u dva navrata. Prvi put, 27. maja, kada vidi da Asima Kusture supruga poliva vodom kuću i gasi vatru, a potom 19. jula 1992., godine,¹³³ što je saglasno sa iskazom svjedoka Edina Kusture, prema kojem njegova majka u kući Derviša Kusture ostaje oko mjesec i po dana počev od kraja maja, sve dok usljed paljenja kuće Derviša Kusture nije nastradala, a o čemu mu je govorio i Islam Kustura.

¹³³ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-32ć i T.32;

298. O napadima na selo Zlatnik i paljenju kuća u selu, stradanju tri žene, usljed paljenja kuće Derviša Kusture, saznanja su imale i svjedoci Fahrije Mutapčić, Mirsada Mutapčić i Edin Kustura.

299. Tako je svjedokinja Fahrija Mutapčić, govoreći o paljenju kuća u selu Zlatnik zapljene, navela je da se to desilo 27. maja 1992. godine, opisujući da su Srbi opkolili kuću Derviša Kusture u kojoj su u bile Šuhra Kustura, njena kćerka Fatima i Kustura Asima žena. Fatima je počela bježati, zvala je Islama Kusturu, govoreći „Islame ubi mi Petar majku“. Međutim vojnici su uhvatili Fatimu i vratili u kuću, a njen glas više nije čulo. Svjedokinja Mirsada Mutapčić je izjavila da se pričalo da su kuće Asima Kusture i Derviša Kusture izgorele, da su u kući bile žene i da je to uradio Petar i njegova grupa, dok je svjedok Edin Kustura izjavio da mu je Islam Kustura govorio da mu Budimir Kovačević dok je bio u logoru pričao kako mu je on ubio oca (Edinovog), dok je njegov brat, Petar, zapalio njegovu majku (Šuhru).

300. Imajući u vidu iskaze svjedoka koji su svjedočili na prednje okolnosti, proizilazi da su kuće Asima Kustura i Derviša Kustura zaista zapaljene, te da su Kustura Šuhra, Kustura Fatima kći Derviša i Kustura Fatima kći Mehe, vjerovatno usljed paljenja istih smrtno stradale u kući Kustura Derviša. O tome govore i materijalni dokazi uvršteni u sudski spis.¹³⁴

301. Međutim isti dokazi, van razumne sumnje nisu pokazali da u paljenju i uništenju imovine, te lišenju života oštećenih, kritičen prilike učestovao optuženi, niti da se paljenje kuća Kustura Aisma i Derviša desilo u isto vrijeme kako je to optužba zastupala, imajući u vidu da je, kako to proizilazi iz iskaza svjedoka Edina Kusture i Izjave Islma Kusture, kuća Edinovog oca Asima Kusture zapaljena krajem maja mjeseca, zbog čega je njegova majka otišla u kuću Derviša Kusture gdje ostaje mjesec i po dana sve dok i ova (Derviševa) kuća nije zapaljena.

¹³⁴ Zapisnik o uviđaju, dokaz Tužilaštva BiH broj T-10; Izvještaj o sudsko medicinskoj ekspertizi lokalitet Dobrun Višegrad za lica Kustura (Hajder) Suhra, Kustura (Derviš) Fatima, Kustura (Meho) Fatima od 04.09.2002.godine broj: Kri-20/02 Kantonalni sud u Goraždu, dokaz Tužilaštva BiH T-14;

302. Iako je svjedokinja S3, izjavila da je krajem maja vidjela optuženog kako pali kuću Hilmije Muhića, njen iskaz, kao ni izjave Fahrije Mutapčić i Mirsade Mutapčić, koje imaju posredna saznanja o ovim događajima, ne predstavljaju dokaze koji van razumne sumnje dokazuju učešće i odgovornost optuženog u djelima za koja ga optužnica tereti.

303. Osim toga iz izjave Fahrije Mutapčić prozilazi da se sporno paljenje kuća Asima i Derviša Kusture desilo u isto vrijeme, krajem maja mjeseca prilikom prvog napada na selo Zlatnik, što je u susrotnosti sa navodima optužnice, te iskazima svjedoka Edina Kusture i Islama Kusture po kojima je kuća Derviša Kusture zapaljena u julu mjesecu, a da pri tom ni oni nisu potvrditi da je Petar bio u grupi vojnika koji su to uradili.

304. Vijeće zaključak da je optuženi uzeo učešća u istim radnjama nije mogao izvesti niti na temelju saznanja svjedoka Edina Kusture, prema kojima mu je Islam Kustura pričao kako se Petrov brat hvalio da mu je on ubio oca, a Petar zapalio majku, jer sam svjedok Kustura niti u jednoj od svojih izjava nije pomenuo da mu je Budimir to pričao, niti da je vidio ko je zapalio kuću Derviša Kusture. I da je brat optuženog zaista pričao o Petrovom učešću u ubistvu žena i paljenju kuća, to Vijeće na njegovim pričama uslijed nedostatka drugih uvjerljivih dokaza ne može izvesti zaključak da je optuženi zaista u tome učestovao, iz razloga što su odnosi između dva brata bili veoma narušeni o čemu su govorili brojni materijalni dokazi uvršteni i sudski spis kao i iskazi svjedoka.¹³⁵

305. Isto tako, u službenoj zablješci sačinjenoj na okolnosti obavljanja razgovora sa Budimirom Kovačevićem, na okolnosti svih dešavanja na teritorije optuštine Višegrad, iako je isti naveo da je njegov brat Petar ubio Muju Gacku, on nije spominje njegovo učešće u paljenju kuća u selu Zlatnik.¹³⁶

¹³⁵ Dokazi Tužilaštva BiH broj T-28 do T-28 i; T-29 do T-29b; Iskazi svjedoka odbrane Desanke Lugonje i Stojanke Kovačević; Dokazi odbrane O-9, O-10, O-11;

¹³⁶ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-8 / Službena zabilješka broj 17-04/2-3-04-2-1282/101.V., uvedena kroz salušanje službenog lica koje je sačinilo zabilješku Sulejmana Selimovića od 22.12.2014. godine, u vezi sa dokazima odbrane odbrane O-9 i O-10 (Dopisi Državne agencije za istrage i zaštitu od 15.10.2010, godine i 01.11.2010., godine sa priložima službenih zabilješki); Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu od 13.03.2015. godine;

306. Dakle, kako su iskazi svjedoka saslušanih na okolnosti paljenja kuća i smrti oštećenih, uglavnom posredne prirode, u pogledu saznanja o spornom događaju nepotpuni, kako u pogledu načina kako se događaj desio, tako i u pogledu vremenskog određenja, osim iskaza preminulog svjedoka Kusture koji međutim nije vidio ko je zapalio kuću u kojoj su bile i stradale oštećene, usljed navedenih nedostataka, Vijeće van razumne sumnje nije našlo dokazanim da je optuženi Petar Kovačević učestvovao u uništenju imovine velikih razmjera uslijed čega je nastupla smrt oštećenih Kustura Šuhre, Kustura Fatime kći Derviša i Kustura Fatime kći Mehe.

307. Slijedom toga, Vijeće je optuženog, primjenom principa *in dubio pro reo* zbog nedostatka dokaza koji potvrđuju navode optužnice u skladu sa članom 284. tačka c) ZKP BiH, optuženog je oslobodilo odgovornosti za radnje opisane u tački 2. izmjenjene optužnice Tužilaštva BiH kojim bi počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH u vezi sa tačkama a) i k), a sve u vezi sa članom 29. i 180. KZ BiH.

VI. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU

308. Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se, u odnosu na osuđujući dio presude s obzirom na slabo imovno stanje, oslobađa dužnosti plaćanja troškova postupka i paušala, a u odnosu na oslobađajući dio presude, u skladu sa odredbom člana 189. stav 1., Vijeće je odredilo da troškovi postupka padaju na teret budžetskih sredstava suda.

309. Na osnovu člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevima upućuju na parnični postupak jer bi utvrđivanje činjenica u pogledu visine imovinskopравnog zahtjeva iziskivao duži vremenski period, što bi uticalo na dužinu i stim u vezi ekonomičnost krivičnog postupka.

Pravni savjetnik

Tanja Curović

PREDSJEDNIK VIJEĆA
SUDIJA

Davorin Jukić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću, Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otpravka ove presude.

VII. MATERIJALNI DOKAZI

A. PRILOG DOKAZI TUŽILAŠTVA BiH

Broj dokaza	Sadržaj dokaza
T-1	Matični i jedinični karton uz VOB-1 na ime Kovačević Petar, broj:03-831-27/13 od 11.12.2013.godine Republika Srpska Opština Višegrad Administrativna služba Odjeljenje za opštu upravu
T-2	Uvjerenje na ime Kovačević Petra za učešće u VRS broj:03-835-1-57/13 od 27.05.2013.godine Republika Srpska Opština Višegrad Administrativna služba Odjeljenje za opštu upravu
T-3	Nacionalni sastav stanovništva-rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991., Statistički bilten 234 Državni Zavod za statistiku Republike BiH
T-4	Foto-dokumentacija: Fotografisanje mjesnog ureda Dobrun, Višegrad od 12.11.2013.godine broj: 16-13/1-7-103/13 Državna agencija za istrage i zaštitu. Foto-dokumentacija: Panorama naselja Dobrun od 12.11.2013 broj: 16-13/1-7-

	<p>102/13 Državna agencija za istrage i zaštitu.</p> <p>Foto-dokumentacija: Panorama sela Turjak i Zanožje, Višegrad od 13.11.2013.godine broj: 16-13/1-7-106-107/13 Državna agencija za istrage i zaštitu.</p> <p>Foto-dokumentacija: Panorama sela Zlatnik, Višegrad od 13.11.2013.godine broj: 16-13/1-7-105/13 Državna agencija za istrage i zaštitu</p>
T-5	Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste neuropsihijatra prim. dr. ... od 05.09.2006. godine
T-6	Potvrda Crvenog križa od 09.11.1004. godine na ime S1
T-7	Rješenje o priznanju statusa civilne žrtve rata, Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, raseljena i izbjegla lica Općine Novi grad, Sarajevo, od 30.07.2001. godine
T-8	Službena zabilješka broj:17-04/2-3-04-2-1282/10I.V. od 06.12.2010.godine Državne agencije za istrage i zaštitu, uložen u spis 22.12.2014. god
T-9	Informacija broj: 03/1-40-2-2459/13 od 11.10.2013.godine Institut za nestale osobe Bosna i Hercegovine,
T-10	Zapisnik o uviđaju sačinjen povodom ekshumacije izvršenih na području opštine Višegrad dana 04.09.2002.godine broj: Kri:20/02 od 04.09.2002.godine Goražde BiH FBiH Bosansko-Podrinjski kanton Kantonalni sud u Goraždu,
T-11	Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi lokalitet Dobrun Višegrad za lice Gacka (Bekto) Mujo od 04.09.2002.godine broj: Kri-20/02 Kantonalni sud u Goraždu,
T-12	Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi lokalitet Dobrun Višegrad za lice Kustura (Islam) Ibrahim od 04.09.2002.godine broj: Kri-20/02 Kantonalni sud u Goraždu,
T-13	Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi lokalitet Dobrun Višegrad za lice Mutapčić (Salko) Ahmet od 04.09.2002.godine broj: Kri-20/02 Kantonalni sud u Goraždu,
T-14	Izveštaj o sudsko medicinskoj ekspertizi lokalitet Dobrun Višegrad za lica Kustura (Hajder) Suhra, Kustura (Derviš) Fatima, Kustura (Meho) Fatima od 04.09.2002.godine broj: Kri-20/02 Kantonalni sud u Goraždu,
T-15	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Kustura Islam broj: 06-13-26063/14 od 22.12.2014.godine Sarajevo, uložen u spis 19.01.2015. god
T-15a	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kustura Islam, Državna agencija za istrage i zaštitu broj:17-04/2-3-04-2-99/09 od 28.01.2009.godine,
T-15b	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kustura Islam, Državna agencija za istrage i zaštitu broj:17-04/2-04-2-284/08 od 18.03.2008.godine,
T-16	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Dizdarević Adil broj: 06-17-202-20702/2013 od 08.10.2013.godine Goražde,
T-16a	Zapisnik o saslušanju svjedoka Dizdarević Adil, Državna agencija za istrage i

	zaštitu broj:17-04/2-04-2-526/07 od 18.05.2007.godine, uložen u spis 19.01.2015. god
T-17	Izvod iz kaznene evidencije za Kovačević Petar sin Nikole, broj: 11-1-11/01-235-115/13 od 27.05.2013.godine Republika Srpska MUP CJB Istočno Sarajevo PS Višegrad
T-18	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Kustura Ibrahim broj: 06-17-202-12950/2013 od 09.07.2013. godine Goražde
T-19	Izvod iz matične knjige umrlih općina Goražde za lice Mutapčić Ahmet sin Salke, broj: 202-4911/00 od 16.09.2000.godine Goražde
T-20	Karta općine Višegrad (original dokaza u predmetu Tanasković Nenad, karta opštine Višegrad, P1)
T-21	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti „Službeni list RBiH” broj 1/92 od 09.04.1992. godine
T-22	Odluka o proglašenju ratnog stanja „Službeni list RBiH”, broj 7/92 od 20.06.1992. godine
T-23	Kratak pregled vojno-bezbjedonosne situacije na području Srpske opštine Višegrad, Srpska Republika BiH MUP CSB Trebinje SJB Višegrad broj:08-3/92 od 13.07.1992.godine
T-24	Zakon o vojsci Sl.glasnik srpskog naroda u BiH broj 7 od 1.juna 1992.godine
T- 25	Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u Bosni i Hercegovini broj:02-130/92 od 12.maja 1992.godine
T-26	Upustvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima, Srpska demokratska stranka BiH strogo povjerljivo od 19.decembra 1991.godine Sarajevo
T- 27	Odluka o osnivanju Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini Službeni glasnik Srpskog naroda u BiH broj 1. Od 15.janura 1992.godine Sarajevo
T- 28	Obavještenje Policijske stanice Višegrad broj: 11-9/01-29-23/15-2 od 24.02.2015.godine,
T-28a	Službena zabilješka SJB Višegrad, broj: 13-1-11/01-300 od 05.11.2002.godine,
T-28b	Službena zabilješka PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-323 od 08.09.2003.godine,
T-28c	Službena zabilješka PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-325 od 09.09.2003.godine,
T-28č	Službena zabilješka PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-106/06 od 25.03.2006.godine,
T-28ć	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-112/06 od 25.03.2006.godine,
T-28d	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-155/06 od 12.04.2006.godine,
T-28dž	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-212/06 od 11.05.2006.godine,

T-28đ	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-277/06 od 21.06.2006.godine, uložen u spis 25.05.2015. god
T-28e	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj:13-1-11/01-236/07 od 10.04.2007.godine, uložen u spis 25.05.2015. god
T-28f	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-382/07 od 23.05.2007.godine, uložen u spis 25.05.2015. god
T-28g	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 13-1-11/01-1134/07 od 21.10.2007.godine, uložen u spis 25.05.2015. god
T-28h	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 11-1-11/01-1448/10 od 13.10.2010.godine, uložen u spis 25.05.2015. god
T-28i	Službena zabilješka, PS Višegrad, broj: 11-1-11/01-1560/10 od 02.11.2010.godine,
T-29	Obavještenje Policijske stanice Višegrad broj: 11-9/01-29-23/15-3 od 10.03.2015.godine,
T-29a	Rješenje Osnovnog suda u Višegradu - Odeljenje suda za prekršaje broj: 091-1-P-07-000700 od 28.12.2007.godine o kažnjavanju okrivljenih Simuljak Olega i Kovačević Petra zbog prekršaja iz člana 12. Zakona o javnom redu i miru,
T-29b	Rješenje Suda za prekršaje Višegrad broj: P-246/06 od 13.06.2006.godine o kažnjavanju okrivljenih Kovačević Petra i Kovačević Budimira zbog prekršaja iz člana 5. i člana 6. Zakona o javnom redu i miru,
T-30	Izvod iz matične knjige umrlih opštine Stari grad Sarajevo na ime Ljubović dr.Senadina broj 08/14-17-30912/15 od 13.03.2015.godine,
T-31	Dopis Cihlarž dr.Zdenka od 14.01.2015.godine,
T-31a	Zapisnik Kliničkog centra Tuzla - Zavoda za sudsku medicinu – Ekspertni tim o utvrđivanju identiteta oštećenog Gacka Muje od 04.09.2002.godine,
T-31b	Zapisnik Kliničkog centra Tuzla - Zavoda za sudsku medicinu – Ekspertni tim o utvrđivanju identiteta oštećenog Mutapčić Ahmeta od 04.09.2002.godine,
T-31c	Zapisnik Kliničkog centra Tuzla - Zavoda za sudsku medicinu – Ekspertni tim o utvrđivanju identiteta oštećenog Kustura Ibrahima od 04.09.2002.godine, uložen u spis 15.06.2015. god
T-32	Izjava Kustura Islama data istražiteljima MKSJ od 28.oktobra 1997.godine, uložen u spis 15.06.2015. god kao dokaz Tužilaštva T-32
T-32a	Izjava VG008 data istražiteljima MKSJ od 28.oktobra 1997.godine
T-32b	Obavještenje R.W.Reid, šef Operativnog odjela od 15.januara 2015.godine, uložen u spis 15.06.2015. god kao dokaz Tužilaštva T-32b
T-32c	Obavještenje Gus de Witt – Šef odjela - Odjel za žrtve i svjedoke od 25.septembra 2008.godine, uložen u spis 15.06.2015. god kao dokaz Tužilaštva T-32c
T-32č	Izvod iz presude MKSJ u predmetu Lukić Milan i dr. broj: IT-98-32/1-T paraf. 807, 808 i 809, uložen u spis 15.06.2015. god kao dokaz Tužilaštva T-32č

T-32ć	Izjava Kustura Islama data 18.11.1994.godine u prostorijama CSB Sarajevo, uloženi u spis 15.06.2015. god kao dokaz Tužilaštva T-32ć
T-32d	Potvrda Tužilaštva-Tužiteljstva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0008050 13 od 15.decembra 2014.godine, uloženi u spis 15.06.2015. god kao dokaz Tužilaštva T-32d

B. PRILOG DOKAZI ODBRANE

	Sadržaj dokaza
O-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kasapović Kadesa, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-263/11 od 05.05.2011. godine
D-2	Izjava svjedoka S2 data Udruženju "Žena-žrtva rata" od 27.03.2007. godine – uložena u spis 03.11.2014. god, kao dokument
O-3	Zapisnik o saslušanju svjedoka Hajdarević Jasmina, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-172/11 od 06.04.2011. godine
O-4	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Fahrije, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-171/12 od 26.03.2012. godine
O-5	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Mirsade, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 16-04/2-3-04-2-779/13 od 09.12.2013. godine
O-6	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Mirsade, Državna agencija za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-805/09 od 23.10.2009. godine
O-7	Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutapčić Mirsade, Tužilaštvo BiH broj: T20 0 KTRZ 0005041 05 od 16.08.2012. godine
O-8	Zapisnik o saslušanju svjedoka Kustura Edina, Tužilaštvo BiH broj: KTA-54/2008 od 18.03.2008. godine, uloženi u spis 01.12.2014. god
O-9	Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-1031/10 od 24.09.2010. uloženi u spis 22.12.2014. god
O-10	Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu broj: 17-04/2-3-04-2-1175/10 od 01.11.2010. uloženi u spis 22.12.2014. god
O-11	Podnesak MUP RS, CJB Istočno Sarajevo, PS Višegrad broj: 11-9/01-29-

	23/15 od 28.01.2015. godine, podaci o unakrsnim prijavama Kovačević Petra i Kovačević Budimira,
O-12	Podnesak Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, filijala Čačak, broj: 90018 od 16.12.2014. godine, na ime Kovačević Nikola,
O-13	Prijava promjene podataka za utvrđivanje staža osiguranja i zarade, ŽTP Beograd, željeznička stanica Čačak, od 11.03.2008. godine, na ime Kovačević Nikola, za 1992. godinu
O-14	Prijava promjene podataka za utvrđivanje staža osiguranja i zarade, ŽTP Beograd, željeznička stanica Čačak, od 11.03.2008. godine, na ime Kovačević Nikola, za 1991. godinu,
O-15	Podnesak Željeznica Srbije, broj: 605/205-11-70/117 od 15.12.2014. godine, na ime Kovačević Nikola,
O-16	Fotokopija radne knjižice na ime Kovačević Nikola
O-17	Rješenje Opštinskog suda II Sarajevo broj: R: 176/97 od 06.03.1998. godine kojim se utvđuje dan smrti Gacka Muja
O-18	DNA za provjeru u CIPS bazi, Tužilaštvo BiH, broj: T20 KTRZ 0000734 06 od 17.10.2013. godine, na ime Kovačević Nikola,
O-19	Sudsko psihijatrijski nalaz i mišljenje na ime Mutapčić Eniz od 15.12.2014. godine, izrađen od strane prim. dr Ćemalović Omera uz prateću medicinsku dokumentaciju
O-20	Službena zabilješka broj: 16-06/1-04-2-345/15. od 13.03.2015. godine, Državna agencija za istrage i zaštitu,
O-21	Dopis broj: T20 0 KTRZ 0000734 06 od 09.12.2014. godine, Tužilaštvo BiH